

At: Aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau
Democrataidd

Dyddiad: Dydd Iau, 15 Mawrth
2018

Rhif Union: 01824 712589

ebost: democrataidd@sirddinbych.gov.uk

Annwyl Gynghorydd

Fe'ch gwahoddir i fynychu cyfarfod y **PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD, DYDD GWENER, 23 MAWRTH 2018** am **10.00 am** yn **YSTAFELL BWLLGOR 1A, NEUADD Y SIR, RHUTHUN LL15 1YN.**

Yn gywir iawn

G Williams
Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd

AGENDA

1 YMDDIHEURIADAU

2 DATGAN CYSYLLTIAD (Tudalennau 5 - 6)

Dylai'r Aelodau ddatgan unrhyw gysylltiad personol neu gysylltiad sy'n rhagfarnu ag unrhyw fater a nodwyd fel un i'w ystyried yn y cyfarfod hwn.

3 MATERION BRYD FEL Y CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Rhybudd o eitemau y dylid, ym marn y Cadeirydd, eu hystyried yn y cyfarfod fel materion brys yn unol ag Adran 100B (4) Deddf Llywodraeth Leol, 1972.

4 COFNODION Y CYFARFOD DIWETHAF (Tudalennau 7 - 10)

Cael cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gynhaliwyd ar 20 Hydref 2017 (copi ynghlwm).

5 ADRODDIAD BLYNYDDOL PANEL ANNIBYNNOL CYMRU AR GYDNABYDDIAETH ARIANNOL 2018/19 (Tudalennau 11 - 96)

Ystyried adroddiad gan y Rheolwr Gwasanaeth Democrataidd (copi ynghlwm) i roi gwybod am benderfyniadau'r Panel ar gyfer 2018 / 19 mewn perthynas â thaliadau i aelodau ac aelodau cyfetholedig ac ystyried argymhellion y Panel yn benodol i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

6 HYFFORDDIANT A DATBLYGU AELODAU

Ystyried adroddiad ar lafar gan y Rheolwr Gwasanaeth Democraidd i adolygu darpariaeth hyfforddiant a datblygu a chyfranogi ar gyfer aelodau.

7 CRAFFU AR FYRDDAU GWASANAETHAU CYHOEDDUS YN Y DYFODOL (Tudalennau 97 - 128)

Ystyried adroddiad gan y Cydlynnydd Archwilio (copi ynghlwm) ar ddiweddariad ar y Craffu o'r byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus.

8 ADRODDIAD BLYNYDDOL DRAFFT PWYLLGORAU ARCHWILIO'R CYNGOR 2017/18 (Tudalennau 129 - 132)

Ystyried adroddiad draft gan Gydlynnydd Archwilio (copi ynghlwm) ar y trefniadau arfaethedig i lunio Adroddiad Blynnyddol Pwyllgorau Archwilio'r Cyngor.

9 ADOLYGIAD ETHOLIADOL SIR DDINBYCH (Tudalennau 133 - 140)

Ystyried adroddiad gan y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd (copi ynghlwm) ar y goblygiadau cynigion a gyflwynir i'r Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru.

10 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL (Tudalennau 141 - 142)

Ystyried rhaglen gwaith i'r dyfodol y Pwyllgor (copi ynghlwm).

MEMBERSHIP

Y Cynghorwyr

Joan Butterfield
Rachel Flynn
Hugh Irving
Alan James
Huw Jones

Gwyneth Kensler
Christine Marston
Andrew Thomas
Graham Timms
Joe Welch

COPIAU I'R:

Holl Gynghorwyr er gwybodaeth
Y Wasg a'r Llyfrgelloedd
Cynghorau Tref a Chymuned

DEDDF LLYWODRAETH LEOL 2000

Cod Ymddygiad Aelodau

DATGELU A CHOFRESTRU BUDDIANNAU

Rwyf i,
(enw)

*Aelod /Aelod cyfetholedig o
(*dileuer un)

Cyngor Sir Ddinbych

YN CADARNHAU fy mod wedi datgan buddiant ***personol / personol a sy'n rhagfarnu** nas datgelwyd eisoes yn ôl darpariaeth Rhan III cod ymddygiad y Cyngor Sir i Aelodau am y canlynol:-
(*dileuer un)

Dyddiad Datgelu:

Pwyllgor (nodwch):

Agenda eitem

Pwnc:

Natur y Buddiant:

(Gweler y nodyn isod)*

Llofnod

Dyddiad

Noder: Rhowch ddigon o fanylion os gwelwch yn dda, e.e. 'Fi yw perchennog y tir sy'n gyfagos i'r cais ar gyfer caniatâd cynllunio a wnaed gan Mr Jones', neu 'Mae fy ngŵr / ngwraig yn un o weithwyr y cwmni sydd wedi gwneud cais am gymorth ariannol'.

Code of Conduct for Members

DISCLOSURE AND REGISTRATION OF INTERESTS

I, *(name)*

a *member/co-opted member of
*(*please delete as appropriate)*

Denbighshire County Council

CONFIRM that I have declared a ***personal / personal and prejudicial** interest not previously declared in accordance with the provisions of Part III of the Council's Code of Conduct for Members, in respect of the following:-

*(*please delete as appropriate)*

Date of Disclosure:

Committee *(please specify)*:

Agenda Item No.

Subject Matter:

Nature of Interest:

*(See the note below)**

Signed

Date

*Note: Please provide sufficient detail e.g. 'I am the owner of land adjacent to the application for planning permission made by Mr Jones', or 'My husband / wife is an employee of the company which has made an application for financial assistance'.

PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

Cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol a gynhaliwyd yn Ystafell Gynadleddau 1a, Neuadd y Sir, Rhuthun ddydd Iau, 27 Hydref 2017 am 10.00 am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Joan Butterfield, Rachel Flynn, Hugh Irving, Alan James (Cadeirydd), Gwyneth Kensler, Christine Marston, Graham Timms a Joe Welch

Arsylwyr – Y Cynghorydd Tony Thomas a'r Cynghorydd Emrys Wynne

HEFYD YN BRESENNOL

Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd (Gary Williams), Rheolwr y Gwasanaethau Democrataidd (Steve Price), Cydlynnydd Archwilio (Rhian Evans) a'r Gweinyddwr Pwyllgorau (Stephanie Jones).

1 YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb oddi wrth y Cynghorwr(wyr) Huw Jones a/ac Andrew Thomas

2 DATGAN CYSYLLTIAD

Datganodd y Cynghorwyr Rachel Flynn, Hugh Irving, Alan James, Graham Timms, Gwyneth Kensler, Christine Marston, Joan Butterfield a Joe Welch gysylltiad personol ag eitem 5 ar y rhaglen – adroddiad blynyddol drafft Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol 2018/19.

3 MATERION BRYD FEL Y CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Dim materion bryd.

4 COFNODION Y CYFARFOD DIWETHAF

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gynhaliwyd ar 13 Mawrth 2015 i'w cymeradwyo.

PENDERFYNWYD cymeradwyo cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gynhaliwyd ar 31 Mawrth, 2017 fel cofnod cywir.

5 ADRODDIAD BLYNYDDOL DRAFFT PANEL ANNIBYNNOL CYMRU AR GYDNABYDDIAETH ARIANNOL 2018/19

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol 2018/19 (a ddosbarthwyd yn flaenorol).

Roedd yn ofynnol i'r Panel gynhyrchu adroddiad blynyddol yn nodi lefelau tâl yr aelodau ar gyfer gwahanol ddyletswyddau a chyfrifoldebau ar gyfer y flwyddyn ddinesig. Cyflwynwyd yr adroddiad drafft i'r Pwyllgor am sylwadau.

Mae'r Panel wedi penderfynu cynnig cynnydd yn y lwfans blynyddol sylfaenol ar gyfer aelodau i £13,600 ar gyfer blwyddyn ddinesig 2018/2019.

Gofynnwyd am farn yr Aelodau ar yr adroddiad blynyddol drafft ac ymateb y pwyllgor i ymarfer ymgynghori Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol.

Yn ystod y drafodaeth codwyd y pwyntiau canlynol:

- Cefnogaeth ffôn - roedd ardaloedd gwledig yn cael anhawster i dderbyn signal symudol felly roedd yn rhaid iddynt ddibynnu ar linellau ffôn tir. Nododd yr Aelodau fod amrywiaeth o becynnau ar gael yn eang ar gyfer ffonau symudol a llinellau tir a oedd yn galluogi galwadau am ddim neu negeseuon testun digonol i'w defnyddio gan aelodau ar fusnes y Cyngor a'r etholaeth heb unrhyw gostau ychwanegol i'r aelodau. Felly, teimlai'r Pwyllgor nad oedd angen ffonau symudol gan Gyngor Sir Ddinbych.
- Cynnydd i lwfans cynghorwyr Tref/ Dinas a Chymuned - Roedd gan lawer o gynghorau cymuned bach gyllideb fach. Teimlai'r Aelodau y byddai cynnydd i'r lwfans mewn rhai achosion yn cynrychioli cyfran fawr o braeseptau rhai cynghorau bach ac ychwanegu pwysau ar gynghorau lleol. Fodd bynnag, cydnabu'r Pwyllgor y dylai hyn fod yn fater i'r cynghorau tref a chymuned.
- Darparuwyd hyfforddiant i'r aelodau - Trafododd yr aelodau hyfforddiant a arweiniwyd gan swyddogion allanol a mewnol, arsylwyd y manteision o dderbyn y ddau fath o hyfforddiant. Ystyriwyd bod hyfforddiant yn elfen hanfodol i Gynghorwyr Sir.
- Gwelwyd gwahaniaeth barn ymysg aelodau o ran y cynnydd arfaethedig y Panel yn y cyflog sylfaenol i aelodau.

Mewn ymateb i drafodaeth y pwyllgor, hysbysodd y RhGD yr aelodau y byddai ymateb i adroddiad drafft Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ac y byddai ymgynghoriad yn cael ei ffurfio i gynnwys y pwyntiau allweddol a godwyd. Wedi'i gynnwys yn hyn byddai gwahaniaeth barn y Pwyllgor o'r Panel ynglŷn â darparu cymorth ffôn gan y Cyngor a'r farn gymysg o fewn y Pwyllgor o ran y cynnydd yn y cyflogau sylfaenol. Cyhoeddir adroddiad terfynol Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol yn gynnar yn 2018 gydag adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor Gwasanaeth Democrataidd:

- (a) (a) Yn nodi'r penderfyniadau drafft yn adroddiad blynyddol drafft Panel Annibynnol Cymru Ar Gydnabyddiaeth Ariannol ar gyfer blwyddyn ddinesig 2018-2019;
- (b) (b) Hysbysu'r Panel fel rhan o'i ymgynghoriad ar benderfyniadau drafft, o farn y Pwyllgor ar y lefel briodol o ddarpariaeth telefoni a ddarperir gan y Cyngor ar gyfer aelodau fel yr amlinellir yn y cofnodion uchod; a

- (c) *(c) Hysbysu'r Panel o'r farn a fynegwyd gan y Pwyllgor mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn lefel y cyflog sylfaenol.*

6 ARCHWILIO'R BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS YN Y DYFODOL

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd (RhGD) yr adroddiad (a ddsbarthwyd yn flaenorol).

Hysbysodd y RhGD wrth y Pwyllgor fod fersiwn o'r adroddiad hwn wedi'i gyflwyno i'r Grŵp Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Archwilio ar 12 Hydref. Roedd aelodau'r Grŵp wedi mynegi ystod o farn ar rinweddau ffurfio Cydbwyllgor Archwilio gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy i graffu ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC). Esboniodd RhGD bod yr adroddiad i drafod barn yr aelodau cyn datblygu cynigion i sefydlu pwyllgor archwilio ar y cyd. Dywedodd y byddai sefydlu cydbwyllgor yn benderfyniad i'r Cyngor llawn.

Hysbysodd y Pennaeth Gwasanaethau Adnoddau Dynol, Cyfreithiol a Democrataidd yr aelodau y byddai'r cydbwyllgor yn gytundeb rhwng Sir Ddinbych a Chonwy.

Yn ystod y drafodaeth codwyd y pwyntiau canlynol gan yr Aelodau:

- Presenoldeb yng nghyfarfodydd BGC - hysbyswyd yr aelodau y byddai'r cyfarfod BGC nesaf yn agored i'r cyhoedd yn dilyn penderfyniad gan y BGC ym mis Medi i gynnal cyfarfodydd agored a chaniatáu mynediad i bob dogfen gyfarfod BGC nad yw'n gyfrinachol. Anogodd y Cadeirydd yr aelodau i fynychu os oedd ar gael.
- Maint y Pwyllgor - eglurodd y RhGD y byddai maint pwyllgor archwilio ar y cyd yn fater i'w gytuno rhwng Sir Ddinbych a Chonwy.
- Amserlen - Roedd yr Aelodau'n bryderus y byddai'n rhaid gwneud penderfyniad yn gyflym. Sicrhaodd y RhGD yr aelodau nad oedd amserlen ac nid oes dyletswydd i gytuno i gydbwyllgor. Ar hyn o bryd, roedd y Cyngor yn cydymffurfio â gofynion statudol ar gyfer archwilio'r BGC.

Holodd y RhGD a fyddai aelodau'n teimlo y byddai mwy o ymchwiliad yn fuddiol. Byddai gwaith yn cael ei wneud tuag at gynnig i adrodd i'r Cyngor llawn pe bai'r cynnig yn ymddangos i fod â chefnogaeth yr aelodau etholedig. Byddai adroddiad diweddarau yn cael ei gyflwyno yng nghyfarfod mis Mawrth y Gwasanaethau Democrataidd.

Diolchodd y Cadeirydd i'r RhGD a'r cydlynnydd archwilio am yr adroddiad a'r eglurhad i bryderon yr aelodau.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor Gwasanaeth Democrataidd:

- (a) *Yn derbyn yr adroddiad, nodi ei gynnwys ac yn cymeradwyo ymgymryd â gwaith archwilio pellach ar sefydlu pwyllgor archwilio ar y cyd; aCynnwys adroddiad diweddarau yn y Rhaglen Waith i'r Dyfodol i'w gyflwyno i'r Pwyllgor yng nghyfarfod Mawrth 2018.*

7 YMGYNGHORIAD AR DDIWYGIO ETHOLIADOL

Arweiniodd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd (PGCADD) yr aelodau drwy'r adroddiad (a ddsbarthwyd yn flaenorol).

Eglurodd y PGCADD wrth yr aelodau am ddarpariaethau Deddf Cymru 2017 ar faterion etholiadol a chofrestru a ddaeth i rym yn 2018.

Yn ystod y drafodaeth codwyd y pwyntiau canlynol:

- Dull pleidleisio – cyflwynwyd syniadau i newid y ffordd y gallai unigolion bleidleisio gan gynnwys pleidleisio electronig. Trafodwyd pleidleisio electronig gan fod gwaith yn cael ei wneud i edrych ar hyn yn y dyfodol. Trafododd yr Aelodau bwysigrwydd cadw gonestrwydd y bleidlais yn flaenoriaeth.
- Y gofyniad i ddangos ID wrth bleidleisio - mynegwyd pryderon y gallai hyn achosi dirywiad yn nifer yr unigolion sy'n pleidleisio gan nad oes gan rai ohonynt ffurf adnabod dilyd. Hysbysodd y PGCADD y Pwyllgor y byddai gofyn am ID yn cael ei gyflwyno am gyfnod prawf yn Lloegr yn 2018.
- Cofrestriad awtomatig i bleidleisio yn 16 oed - Teimlwyd pan oedd pobl yn 16 oed ac yn cael eu rhif Yswiriant Gwladol, byddai cofrestru awtomatig i bleidleisio yn fanteisiol.

Diolchodd y Cadeirydd i'r PGCADD am ddarparu gwybodaeth fanwl ynglŷn â'r Ymgynghoriad Diwygio Etholiadol.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn derbyn yr adroddiad Ymgynghoriad ar Ddiwygio Etholiadol a nodi ei gynnwys.

8 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd y Cynllun Gwaith i'r Dyfodol.

Hysbysodd yr Aelodau os oeddent am ychwanegu eitemau at y Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol, dylent gysylltu ag ef yn uniongyrchol.

PENDERFYNWYD fod Aelodau yn gwneud nodyn o'r Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol.

Daeth y cyfarfod i ben am 12:15p.m

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad y Cyfarfod:	23 Mawrth 2018
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Gary Williams - Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd
Awdur yr Adroddiad:	Steve Price, Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd
Teitl:	Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol 2018/19

1 Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn sôn am adroddiad blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (y' Panel ') ar gyfer 2018 / 19. Ymwelodd y Panel â Sir Ddinbych ym Medi 2017.

2 Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Rhoi gwybod am benderfyniadau'r Panel ar gyfer 2018 / 19 mewn perthynas â thaliadau i aelodau ac aelodau cyfetholedig ac ystyried argymhellion y Panel yn benodol i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.

3 Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Mae'r Pwyllgor yn nodi penderfyniadau'r Panel ar gyfer blwyddyn y Cyngor 2018 / 19 mewn perthynas â thalu Cyflogau Sylfaenol, Cyflogau Uwch a Dinesig a thaliadau i aelodau cyfetholedig.

3.2 Bod y Pwyllgor yn ystyried barn y Panel mewn perthynas â chefnogi gwaith aelodau etholedig yr awdurdod lleol.

4 Manylion yr Adroddiad

4.1 Sefydlwyd Panel Annibynnol Cymru ar gydnabyddiaeth ariannol yn 2008. Cafodd cylch gwaith a swyddogaethau'r Panel eu hystyng yn Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Mae cylch gwaith y Panel yn cynnwys cynghorwyr, aelodau eraill o'r Awdurdodau Parciau Cenedlaethol, Awdurdodau Tân ac Achub Cymru a Chynghorau Tref a Chymuned yn ogystal â chynghorau Sir a Bwrdeistref Sirol. Mae'r Panel yn gallu pennu swm gwirioneddol y taliad y caiff awdurdod ei wneud i aelod a dyletswyddau a chyfrifoldebau a all wneud cynghorwyr yn gymwys i dderbyn taliadau.

4.2 Mae'n ofynnol i'r Panel gynhyrchu adroddiad blynyddol yn nodi lefelau tâl yr aelodau ar gyfer gwahanol ddyletswyddau a chyfrifoldebau ar gyfer blwyddyn y Cyngor sydd i ddod. Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu argymhellion y Panel.

4.3 Eleni, mae'r Panel wedi penderfynu cynnig cynnydd o £200 y flwyddyn i'r cyflog sylfaenol i bob cynghorydd. Nid oes unrhyw newid i lefelau'r cyflogau uwch neu sirol ers y llynedd. Fodd bynnag, mae'r Panel wedi cael gwared â'r opsiwn cyflog dwy haen ar gyfer aelodau'r Cabinet a chadeiryddion pwyllgorau.

4.4 Mae'r Panel yn bendant o'r farn nad yw cynnal gwerthoedd democrataidd llywodraeth leol yn dod heb gost. Mae tâl a ariennir yn gyhoeddus ar gael i annog amrywiaeth o bobl leol parod a medrus i ymgymryd â swydd mewn llywodraeth leol, drwy eu swyddogaethau etholedig, penodedig neu gyfetholedig.

4.5 Pwyllgorau Archwilio ar y Cyd - Gall dau neu fwy o awdurdodau sefydlu pwyllgorau archwilio ar y cyd a phenderfynu a fydd cadeiryddion y pwyllgorau hynny (neu is-bwyllgor i bwyllgor archwilio ar y cyd) yn cael eu talu. Os penderfynir eu talu bydd y penderfyniadau canlynol yn berthnasol:

- Mae Cadeirydd Pwyllgor Archwilio ar y Cyd yn gymwys i gael cyflog sy'n cyfateb i'r rhan honno o lefel is band 3 yr Uwch Gyflog sy'n cael ei dalu i bob Cadeirydd Pwyllgor; sef £6,700
- Mewn achosion lle mae'r cadeirydd eisoes yn derbyn uwch gyflog ar gyfer swydd band 3, 4 neu 5 yna'r taliad fydd £3,350
- Mae cadeirydd is-bwyllgor archwilio ar y cyd yn gymwys i gyflog o £1,675.
- Mewn achosion lle mae Cadeirydd yr is-bwyllgor eisoes yn derbyn cyflog uwch ar gyfer swydd band 3, 4 neu 5, y taliad fydd £837.
- Ni fydd is-gadeirydd pwyllgor archwilio neu is-bwyllgor ar y cyd yn derbyn tâl
- Nid yw taliadau i gadeirydd pwyllgor archwilio neu is-bwyllgor ar y cyd yn cael eu cyfrif fel rhan o'r uchafswm o ran y nifer o gynghorwyr Sir Ddinbych (17) a all dderbyn taliad cyflog uwch er bod terfyn statudol o ddim mwy na 50% o aelodaeth y cyngor yn cael caniatâd i dderbyn taliad cyflog uwch.

4.6 Mae Sir Ddinbych a Chonwy ar hyn o bryd yn ystyried a ddylent ffurfio cydbwyllgor archwilio i graffu ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Conwy a Sir Ddinbych.

4.7 Cefnogaeth deleffoni - Mae'r Panel wedi penderfynu ei bod yn rhaid i bob awdurdod, drwy ei Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd, sicrhau bod ei aelodau'n cael cymaint o gefnogaeth ag sydd ei angen er mwyn iddynt allu cyflawni eu dyletswyddau'n effeithiol. Mae'r Panel yn dweud y dylai'r holl aelodau etholedig gael ffôn briodol, cyfeiriad e-bost a chyfleusterau'r rhyngwrdd sy'n eu galluogi i weld gwybodaeth briodol yn electronig.

4.8 Ym mis Hydref 2017, fe adolygodd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd adroddiad drafft y Panel gan roi sylwadau ar ddarpariaeth deleffoni. Mae cofnodion y drafodaeth honno yn Atodiad A.

4.9. Cynghorau Dinas, Tref a Chymuned - Gwnaeth y Pwyllgor sylwadau ar gynigion y Panel ar gyfer cynghorau tref a chymuned hefyd. Mae'r Panel wedi rhannu pob cyngor i un o dri grŵp yn seiliedig ar ei incwm *neu* ei wariant yn 2017/18. Dyma'r grwpiau hynny:

Grŵp Cyngor Tref neu Gymuned	Incwm neu Wariant yn 2017-18 o:
A	£200,000 ac uwch
B	£30,000 - £199,999
C	Llai na £30,000

4.10 Mae'r Panel o'r farn nad yw Cynghorwyr Tref a Chymuned yn wirfoddolwyr oherwydd, yn dilyn y broses ddemocrataidd, maent wedi derbyn cyfrifoldebau ffurfiol ac mae pob un yn wynebu peth atebolrwydd mewn perthynas â'r swyddogaethau Cyngor sydd yn eu gofal. Mae'r Panel hefyd am i unrhyw aelod sydd ag anghenion cymorth personol a/neu gyfrifoldebau gofalu allu cyflawni eu rôl. I adlewyrchu hyn, mae'r Panel yn mandadu taliad fel cyfraniad at gostau a threuliau

ar gyfer aelodau o gynghorau sydd yn Grwpiau A a B; ac yn awdurdodi taliad fel cyfraniad tuag at gostau a threuliau i fod ar gael i aelodau o gynghorau sydd yng Ngrŵp C fel y nodir ym mhenderfyniadau 44 a 45 yn ei adroddiad. Mae'r Panel hefyd yn mandadu ad-daliad am gost gofal i holl aelodau Cynghorau Tref a Chymuned fel y nodir ym mhenderfyniad 51 yn ei adroddiad.

4.11 Mae adroddiad blynyddol 2018/19 ynghlwm fel Atodiad B.

5 Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r adroddiad yn amlinellu'r penderfyniadau a wnaed gan y Panel ac nid yw ynddo'i hun yn cyfrannu at y Blaenoriaethau corfforaethol.

6 Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae adroddiad blynyddol y Panel i raddau helaeth yn parhau â lefelau talu 2017 / 2018 sydd wedi'u cynnwys o fewn y cyllidebau presennol.

7 Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Gwnaed yr adroddiad hwn yn unol ag ymrwymadau statudol a phenderfyniadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol Nid oes angen asesiad o effaith ar gyfer yr adroddiad hwn.

8 Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gydag Archwilio ac eraill?

Mae'r Panel yn ymgynghori'n genedlaethol ar gynnwys drafft pob adroddiad blynyddol.

9 Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae'n rhaid i fwyaf y taliadau (cyflogau sylfaenol, arweinydd y grŵp gwrthbleidiol mwyaf, aelodau cyfetholedig gyda hawliau pleidleisio) a nodir yn yr adroddiad blynyddol fod ar gael ac mae cyllideb wedi'i dyrannu i dalu am y taliadau.

10 Pŵer i wneud y Penderfyniad

Adran 111 Deddf Llywodraeth Leol 1972

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

Cofnodion y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd – 20.10.2017

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol 2018/19 (a ddosbarthwyd yn flaenorol).

Roedd yn ofynnol i'r Panel gynhyrchu adroddiad blynyddol yn nodi lefelau tâl yr aelodau ar gyfer gwahanol ddyletswyddau a chyfrifoldebau ar gyfer y flwyddyn ddinesig. Cyflwynwyd yr adroddiad drafft i'r Pwyllgor am sylwadau.

Mae'r Panel wedi penderfynu cynnig cynnydd yn y lwfans blynyddol sylfaenol ar gyfer aelodau i £13,600 ar gyfer blwyddyn ddinesig 2018/2019.

Gofynnwyd am farn yr Aelodau ar yr adroddiad blynyddol drafft ac ymateb y pwyllgor i ymarfer ymgynghori Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol.

Yn ystod y drafodaeth codwyd y pwyntiau canlynol:

- Cefnogaeth ffôn - roedd ardaloedd gwledig yn cael anhawster i dderbyn signal symudol felly roedd yn rhaid iddynt ddibynnu ar linellau ffôn tir. Nododd yr Aelodau fod amrywiaeth o becynnau ar gael yn eang ar gyfer ffonau symudol a llinellau tir a oedd yn galluogi galwadau am ddim neu negeseuon testun digonol i'w defnyddio gan aelodau ar fusnes y Cyngor a'r etholaeth heb unrhyw gostau ychwanegol i'r aelodau. Felly, teimlai'r Pwyllgor nad oedd angen ffonau symudol gan Gyngor Sir Ddinbych.
- Cynnydd i lwfans cynghorwyr Tref/ Dinas a Chymuned - Roedd gan lawer o gynghorau cymuned bach gyllideb fach. Teimlai'r Aelodau y byddai cynnydd i'r lwfans mewn rhai achosion yn cynrychioli cyfran fawr o braeseptau rhai cynghorau bach ac ychwanegu pwysau ar gynghorau lleol. Fodd bynnag, cydnabu'r Pwyllgor y dylai hyn fod yn fater i'r cynghorau tref a chymuned.
- Darparuwyd hyfforddiant i'r aelodau - Trafododd yr aelodau hyfforddiant a arweiniwyd gan swyddogion allanol a mewnol, arsylwyd y manteision o dderbyn y ddau fath o hyfforddiant. Ystyriwyd bod hyfforddiant yn elfen hanfodol i Gynghorwyr Sir.
- Gwelwyd gwahaniaeth barn ymysg aelodau o ran y cynnydd arfaethedig y Panel yn y cyflog sylfaenol i aelodau.

Mewn ymateb i drafodaeth y pwyllgor, hysbysodd y RhGD yr aelodau y byddai ymateb i adroddiad drafft Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol ac y byddai ymgynghoriad yn cael ei ffurfio i gynnwys y pwyntiau allweddol a godwyd. Wedi'i gynnwys yn hyn byddai gwahaniaeth barn y Pwyllgor o'r Panel yn glŷn â darparu cymorth ffôn gan y Cyngor a'r farn gymysg o fewn y Pwyllgor o ran y cynnydd yn y cyflogau sylfaenol. Cyhoeddir adroddiad terfynol Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol yn gynnar yn 2018 gydag adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd:

- (a) Yn nodi'r penderfyniadau drafft yn adroddiad blynyddol drafft Panel Annibynnol Cymru Ar Gydabyddiaeth Ariannol ar gyfer blwyddyn ddinesig 2018-2019;
- (b) Hysbysu'r Panel fel rhan o'i ymgynghoriad ar benderfyniadau drafft, o farn y Pwyllgor ar y lefel briodol o ddarpariaeth teleffoni a ddarperir gan y Cyngor ar gyfer aelodau fel yr amlinellir yn y cofnodion uchod; a
- (c) Hysbysu'r Panel o'r farn a fynegwyd gan y Pwyllgor mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn lefel y cyflog sylfaenol.

Atodiad B

Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol

Adroddiad Blynyddol

Chwefror 2018

Tudalen 13

Rhagair

Cafodd etholiadau i'r Prif Gynghorau a Chynghorau Tref a Chymuned eu cynnal yn 2017 ac, yn unol â'n harfer pan fo cynghorau newydd yn cael eu ffurfio, bu'r Panel yn ymweld â phob un o'r 22 awdurdod unedol. Mae hyn yn rhoi cyfle inni drafod materion gyda thrawstoriad o aelodau ac uwch-swyddogion. Fe wnaethom ni gwrdd â chyfanswm o 142 aelod o weithrediaethau, 280 o aelodau etholedig eraill, 59 o rai wedi'u cyfethol a 90 o brif swyddogion. Mae'r ymweliadau wedi ein helpu i bennu'r cyfeiriad ar gyfer ein hystyriaethau yn y dyfodol. Ar ran fy nghydweithwyr hoffwn fynegi ein diolch i'r holl gynghorau am eu hymgysylltiad â'r ymweliadau a'r croeso a'r lletygarwch a gawsom.

Bu'r ymweliadau a'r trafodaethau a ddeilliodd ohonynt o gymorth inni barhau i sicrhau bod gennym ddealltwriaeth gynhwysfawr am ddatblygiad rôl cynghorydd a'r pwysau o ran llwyth gwaith sydd i'w gweld yn cynyddu'n gyffredinol.

Lle bynnag y bo'n bosibl, mae'r casgliadau o'n trafodaethau wedi cael eu hymgorffori yn ein penderfyniadau ac yn arbennig ein penderfyniad i ddarparu cynnydd bach yn y cyflog sylfaenol.

Fel Panel rydym ni'n credu bod y mwyafrif llethol o'r 1254 aelod etholedig o'r 22 cyngor yn ymrwymedig i wasanaethu eu cymunedau a chyfrannu nifer o oriau na allai'r gydnabyddiaeth ariannol sylfaenol dalu amdanynt. Mae fforddiadwyedd yn fater sydd o bwys i'r cynghorau a threthdalwyr ac mae hyn yn golygu mai dim ond costau ychwanegol cymedrol y gellir eu hychwanegu at gyfanswm y taliadau i aelodau. Yr hyn yr ydym yn dymuno'i atal yw erydiad pellach ar y cyswllt ag enillion cyfartalog yng Nghymru.

Yn ein Hadroddiad drafft, roeddem yn cynnig nifer o newidiadau mewn perthynas â chydabyddiaeth ariannol cynghorwyr cymuned a thref. Derbyniwyd nifer fawr o ymatebion yn ymwneud â'r newidiadau hyn – y rhan fwyaf ohonynt yn awgrymu bod ein cynigion drafft yn mynd gam yn rhy bell. Rydym wedi rhoi ystyriaeth i nifer o'r pwyntiau a godwyd ac wedi addasu'r trefniadau a oedd wedi'u hamlinellu yn yr Adroddiad drafft. Mae ein penderfyniadau i'w gweld yn Adran 13 o'r adroddiad hwn. Derbyniodd y Panel nifer o ymholiadau yn ystod yr ymgynghoriad diweddar ar yr adroddiad drafft ynglŷn ag ymholiadau treth ar gyfer cynghorau cymuned a thref, codwyd y cwestiwn petai'r Panel yn gallu cysylltu â Cyllid a Thollau EM i weld a allent dderbyn gwaharddiad blanced ar gyfer cynghorau cymuned. Mae'r mater hwn y tu allan i gylch gwaith y Panel ac felly mae'n fater i bob cynghorydd unigol neu gyngor cymuned ddatrys eu materion trethi eu hunain

Hoffwn ddiolch yn bersonol i'm cyd-aelodau o'r Panel sy'n gyson yn dangos yr wybodaeth a'r brwdfrydedd i sicrhau ein bod yn cynhyrchu adroddiadau sy'n seiliedig ar wybodaeth allweddol.

Hoffwn fynegi fy ngwerthfawrogiad hefyd o waith ein hysgrifenyddiaeth, na fyddem yn gallu gweithredu'n effeithiol hebddi.

John Bader
Cadeirydd

Aelodau'r Panel

John Bader – Cadeirydd
Gregory Owens – Is-gadeirydd
Stephen Mulholland
Julie May
Saz Willey
Roger Symonds

Ceir gwybodaeth fanwl am yr aelodau ar y wefan:
<http://gov.wales/irpwsb/home/?lang=cy>

Cynnwys

Cyflwyniad	4
1. Fframwaith y Panel: Egwyddorion Cydnabyddiaeth Ariannol i Aelodau	8
2. Tudalen Grynodedb yr Adroddiad Blynnyddol	10
3. Taliadau i Aelodau Etholedig Prif Gynghorau: Cyflogau Sylfaenol, Uwch-gyflogau a Chyflogau Dinesig	11
4. Cydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu	22
5. Darpariaeth Pensiwn ar gyfer Aelodau Etholedig Prif Gynghorau	24
6. Hawl i Absenoldeb Teuluol	25
7. Taliadau i Aelodau o Awdurdodau Parciau Cenedlaethol	26
8. Taliadau i Aelodau o Awdurdodau Tân ac Achub Cymru	30
9. Taliadau i Aelodau Cyfetholedig Prif Gynghorau, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub	34
10. Ad-dalu Costau Gofal	36
11. Absenoldeb Oherwydd Salwch i Ddeiliaid Uwch-gyflogau	37
12. Ad-dalu Costau Teithio a Chynhaliaeth pan fo'r Aelod ar Fusnes Swyddogol	39
13. Taliadau i Aelodau o Gynghorau Tref a Chymuned	41
14. Cydymffurfio â Gofynion y Panel	47
15. Cyflogau Penaethiaid Gwasanaeth Cyflogedig Prif Gynghorau ac Awdurdodau Tân ac Achub a Phrif Swyddogion Prif Gynghorau	48
Atodiad 1: Penderfyniadau'r Panel ar gyfer 2018/19	58
Atodiad 2: Rheoliadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (IRPW) ar gyfer:	64
Atodiad 3: Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau	79
Atodiad 4: Cyhoeddi Cydnabyddiaeth Ariannol – Gofynion y Panel	81

Cyflwyniad

Dyma ddegfed Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gynabyddiaeth Ariannol, a'r seithfed i gael ei gyhoeddi o dan ofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (fel y'i diwygiwyd).

1. Fel gyda holl Adroddiadau Blynyddol y Panel, mae'r penderfyniadau ar gynabyddiaeth ariannol aelodau'n seiliedig yr egwyddorion a nodir yn Adran 1.
2. Mae'r Panel wedi mynegi ei farn yn gyson na ellir cynnal gwerthoedd democrataidd llywodraethu lleol heb fynd i gostau. Mae aelodau awdurdodau lleol (gan gynnwys aelodau cyfetholedig ac aelodau penodedig) yno i gynrychioli buddiannau pobl leol, llywodraethu cymunedau lleol, a sicrhau gwasanaethau cyhoeddus priodol sy'n cynnig gwerth am arian i drethdalwyr lleol trwy graffu effeithiol. Mae'r rhain yn dasgau pwysig a sylweddol i aelodau'r awdurdodau perthnasol o fewn cylch gwaith y Panel. Mae taliadau i aelodau ar gael i annog amrywiaeth o bobl barod a galluog i fynd ati i lywodraethu'n lleol, trwy'r rolau y cânt eu hethol, eu penodi neu eu cyfethol iddynt.
3. Wrth bennu lefel y taliadau i aelodau cynghorau lleol, mae'r Panel yn ceisio cydymffurfio ag egwyddor *'derbynioldeb'* trwy sicrhau nad yw'r rhain *'mor uchel fel bod angen dargyfeirio adnoddau sylweddol o flaenoriaethau allweddol cyngor'*. Ond mae Adran 142(8) o'r Mesur yn fwy eglur ar *'fforddiadwyedd'* gan nodi "*wrth osod swm¹ ... rhaid i'r Panel ystyried beth yn ei farn ef fydd effaith ariannol debygol gwneud hynny ar awdurdodau perthnasol'*. Mae ateb gofyniad y Mesur o ran fforddiadwyedd wedi bod yn her i'r Panel, yn enwedig oherwydd diddordeb y cyhoedd mewn taliadau a wneir i aelodau. Mae'r Panel yn cydnabod bod mater fforddiadwyedd – mewn perthynas â chyllidebau gwasanaethau awdurdodau perthnasol ac mewn perthynas ag incwm gwario'r etholwyr – yn debygol o gael effaith ar ganfyddiad y cyhoedd am unrhyw godiadau mewn taliadau i aelodau.
4. Gan mai arian o bwrs y wlad a ddefnyddir, rhaid i daliadau i aelodau am eu hamser, gwerth a chyfrifoldeb fod, a chael eu gweld i fod, yn deg i'r rhai sy'n cyflawni'r rôl ond gan fod yn fforddiadwy ar yr un pryd. Roedd

¹ <http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/4/contents/enacted>.

penderfyniadau'r Panel yn ei Adroddiad yn 2009 yn cysylltu taliadau ag enillion gros canolrifol yr holl weithwyr llawn-amser sy'n byw yng Nghymru, fel yr adroddwyd yn yr Arolwg Blynyddol o Oriau ac Enillion (ASHE). Pennwyd y cyflog sylfaenol ar lefel a oedd yn dair rhan o bump o Gyflog Canolrifol Cymru Gyfan, ac fe bennwyd uwch-gyflogau ar lefelau a oedd yn lluosrifau o'r cyflog canolrifol blynyddol hwn. Wrth bennu'r cyflogau hyn, roedd y Panel yn cydnabod bod yna gyfraniad di-dâl i wasanaeth cyhoeddus.

5. Roedd 2017 yn flwyddyn etholiadau i gynghorau yng Nghymru ac fe wnaethom ymweld â phob un o'r 22 prif cyngor cyn gynted â phosibl ar ôl yr etholiadau i roi cyfle i'r aelodau a swyddogion wneud sylwadau ar y Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol ac i gyflwyno sylwadau i'w hystyried yn y dyfodol. Rydym yn gwerthfawrogi'r croeso a gawsom gan bob cyngor a'r trafodaethau defnyddiol a gododd yn ystod ein hymweliadau.
6. Roedd un o'r sylwadau a wnaed gan nifer o aelodau'n ymwneud â chymharu'r cyflog sylfaenol â gwaith cyflogedig traddodiadol – 'swydd' – sef bod y cyflog yn rhy isel i ddenu pobl iau ac i annog amrywiaeth. Fe dynnon nhw sylw at y gwahaniaethau sylweddol rhwng cydnabyddiaeth ariannol a'r cymorth sydd ar gael i aelodau etholedig mewn lefelau eraill o lywodraeth yng Nghymru. Roeddent yn cynnig felly y dylai lefel y cyflog sylfaenol gael ei chodi'n sylweddol i gydnabod pwysigrwydd rôl aelod etholedig o brif gyngor. Fodd bynnag, cydnabyddir nad cyflogeion yw aelodau etholedig prif gynghorau ac nad ydynt yn cael eu talu fel y cyfryw.
7. Mae'r cyfyngiadau ariannol ar y sector cyhoeddus ac awdurdodau lleol yn benodol wedi golygu na yw'r cysylltiad ag enillion cyfartalog yng Nghymru wedi cael ei gynnal. Mae'r Panel o'r farn bod hyn wedi tanbrisio gwerth aelodau etholedig. Er mwyn osgoi erydiad pellach mewn perthynas ag enillion cyfartalog mae'r Panel wedi penderfynu cynyddu'r cyflog blynyddol sylfaenol i £13,600 (cynnydd o 1.49%). Ni chynigir cynnydd i uwch-gyflogau ond bydd deiliaid y swyddi hyn yn cael y cynnydd yn yr elfen sy'n gyflog sylfaenol.
8. Fe gyflwynodd Adroddiad Blynyddol 2016 ddwy lefel o gyflog ar gyfer aelodau o weithrediaethau cynghorau a chadeiryddion pwyllgorau prif awdurdodau, Awdurdodau Tân ac Achub (ATAau) ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol (APCau). Fe wnaed hyn er mwyn darparu hyblygrwydd i alluogi awdurdodau i adlewyrchu, yn eu rhestrau o gydnabyddiaeth ariannol, amrywiadau yn lefel cyfrifoldeb portffolios a chadeiryddion. Fodd bynnag, i'r graddau y mae'r taliadau i aelodau o weithrediaethau yn y cwestiwn, nid yw'r hyblygrwydd hwn wedi cael ei ddefnyddio ac eithrio mewn un achos. Yn yr un modd, ni chafodd ei ystyried mewn perthynas â chadeiryddion pwyllgorau. Roedd yn amlwg o'r trafodaethau a gododd yn ystod ymweliadau'r Panel bod bron pob Cyngor o'r farn bod y trefniant hwn yn groes i'r awydd i'r Panel fod yn rhagnodol yn ei

benderfyniadau. Mae'r Panel yn derbyn hyn ac mae felly wedi gwneud i fwrdd â'r trefniant dwy haen i aelodau o weithrediaethau.

9. Mae wedi cael ei gadw ar gyfer cadeiryddion pwyllgorau gan fod gwahanol lefelau o gyfrifoldeb a llwyth gwaith, sy'n fater i'r awdurdodau perthnasol ei adlewyrchu yn eu strwythurau.
10. O'r trafodaethau yn ystod ein hymweliadau â chynghorau mae'n amlwg mai ychydig iawn o aelodau sy'n defnyddio'r ddarpariaeth yn y fframwaith i addalu costau gofal. Ymddengys fod rhai aelodau'n dal i fod yn gyndyn o hawlio'r cyfan y mae ganddynt hawl i'w hawlio i gefnogi eu gwaith, oherwydd pryderon ynghylch y cyhoeddusrwydd anffafriol y gall hyn ei ddenu (gweler Atodiad 4 am y dewisiadau cyhoeddi). Erfyniwn ar Bwyllgorau Gwasanaethau Democratiaidd i gymryd camau i annog mwy o aelodau i ddefnyddio'r elfen hon o'n fframwaith a hwyluso'r broses o'i hawlio fel nad yw'r aelodau dan sylw'n profi anfantais ariannol.
11. Mae'r Panel wedi parhau i gyfrannu lle bynnag y bo'n bosibl at wella amrywiaeth mewn llywodraeth leol yng Nghymru trwy ei benderfyniadau. Er mwyn cymryd cam pellach yn hyn o beth mae'r Panel wedi cynhyrchu taflen ar gyfer darpar ymgeiswyr ar gydnabyddiaeth ariannol i aelodau o gynghorau. Rydym yn ymwybodol ac yn falch bod sawl prif gyngor wedi ychwanegu'r daflen hon at eu gwefannau.
12. Rydym ni o'r farn bod materion pwysig y mae angen rhoi sylw iddynt o hyd gyda chynghorau tref a chymuned a bydd y Panel yn codi'r rhain gyda chynghorau unigol a'r sefydliadau sy'n eu cynrychioli. Fodd bynnag, fel dechrau i'r broses hon rydym yn cynnig cyflwyno trefn lle mae cynghorau'n cael eu grwpio yn ôl lefel yr incwm neu wariant. Fodd bynnag, derbyniwyd nifer o ymatebion i'r adroddiad drafft a oedd yn mynegi pryder ynghylch ffurf y grwpiau a chynigion eraill. O ganlyniad, rydym wedi gwneud newidiadau er mwyn cymryd rhai o'r ymatebion i ystyriaeth, ond wedi cadw taliadau gorfodol i uwch-aelodau yn y grŵp uchaf ac ad-daliadau o gostau gofal i aelodau pob cyngor. Mae'r penderfyniadau ar gyfer cynghorau cymuned a thref i'w gweld yn Adran 13.
13. Diwygiodd Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 gan fewnosod Adran 143A. Mae hon yn ei gwneud hi'n ofynnol i unrhyw brif gyngor neu awdurdod tân ac achub sy'n bwriadu newid cyflog ei Bennaeth Gwasanaeth Cyflogedig ymgynghori â'r Panel oni bai bod y newid yn gyson â newidiadau a gymhwysir i swyddogion eraill. Mae Adran 143A hefyd yn galluogi'r Panel i ffurfio barn ynglŷn ag unrhyw beth yn Natganiad Polisi Tâl awdurdod sy'n ymwneud â chyflog y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig (fel arfer y Prif Weithredwr neu'r Prif

Swyddog Tân). Fe estynnodd Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015 y cyfrifoldeb hwn, dros dro, i Brif Swyddogion prif awdurdodau. Caiff y ffordd y mae'r Panel yn defnyddio'r pŵer hwn ei nodi yn Adran 15 o'r Adroddiad hwn ac mae'n cyd-fynd â'r canllawiau i'r Panel a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru.

14. Ers ysgwyddo'r cyfrifoldeb ychwanegol mewn perthynas â newidiadau i gyflogau prif swyddogion prif gynghorau mae'r Panel wedi ymdrin â nifer o geisiadau. Mae penderfyniadau'r Panel wedi'u hatodi yn Adran 15.

1. Fframwaith y Panel: Egwyddorion Cydnabyddiaeth Ariannol i Aelodau

Cynnal ymddiriedaeth a hyder

- 1.1 Mae gan ddinasyddion yr hawl i ddisgwyl bod pawb sy'n dewis gwasanaethu mewn awdurdodau lleol yn cynnal ymddiriedaeth y cyhoedd trwy goleddu'r gwerthoedd a'r foeseg sy'n ymhlyg mewn gwasanaeth cyhoeddus o'r fath. Mae'r egwyddorion hyn yn sylfaen i'r cyfraniad y mae gwaith y Panel a'i Fframwaith yn ei wneud tuag at gynnal ymddiriedaeth a hyder y cyhoedd.

Symrlwydd

- 1.2 Mae'r Fframwaith yn glir ac yn ddealladwy. Mae hyn yn hanfodol er mwyn i'r Panel allu cyfleu ei benderfyniadau yn effeithiol i bawb yr effeithir arnynt gan ei waith neu sydd â diddordeb ynddo.

Cydnabyddiaeth ariannol

- 1.3 Mae'r Fframwaith yn darparu ar gyfer taliadau i aelodau o awdurdodau lleol sydd â chyfrifoldeb am wasanaethu eu cymunedau. Ni ddylai lefel y gydnabyddiaeth ariannol fod yn rhwystr i ymgymryd â'r gwaith na pharhau ag ef. Ni ddylai fod unrhyw ofyniad bod adnoddau sy'n angenrheidiol i'w galluogi i gyflawni eu dyletswyddau'n cael eu hariannu o'r cyflog. Mae'r Fframwaith yn rhoi tâl ychwanegol i'r rhai y rhoddir mwy o gyfrifoldeb iddynt.

Amrywiaeth

- 1.4 Caiff democratiaeth ei chryfhau pan fo aelodaeth o awdurdodau lleol yn adlewyrchu'n ddigonol gyfansoddiad demograffig a diwylliannol y cymunedau a wasanaethir gan y cyfryw awdurdodau. Bydd y Panel wastad yn ystyried pa gyfraniad y gall ei fframwaith ei wneud i annog y rhai a dangynrychiolir yn sylweddol i gyfranogi ar lefel awdurdod lleol.

Atebolrwydd

- 1.5 Mae gan drethdalwyr a dinasyddion yr hawl i gael gwerth am arian o arian cyhoeddus sydd wedi'i neilltuo i roi cydnabyddiaeth ariannol i'r rhai a etholir, a benodir, neu a gyfetholir i wasanaethu er budd y cyhoedd. Mae'r Panel yn disgwyl bod pob prif gyngor yn trefnu bod gwybodaeth am weithgareddau ei aelodau a chydabyddiaeth ariannol a roddir iddynt ar gael yn rhwydd ac yn briodol.

Tegwch

- 1.6 Bydd yn bosibl cymhwyso'r fframwaith yn gyson i aelodau pob awdurdod lleol sydd o fewn cylch gwaith y Panel fel modd i sicrhau bod lefelau cydnabyddiaeth ariannol yn deg, yn fforddiadwy ac yn gyffredinol dderbyniol.

Ansawdd

- 1.7 Mae'r Panel yn cydnabod bod y cymysgedd cymhleth o ddyletswyddau llywodraethu, craffu a rheoleiddio sydd ar aelodau yn golygu bod yn rhaid iddynt ymgysylltu â phroses o wella ansawdd yn barhaus. Mae'r Panel yn disgwyl i aelodau ymgymryd â'r cyfleoedd hyfforddi a datblygiad personol hynny sy'n angenrheidiol i gyflawni'r dyletswyddau y cânt gydnabyddiaeth ariannol amdanynt mewn modd priodol.

Tryloywder

- 1.8 Mae er budd y cyhoedd i sicrhau tryloywder cydnabyddiaeth ariannol aelodau. Mae rhai aelodau yn derbyn lefelau ychwanegol o gydnabyddiaeth ariannol am eu bod wedi'u hethol, neu eu penodi, i fwy nag un corff cyhoeddus. Mae'r fframwaith yn fodd i sicrhau bod gwybodaeth am yr holl gydnabyddiaeth ariannol y mae pob aelod yn ei chael ar gael yn rhwydd i'r cyhoedd.

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion

- 1.9 Mae'r Panel yn cymhwyso'r egwyddorion hyn, sef tegwch, atebolrwydd a thryloywder, yn ei holl benderfyniadau ynghylch cydnabyddiaeth ariannol i aelodau'r holl awdurdodau sydd o fewn ei gylch gwaith. Mae'r un egwyddorion yn berthnasol pan fo'n ofynnol i'r Panel wneud argymhellion mewn perthynas â chydnabyddiaeth ariannol i swyddogion cyflogedig yr awdurdodau hyn hefyd.

2. Tudalen Grynodedb yr Adroddiad Blynyddol

Math o Daliad	Math o Awdurdod			
	Prif Gynghorau	Awdurdodau Parciau Cenedlaethol	Awdurdodau Tân ac Achub	Cynghorau Tref a Chymuned
Cyflog Sylfaenol	tudalen 11	tudalen 26	tudalen 30	Amh. ²
Uwch-rolau	tudalen 14	tudalen 26	tudalen 30	tudalen 41
Cadeiryddion Pwyllgorau	tudalen 14	tudalen 27	tudalen 31	Amh.
Grwpiau Gwrthbleidiau	tudalen 13	Amh.	Amh.	Amh.
Penaethiaid a Dirprwyon Dinesig	tudalen 16	Amh.	Amh.	tudalen 41
Aelodau Llywyddol	tudalen 18	Amh.	Amh.	Amh.
Milltired	tudalen 39	tudalen 39	tudalen 39	tudalen 41
Costau Teithio Eraill	tudalen 39	tudalen 39	tudalen 39	tudalen 43
Costau Cynhaliaeth	tudalen 39	tudalen 39	tudalen 39	tudalen 43
Costau Gofal	tudalen 36	tudalen 36	tudalen 36	tudalen 43
Absenoldeb Teuluol	tudalen 25	Amh.	Amh.	Amh.
Absenoldeb Oherwydd Salwch	tudalen 37	tudalen 37	tudalen 37	Amh.
Cydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu	tudalen 22	Amh.	Amh.	Amh.
Pensiwn	tudalen 24	Amh.	Amh.	Amh.
Aelodau Cyfetholedig	tudalen 34	tudalen 34	tudalen 34	Amh.
Lwfansau Penodol neu Ychwanegol	tudalen 19	tudalen 27	tudalen 31	Amh.
Taliadau i Gynghorwyr Tref a Chymuned	Amh.	Amh.	Amh.	tudalen 41
Lwfans Colled Ariannol	Amh.	Amh.	Amh.	tudalen 44
Datganiad o Daliadau	tudalen 73	tudalen 73	tudalen 73	Tudalen 73
Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol	Tudalen 71	Tudalen 71	Tudalen 71	Tudalen 71
Cyflogau Prif Weithredwyr a Phrif Swyddogion	Tudalen 48	Amh.	Tudalen 48	Amh.

² Amherthnasol

3. Taliadau i Aelodau Etholedig Prif Gynghorau: Cyflogau Sylfaenol, Uwch-gyflogau a Chyflogau Dinesig

Cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau etholedig o brif gynghorau

- 3.1 Yn wreiddiol, penderfynodd y Panel, yn Adroddiad Blynyddol y Panel Annibynnol ar Gydabyddiaeth Ariannol 2009, y byddai taliad y cyflog sylfaenol yn cael ei gysoni ag enillion gros canolrifol yr holl weithwyr llawn-amser sy'n byw yng Nghymru, fel yr adroddwyd yn yr Arolwg Blynyddol o Oriau ac Enillion (ASHE). O gofio'r pwysau sydd ar wariant cyhoeddus, nid yw wedi bod yn bosibl cynnal y cysoniad hwn. Pe bai'r cysoniad hwn wedi parhau byddai'r cyflog sylfaenol yn sylweddol uwch na'r swm a ragnodir ar hyn o bryd (yn agos at £15,000 y flwyddyn). Cyfrifir hyn ar sail rhagdybiaeth bod y gweithgarwch sylfaenol y mae'n ofynnol i aelod etholedig ymgymryd ag ef (h.y. heb y gwaith ychwanegol sy'n ofynnol ar gyfer uwch-gyflog) yn cyfateb i dridiau o waith yr wythnos.
- 3.2 Mae'r Panel yn dal i fod yn ymwybodol bod y gweithgareddau craidd y mae'n ofynnol i aelod etholedig o brif gyngor eu cyflawni'n amrywio. Dylai dyletswyddau a gyflawnir alluogi'r holl aelodau i gyflawni eu cyfrifoldebau anweithredol craidd i lywodraethu eu cyngor ac i gynrychioli'r rhai sy'n byw yn eu ward. Fel rôl etholedig, nid yw swyddi o'r fath yn cael eu trin yn rhwydd yn yr un modd â chyflogaeth sydd ag oriau wedi'u meintioli'n fanwl gywir. Mae'r gwaith sy'n deillio o gynrychioli trigolion ward yn arbennig o amrywiol gan y dylanwedir arno gan yr amrywiadau mawr mewn amodau economaidd-gymdeithasol, demograffeg a lefelau trefoli a hefyd y gwahanol gymarebau rhwng trigolion a chynghorwyr. Gall yr amgylchiadau hyn amrywio'n sylweddol o fewn awdurdodau unigol yn ogystal â rhwng awdurdodau lleol pan gymharir y rhain ledled Cymru. Pan ymglymerir â swyddi etholedig disgwylir lefel o ymrwymiad personol i'r gymuned sy'n mynd y tu hwnt i oriau diffiniedig y rhoddir cydnabyddiaeth ariannol amdanynt. Mae'n beth cyffredin i aelodau etholedig ddweud eu bod yn treulio llawer mwy o amser na'r tridiau tybiannol (amser ychwanegol a weithir ac a oedd yn cael ei ddiffinio'n flaenorol gan y Panel fel 'disgownt gwasanaeth cyhoeddus').
- 3.3 Yn 2017 fe barhaodd aelodau'r Panel â'r arfer o ymweld â'r holl brif gynghorau yng Nghymru i gwrdd ag aelodau etholedig i oleuo a diweddarau eu dealltwriaeth am eu gweithgareddau. Mae Arolwg Ymadael CLILC o aelodau a gamodd o'r neilltu yn 2017 wedi cael ei ystyried hefyd. Y farn gyffredinol ymhlith aelodau a swyddogion yw bod y llwyth gwaith wedi cynyddu ac roedd y rhan fwyaf yn dweud ei fod yn llawer mwy na thridiau. Mewn deialog barhaus gydag aelodau, roedd y Panel yn arbennig o awyddus i ddysgu o unrhyw effaith ar ddyletswyddau sylfaenol cynghorwyr sy'n deillio o raglenni 'cyni' cyhoeddus dros y blynyddoedd diwethaf a hefyd unrhyw newidiadau yn

yr hyn a ddisgwylir gan aelodau etholedig o ganlyniad i ddefnydd cynyddol o gyfathrebu electronig a'r cyfryngau cymdeithasol.

- 3.4 Wrth wneud penderfyniadau ariannol ar gyfer yr Adroddiad Blynyddol hwn, mae'r Panel wedi ystyried y datblygiad mewn amrywiaeth o ffigurau meincnod ar gyfer y cyfnod o 2010 i 2017. Yn ogystal â ffigurau enillion gros canolrifol yr Arolwg Blynyddol o Oriau ac Enillion ar gyfer Cymru, fe wnaeth y Panel hefyd ystyried y Mynegai Prisiau Manwerthu, y Mynegai Prisiau Defnyddwyr, Graddfeydd Cyflog y Cydgyngor Cenedlaethol a ffigurau Cyflog Byw. Nodir bod y ffigurau hyn yn dangos cynnydd amlwg mewn costau byw ac enillion yn ystod y cyfnod hwn. Mae'n amlwg bod y bwlch rhwng lefel y gydnabyddiaeth ariannol sylfaenol i aelodau etholedig prif gynghorau a dangosyddion perthnasol o godiadau mewn incwm a chostau byw wedi parhau i dyfu. Mae'r Panel o'r farn bod hyn yn teilyngu camau gweithredu i gau'r bwlch a chyfyngu ar gyfradd yr erydiad. Rhaid i unrhyw addasiadau fod yn gyson ag egwyddor y Panel y dylai ei benderfyniadau fod yn fforddiadwy ac yn dderbyniol yn gyhoeddus.
- 3.5 Er bod cyllid y sector cyhoeddus yn dal i fod dan bwysau, mae'r Panel felly o'r farn bod cyfiawnhad dros gynnydd yn y cyflog sylfaenol. Mae wedi penderfynu y dylai fod cynnydd o £200 y.f. (sy'n cyfateb i 1.49%) o Ebrill 2018 i gyflog sylfaenol aelodau o brif gynghorau. Bydd hyn yn helpu i gyfyngu ar erydiad pellach lefelau cymharol o gydnabyddiaeth ariannol yn y cyflog sylfaenol a delir am y dyletswyddau y disgwylir i'r holl aelodau etholedig eu cyflawni.

Uwch-gyflogau ar gyfer aelodau etholedig prif gynghorau

- 3.6 Bydd y cyfyngiad ar nifer yr uwch-gyflogau sy'n daladwy ('y cap') yn parhau. Yn 2018/19, ni fydd uchafswm yr uwch-gyflogau sy'n daladwy ym mhob prif gyngor yn cael ei newid (ac eithrio ar gyfer Cyngor Ynys Môn – gweler nodyn ii) a bydd fel yr hyn a nodir yn Nhabl 1. Ni fydd y cyfraddau sy'n daladwy ar gyfer uwch-gyflogau'n cael eu newid yn 2018/19 ac eithrio i adlewyrchu'r cynnydd yn y cyflog sylfaenol.

Penderfyniad 1: Bydd y cyflog sylfaenol yn 2018/19 ar gyfer aelodau etholedig prif gynghorau yn £13,600.

Nodyn ar Benderfyniad 1:

- i. Nid yw'r elfen cyfrifoldeb o uwch-gyflogau'n cael ei chynyddu ond bydd deiliaid uwch-gyflogau'n cael y cynnydd yn y cyflog sylfaenol.
- ii. Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol wedi cytuno mewn perthynas â Chyngor Ynys Môn i gynyddu nifer y swyddi sy'n gallu derbyn uwch-gyflog tu hwnt i'r uchafswm o 50% sydd yn y Mesur yn amodol ar benderfyniad gan y Panel. Mae'r Panel wedi cyflwyno Adroddiad Atodol i roi effaith i'r cynnydd hwn.

Tabl 1: Uchafswm yr aelodau o gynghorau sy'n gymwys i gael uwch-gyflog

Cyngor	Nifer y cynghorwyr	Nifer yr uwch-gyflogau
Grŵp A (poblogaethau dros 200,000)		
Caerdydd	75	19
Rhondda Cynon Taf	75	19
Abertawe	72	19
Grŵp B (poblogaethau rhwng 100,000 a 200,000)		
Pen-y-bont ar Ogwr	54	18
Caerffili	73	18
Sir Gaerfyrddin	74	18
Conwy	59	18
Sir y Fflint	70	18
Gwynedd	75	18
Castell-nedd Port Talbot	64	18
Casnewydd	50	18
Sir Benfro	60	18
Powys	73	18
Bro Morgannwg	47	18
Wrecsam	52	18
Grŵp C (poblogaethau hyd at 100,000)		
Blaenau Gwent	42	17
Ceredigion	42	17
Sir Ddinbych	47	17
Ynys Môn	30	16
Merthyr Tudful	33	16
Sir Fynwy	43	17
Torfaen	44	17

Taliadau i aelodau o'r Weithrediaeth, Cadeiryddion Pwyllgorau, ac Arweinydd yr Wrthblaid

3.7 Nid yw'r Panel wedi newid y penderfyniadau blaenorol ynglŷn â'r uwch-gyflogau a delir i'r deiliaid swyddi hyn.

(i) Y Weithrediaeth:

Yn sgil yr ymweliadau â'r holl brif gynghorau gan y Panel yn 2009, daeth i'r casgliad y dylid ystyried bod aelodau'r Weithrediaeth yn gweithio oriau sy'n cyfateb i amser llawn (hyd at 40 awr yr wythnos), ond nid naw tan bump o reidrwydd. Nid yw'r ymweliadau a'r trafodaethau diweddar gydag aelodau a swyddogion wedi newid y casgliad hwn; a dweud y gwir, dynododd llawer o aelodau o weithrediaethau fod eu llwyth gwaith wedi cynyddu. Mae amrywiaeth o

drefniadau'n dal i fodoli o ran strwythur a gweithrediad cabinetau gan ddibynnu ar ofynion sefydliadol penodol pob awdurdod.

Er bod llawer o gynghorau'n gweithredu gyda chabinet o 10, sef yr uchafswm statudol, mae eraill yn dewis bod â chabinetau llai ac felly mae ystod y portffolios unigol yn llawer mwy. Daethom i'r casgliad yn flaenorol y dylai hyn allu cael ei adlewyrchu yn y fframwaith cydnabyddiaeth ariannol. Ond, nid rôl y Panel yw penderfynu ar strwythur cabinetau awdurdodau lleol. Roedd penderfyniadau blaenorol y Panel yn rhoi hyblygrwydd i bob cyngor benderfynu ar ystod briodol o bortffolios i ddiwallu anghenion lleol, ac addasu taliadau o fewn y Weithrediaeth i adlewyrchu'r cyfrifoldeb. O ganlyniad i farn gref a fynegwyd yn ystod yr ymweliadau y dylai'r Panel fod yn rhagnodol o ran cyflogau Aelodau Gweithredol mae'r ddarpariaeth hon wedi'i diwygio. O ganlyniad bydd un lefel cyflog o fewn pob grŵp poblogaeth fel a ddangosir yn Nhabl 2 (drosodd).:

(ii) Cadeiryddion Pwyllgorau

Mae'r Panel yn dal o'r farn nad yw poblogaeth awdurdod fel arfer yn dylanwadu ar y cyfrifoldeb a'r swyddogaeth o gadeirio pwyllgor. Fodd bynnag, cydnabyddir bod cyfrifoldebau a llwyth gwaith rhai cadeiryddion yn fwy nag eraill, a bod hyn yn parhau i fod yn bwnc trafod. Rydym yn dal o'r farn y dylid cadw hwn yn y fframwaith cydnabyddiaeth ariannol.

Lle telir cadeiryddion pwyllgorau, y tâl fydd £22,300.

Y Bandiau Uwch-gyflog

Penderfyniad 2: Mae'r Panel wedi penderfynu y bydd lefelau uwch-gyflog yn 2018/19 ar gyfer aelodau o brif gynghorau fel y nodir yn Nhabl 2.

Tabl 2: Cyflogau sylfaenol ac uwch-gyflogau sy'n daladwy i aelodau o brif gynghorau

Cyflog sylfaenol (sy'n daladwy i'r holl aelodau etholedig) £13,600			
	Grŵp A (Caerdydd, Rhondda Cynon Taf, Abertawe)	Grŵp B (Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili, Sir Gaerfyrddin, Conwy, Sir y Fflint, Gwynedd, Casnewydd, Castell-nedd Port Talbot, Sir Benfro, Powys, Bro Morgannwg, Wrecsam)	Grŵp C (Blaenau Gwent, Ceredigion, Sir Ddinbych, Merthyr Tudful, Sir Fynwy, Torfaen, Ynys Môn)
Uwch-gyflogau (gan gynnwys cyflog sylfaenol)			
Band 1 Arweinydd Dirprwy Arweinydd	£53,300 £37,300	£48,300 £33,800	£43,300 £30,300
Band 2 Aelodau gweithrediaeth	£32,300	£29,300	£26,300
Band 3 Cadeiryddion pwyllgorau (os ydynt yn cael cydnabyddiaeth ariannol):			
		Lefel 1 Lefel 2	£22,300 £20,300
Band 4 Arweinydd grŵp yr wrthblaid fwyaf ³		£22,300	
Band 5 Arweinwyr grwpiau gwleidyddol eraill		£17,300	

Nodiadau ar Dabl 2:

³ Arweinydd grŵp yr wrthblaid fwyaf. Gweler Rheoliadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, Atodiad 2, Rhan 1(2) ar gyfer diffiniad o "grŵp yr wrthblaid fwyaf" a "grŵp gwleidyddol arall".

- a. Mae'r Panel yn ystyried mai'r swyddi arweinwyr ac aelodau gweithrediaeth (cyflogau Band 1 a 2 yn y drefn honno) sydd â'r atebolrwydd unigol mwyaf a bod 'maint y boblogaeth' yn dal i fod yn ffactor allweddol o ran dylanwadu ar lefelau cyfrifoldeb ac felly mae'r defnydd o'r tri grŵp poblogaeth (A, B ac C) wedi cael ei gadw. Er gwybodaeth: Grŵp Poblogaeth A - 200,000 a throsodd; Grŵp Poblogaeth B - 100,001 i 199,999; Grŵp Poblogaeth C - hyd at 100,000.
- b. Ni chynigir unrhyw gynnydd ar gyfer uwch-gyflogau ond bydd deiliaid swyddi'n cael y cynnydd yn y cyflog sylfaenol a delir i'r holl gynghorwyr.
- c. Bydd cadeiryddion pwyllgorau'n cael tâl ar lefel Band 3, naill ai Lefel 1 neu Lefel 2 (i'w benderfynu gan yr awdurdod); er y gall awdurdod unigol benderfynu peidio â thalu i gadeiryddion penodol.
- d. Mae'r amod bod yn rhaid i arweinydd grŵp gwrthblaid neu arweinydd unrhyw grŵp arall gynrychioli o leiaf 10% o aelodaeth y cyngor cyn bod yn gymwys i gael uwch-gyflog yn parhau'n ddigyfnewid.
- e. Mae'r Panel wedi penderfynu bod yn rhaid i gyngor drefnu bod uwch-gyflog ar gael i arweinydd grŵp yr wrthblaid fwyaf.
- f. Mae'r Panel wedi penderfynu bod yn rhaid talu uwch-gyflog Band 5 i arweinwyr grwpiau gwleidyddol eraill os ydynt yn cael cydnabyddiaeth ariannol.

Gweler Rheoliadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, Atodiad 2, Rhan 1(2) ar gyfer diffiniad o "*grŵp yr wrthblaid fwyaf*" a "*grŵp gwleidyddol arall*".

Taliadau i Benaethiaid a Dirprwyon Dinesig (Cyflogau Dinesig)

- 3.8 Mae'r Panel yn dal i fod o'r farn ei bod yn briodol i awdurdodau bennu lefelau cydnabyddiaeth ariannol sy'n adlewyrchu gweithgarwch a chyfrifoldeb penaeithiaid a dirprwyon dinesig yn hytrach na'r boblogaeth leol. Mae'r Panel yn ymwybodol ond wedi'i synnu bod llawer o gynghorau wedi pennu cyflogau ar gyfer eu penaeithiaid a dirprwyon sy'n cyd-daro â grwpiau poblogaeth yn hytrach na rhai sydd o reidrwydd yn adlewyrchu'r cyfrifoldebau penodol sy'n gysylltiedig â'r rolau. Er mwyn osgoi amheuaeth, dylid nodi nad yw'n ofynnol cymhwyso'r tri grŵp sefydledig o brif gynghorau a gyfrifwyd ar sail poblogaeth mewn perthynas â thaliadau i benaethiaid a dirprwyon dinesig.
- 3.9 Mae'r Panel wedi pennu tair lefel o gyflog dinesig y gellir eu talu – uwch, canolig ac is. Rhaid i bob awdurdod benderfynu pa lefel (os o gwbl) a fydd yn cael ei thalu ar gyfer pob un o'r rolau hyn yn ôl ffactorau lleol. Er enghraifft, gellid talu i bennaeth dinesig cyngor bach ar y gyfradd uchaf, tra gellid talu i bennaeth dinesig cyngor mawr ar y gyfradd isaf. Gallai cyfraddau taliadau i ddirprwy benaethiaid dinesig amrywio yn yr un modd. Mae hyn yn ei gwneud yn bosibl talu i benaethiaid dinesig a'u dirprwyon yn yr un awdurdod

ar wahanol lefelau.

- 3.10 Gall cyngor benderfynu peidio â chymhwyso unrhyw gyflog dinesig i swyddi pennaeth a/neu ddirprwy bennaeth dinesig.

Penderfyniad 3: Mae'r Panel wedi penderfynu bod cyflogau dinesig (lle y'u telir) ar y lefelau canlynol yn daladwy (Tabl 3) ac y byddant yn cael eu cymhwyso gan brif gynghorau yn ôl yr hyn sy'n briodol ym marn pob prif gyngor unigol, gan ystyried llwythi gwaith a chyfrifoldebau disgwylidig.

Tabl 3: Bydd cyflogau dinesig (lle y'u telir) yn daladwy fel a ganlyn i aelodau prif gynghorau

Cydnabyddiaeth ariannol i benaethiaid dinesig a dirprwy benaethiaid dinesig (<i>gan gynnwys cyflogau sylfaenol</i>)		
Lefel Cyfrifoldeb	Penaethiaid dinesig	Dirprwy benaethiaid dinesig
Lefel 1	£24,300	£18,300
Lefel 2	£21,800	£16,300
Lefel 3	£19,300	£14,300

Nodiadau ar Dabl 3:

- a. Nid yw swyddi'r pennaeth dinesig a'r dirprwy bennaeth dinesig wedi'u cynnwys yn y cap (ac eithrio Cynghorau Ynys Môn a Merthyr Tudful).
 - b. Mae gofyniad y Panel na ddylai aelodau orfod talu am gost y cymorth (gweler penderfyniad 7) y mae ei angen i gyflawni eu dyletswyddau yn berthnasol yn achos penaethiaid dinesig hefyd. Mae'r Panel yn cydnabod yr ystod o wahanol fathau o ddarpariaeth a wneir ar gyfer penaethiaid dinesig o ran cludiant, cymorth ysgrifenyddol, rhoddion elusennol a dillad.
- 3.11 Mae penaethiaid dinesig yn uwch-swyddi mewn cynghorau sy'n wahanol i arweinyddiaeth wleidyddol neu weithredol. Yn ogystal â chadeirio cyfarfodydd pwysig, y pennaeth dinesig yw 'dinesydd cyntaf' a 'llysgennad' yr awdurdod, gan gynrychioli'r cyngor i bob math o sefydliadau a chyrrff, ac mae'n ofynnol i ddeiliad y swydd enghreifftio a hyrwyddo dinasyddiaeth dda.
- 3.12 Mewn sawl achos, mae penaethiaid dinesig yn cael cymorth ysgrifenyddol, yn cael cludiant ar gyfer dyletswyddau swyddogol, ac yn gallu manteisio ar gyllideb lletygarwch ar wahân sy'n cael ei rheoli gan swyddogion y cyngor.
- 3.13 Mae lefel y cymorth a roddir, y gwariant ariannol personol a'r lefel o weithgarwch yn ystod y flwyddyn yn y swydd yn amrywio'n sylweddol rhwng awdurdodau ac nid yw maint yr awdurdod o anghenraid yn ddangosydd dibynadwy o'r ymrwymiad sy'n ofynnol neu a roddir gan benaethiaid dinesig.

- 3.14 Mae gan yr holl brif gynghorau nifer o gynghorau cymuned yn eu hardaloedd, ac mae gan lawer gynghorau tref yn eu hardaloedd hefyd. Lle mae gan gyngor cymuned bennaeth dinesig arbennig o weithgar, gall hyn gael rhywfaint o effaith ar lwyth gwaith pennaeth dinesig y prif gyngor.
- 3.15 Mae Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 yn galluogi cynghorau i benodi aelod llywyddol sy'n gyfrifol am gadeirio cyfarfodydd y cyngor cyfan. Lle penodir un, bydd gan y pennaeth dinesig lai o gyfrifoldebau o ganlyniad i hynny.

Taliadau i Aelodau Llywyddol

Penderfyniad 4: Mae'r Panel wedi penderfynu y bydd raid i aelod llywyddol, os penodwyd un ac os yw'n cael cydnabyddiaeth ariannol, gael uwch-gyflog ar Lefel 1 ym Mand 3. Bydd y swydd hon yn cyfrif tuag at y cap.

Penderfyniad 5: Mae'r Panel wedi penderfynu na fydd swydd dirprwy aelod llywyddol yn cael cydnabyddiaeth ariannol.

Y ffactorau allweddol sy'n sail i benderfyniadau'r Panel:

- 3.16 Y cyflog sylfaenol, a delir i bob aelod, yw'r gydnabyddiaeth ariannol am y cyfrifoldeb o gynrychioli'r gymuned a chymryd rhan yn y swyddogaethau craffu, rheoleiddio a swyddogaethau cysylltiedig sy'n rhan o lywodraethu lleol am gyfnod sy'n gyfwerth â thri diwrnod yr wythnos. Mae unrhyw ymrwymiad amser y tu hwnt i dri diwrnod yn gyfraniad di-dâl at wasanaeth cyhoeddus.
- 3.17 Rhaid talu'r cyflog a'r costau sydd wedi'u pennu yn llawn i bob aelod, oni bai bod unigolyn wedi rhoi gwybod yn ysgrifenedig i swyddog priodol yr awdurdod ei fod wedi dewis yn annibynnol ac yn wirfoddol ei fod am ildio'r holl daliad neu unrhyw elfen ohono. Mae'n hanfodol bod tryloywder yn y broses hon fel bod unrhyw awgrym posibl bod aelodau'n cael eu rhoi dan bwysau i fynd heb rywfaint o'r cyflogau'n cael ei osgoi.

Rhaid cymhwyso'r canlynol:

- a) Ni ddylai aelod etholedig gael cydnabyddiaeth ariannol am fwy nag un uwch-swydd o fewn ei awdurdod ef neu hi (ond gweler adran 4 ar Gydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu).
- b) Ni ddylid talu uwch-gyflog a chyflog dinesig i aelod etholedig.
- c) Mae'r cyflog sylfaenol yn gynnwysedig ym mhob uwch-gyflog a chyflog dinesig a delir.
- d) Os yw cyngor yn dewis bod â mwy nag un dirprwy arweinydd sy'n cael cydnabyddiaeth ariannol, dylid rhannu'r gwahaniaeth rhwng uwch-gyflog y

dirprwy arweinydd ac aelodau gweithrediaeth eraill â nifer y dirprwy arweinwyr a'i ychwanegu at uwch-gyflog aelodau gweithrediaeth eraill er mwyn cyfrifo'r uwch-gyflog sy'n daladwy i bob dirprwy arweinydd.

- e) Ni all aelodau sy'n cael uwch-gyflog ym Mand 1 neu Fand 2 gael cyflog gan unrhyw Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub y maent wedi'u penodi iddo.
- f) Ni all aelodau sy'n cael cyflog Band 1 neu Fand 2 dderbyn unrhyw dâl gan Gyngor Cymuned neu Dref y maent yn aelod ohono, ac eithrio costau teithio a chynhaliaeth ac ad-daliadau o gostau gofal.

Cefnogi gwaith aelodau etholedig awdurdodau lleol

- 3.18 Yn dilyn yr etholiadau lleol yn 2017 mae aelodau'r Panel wedi ymweld â'r holl brif awdurdodau yng Nghymru. Mae'r ymweliadau hyn wedi cynnig cyfleoedd gwerthfawr i aelodau a swyddogion drafod yr amrywiadau sy'n digwydd a rhannu a deall y manteision a geir trwy fynd ati'n briodol i gefnogi gallu aelodau i gyflawni eu dyletswyddau sylfaenol yn effeithiol.
- 3.19 Mae'r Panel yn disgwyl bod y cymorth a roddir yn ystyried anghenion penodol aelodau unigol. Mae swyddogaethau Pwyllgorau Gwasanaethau Democrataidd yn cynnwys gofyniad i adolygu'r lefel o gymorth a roddir i aelodau i gyflawni'u dyletswyddau a byddai'r Panel yn disgwyl i'r pwyllgorau hyn gynnal adolygiadau a chyflwyno cynigion gerbron y cyngor llawn o ran yr hyn yr ystyrir ei fod yn rhesymol. Dylai unrhyw gynigion gael eu gwneud gan roi sylw dyledus i Benderfyniadau 6 a 7 isod. Er enghraifft, nid yw'r Panel yn ei hystyried yn briodol ei gwneud yn ofynnol i aelodau etholedig dalu am unrhyw ddefnydd o ffôn i'w galluogi i gyflawni eu dyletswyddau ar gyfer y Cyngor fel aelod sy'n cynrychioli ward, aelod o bwyllgor neu aelod o'r cabinet.
- 3.20 Mae'r Panel o'r farn ei bod yn angenrheidiol i bob aelod etholedig gael defnydd hwylus o wasanaethau e-bost a chael mynediad electronig at wybodaeth briodol trwy gyswllt â'r rhyngrwyd. Nid yw'r Panel yn ei hystyried yn briodol ei gwneud yn ofynnol i aelodau etholedig dalu am unrhyw ddefnydd o'r rhyngrwyd i'w galluogi i gyflawni eu dyletswyddau ar gyfer y Cyngor fel aelod sy'n cynrychioli ward, aelod o bwyllgor neu aelod o'r cabinet. Mae hyn yn cynnwys y ddarpariaeth angenrheidiol i aelod fod mewn cysylltiad priodol â gwasanaethau'r cyngor a chadw cysylltiad â'r rhai y mae'n eu cynrychioli. Mae llawer o gynghorau yng Nghymru wedi ymrwymo i 'weithio'n ddi-bapur', a heb fynediad electronig o'r fath byddai aelod yn wynebu cyfyngiadau sylweddol o ran ei allu i gyflawni ei ddyletswyddau. Ni fyddai'n briodol i gyfleusterau y mae ar aelodau eu hangen fod ar gael yn swyddfeydd y cyngor yn ystod oriau swyddfa yn unig.
- 3.21 Cyfrifoldeb pob cyngor trwy ei Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yw rhoi cymorth a ddylai fod yn seiliedig ar asesiad o anghenion ei aelodau. Lle ceir anghenion ychwanegol neu faterion sy'n ymwneud ag anabled, neu lle

nodwyd fod gofynion penodol o ran hyfforddiant, bydd angen i bob awdurdod asesu unrhyw ofynion penodol sydd gan aelodau unigol. I aelodau cyfetholedig dylai'r cymorth fod yn briodol ac yn gymesur.

Penderfyniad 6: Mae'r Panel wedi penderfynu y dylai pob awdurdod sicrhau, trwy ei Bwyllgor Gwasanaethau Democraidd, bod ei holl aelodau'n cael cymaint o gymorth ag sy'n angenrheidiol i'w galluogi i gyflawni eu dyletswyddau'n effeithiol. Dylai pob aelod etholedig gael cyfleusterau ffôn, e-bost a rhyngwyd digonol i'w galluogi i gael mynediad electronig at wybodaeth briodol.

Penderfyniad 7: Mae'r Panel wedi penderfynu y dylid rhoi cymorth o'r fath heb gostau i'r aelod unigol. Ni ddylai'r priod awdurdod ddidynnu symiau o gyflogau aelodau fel cyfraniad at y costau cymorth y mae'r awdurdod wedi penderfynu eu bod yn angenrheidiol ar gyfer effeithlonrwydd a/neu effeithiolrwydd aelodau.

Uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol

- 3.22 Mae'r Panel wedi caniatáu mwy o hyblygrwydd trwy roi darpariaeth i awdurdodau wneud cais am uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn i'r fframwaith cydnabyddiaeth ariannol presennol, neu na ellid gwneud lle iddynt o fewn uchafswm uwch-gyflogau'r awdurdod. Os yw'r ychwanegiad arfaethedig yn cael ei gymeradwyo ac yn achosi i'r Cyngor fynd y tu hwnt i'r cap hwn, bydd hyn yn cael ei gynnwys yn y gymeradwyaeth (ac eithrio Cyngorau Merthyr Tudful ac Ynys Môn – gweler troednodyn 4). Mae rhai cyngorau wedi codi'r posibilrwydd o weithredu rhai swyddi ag uwch-gyflogau yn ôl trefniant "rhannu swyddi". Mae'r Panel yn cefnogi'r egwyddor hon a chaiff y broses ei nodi ym Mharagraff 3.24

Penderfyniad 8: Mae'r Panel wedi penderfynu cynnwys darpariaeth ar gyfer uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn o fewn y Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol.

- 3.23 Cyhoeddwyd canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol ynghylch y broses ymgeisio ym mis Ebrill 2014 ac roeddent yn cynnwys yr egwyddorion canlynol:

- a. Ni all cyfanswm yr uwch-gyflogau fod yn uwch na hanner cant y cant⁴ o'r aelodaeth.
- b. Bydd raid i geisiadau gael eu cymeradwyo gan yr awdurdod yn ei gyfanrwydd (ni ellir dirprwyo'r cyfrifoldeb hwn) cyn eu cyflwyno i'r Panel.
- c. Rhaid bod tystiolaeth glir bod y swydd/swyddi yn cynnwys cyfrifoldeb ychwanegol a ddangosir gan ddisgrifiad o'r rôl, swyddogaeth a hyd.
- d. Bydd raid i bob cais ddynodi'r amseriad ar gyfer ystyried adolygiad o'r rôl gan yr awdurdod yn ei gyfanrwydd.

3.24 Trefniadau Rhannu Swyddi

I aelodau o weithrediaeth: Bydd pob "rhannwr" yn cael tâl sy'n cyfateb i 50% o gyflog priodol y Grŵp Poblogaeth.

Ni ellir mynd y tu hwnt i'r uchafswm statudol ar gyfer cabinetau felly bydd y ddau rannwr swydd yn cyfrif tuag at yr uchafswm.

Dan y Mesur, nifer y bobl sy'n cael uwch-gyflog, nid nifer y swyddi ag uwch-gyflogau, sy'n cyfrif tuag at y cap. Felly, ar gyfer yr holl drefniadau rhannu swyddi bydd y cap uwch-gyflog yn cael ei gynyddu yn amodol ar yr uchafswm statudol o 50% o aelodaeth y Cyngor.

Rhaid hysbysu'r Panel ynghylch manylion unrhyw drefniadau rhannu swyddi.

Mae penderfyniadau'r Panel ynghylch Teithio a Chynhaliaeth, Ad-dalu Costau Gofal ac Absenoldeb Teuluol bellach wedi'u nodi mewn adrannau ar wahân o'r Adroddiad Blynyddol hwn.

⁴ Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 Adran 142 (5) Ni chaiff y gyfran a bennir gan y Panel yn unol ag is-adran (4) fod yn fwy na hanner cant y cant oni fydd cydsyniad Gweinidogion Cymru wedi ei sicrhau.

4. Cydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu

- 4.1 Er nad yw'r un cyngor wedi defnyddio'r trefniadau hyn hyd yma mae'r Rheoliadau yn dal i fod mewn grym. Mae'r Panel wedi cadw'r trefniadau ar gyfer cydnabyddiaeth ariannol i gadeiryddion Cydbwyllgorau ac Is-bwyllgorau i Gydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu⁵. Mae'r taliadau hyn yn gyson a'r taliadau i gadeiryddion pwyllgorau prif gynghorau fel y nodir yn Adran 3 (Lefel 2). Yn y dyfodol gallent ddarparu'r sail i lywodraethu mewn perthynas â threfniadau gweithio rhanbarthol.

Mae'r penderfyniadau canlynol yn gymwys:

Penderfyniad 9: Mae cadeirydd Cydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn gymwys i gael taliad ychwanegol o £6,700.

Penderfyniad 10: Mewn achosion lle mae'r cadeirydd eisoes yn cael uwch gyflog ar gyfer rôl Band 3, 4 neu 5, bydd y taliad ychwanegol yn £3,350.

Penderfyniad 11: Mae cadeirydd is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn gymwys i gael taliad ychwanegol o £1,675.

Penderfyniad 12: Mewn achosion lle mae cadeirydd yr is-bwyllgor eisoes yn cael uwch-gyflog ar gyfer rôl Band 3, 4 neu 5, bydd y taliad ychwanegol yn £837.

Penderfyniad 13: Bydd taliadau i gadeiryddion is-bwyllgorau gorchwyl a gorffen ar sail pro rata tra pery'r dasg.

Penderfyniad 14: Mae taliadau a wneir i gadeirydd Cydbwyllgor Trosolwg a Chraffu neu gadeirydd is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn ychwanegol at y gyfran uchaf o aelodaeth yr awdurdod sy'n gymwys i gael uwch-gyflog. Dylid nodi bod y terfyn statudol o ran dim mwy na 50% o aelodaeth cyngor yn cael uwch-gyflog yn gymwys (Adran 142(5) o'r Mesur).

Penderfyniad 15: Nid yw dirprwy gadeirydd Cydbwyllgor neu Is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn gymwys i gael taliad.

Penderfyniad 16: Nid yw aelodau cyfetholedig o Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu neu is-bwyllgor yn gymwys i gael ffi aelod cyfetholedig, oni bai eu bod wedi'u penodi gan awdurdod o dan Adran 144(5) o'r Mesur.

⁵ http://www.legislation.gov.uk/wsi/2013/1050/pdfs/wsi_20131050_mi.pdf

- 4.2 Nid yw cydnabyddiaeth ariannol cadeiryddion Cydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu (neu is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu) wedi'i rhagnodi a mater i'r cynghorau cyfansoddol fydd penderfynu a fydd tâl am gyflawni swydd o'r fath. Ond os telir uwch cyflog, rhaid iddo fod ar y lefel a nodir yn adran 4 o'r adroddiad hwn.

5. Darpariaeth Pensiwn ar gyfer Aelodau Etholedig Prif Gynghorau

- 5.1 Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn rhoi pŵer i'r Panel wneud penderfyniadau am hawliau pensiwn ar gyfer aelodau etholedig prif gynghorau.

Penderfyniad 17: Bydd yr hawl i ymuno â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn gymwys i holl aelodau etholedig cymwys prif gynghorau.

6. Hawl i Absenoldeb Teuluol

Mae'r adran hon yn berthnasol i aelodau prif awdurdodau.

- 6.1 Cafodd y Rheoliadau mewn perthynas ag Absenoldeb Teuluol ar gyfer aelodau etholedig o brif gynghorau eu cymeradwyo gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ym mis Tachwedd 2013⁶ ac maent yn cynnwys absenoldebau mamolaeth, newydd-anedig, mabwysiadu a rhiant o fusnes swyddogol.
- 6.2 Rhoddodd y Panel ystyriaeth i'r goblygiadau ar gyfer cydnabyddiaeth ariannol i aelodau o'r fath y rhoddir absenoldeb iddynt dan delerau Rheoliadau Llywodraeth Cymru a chaiff penderfyniadau'r Panel eu nodi isod.

Penderfyniad 18: Mae gan aelod etholedig hawl i gadw cyflog sylfaenol wrth gymryd absenoldeb teuluol dan y rheoliadau, ni waeth beth oedd ei hanes presenoldeb yn union cyn dechrau'r absenoldeb teuluol.

Penderfyniad 19: Pan fo deiliad uwch-gyflog yn gymwys i gael absenoldeb teuluol, bydd yn dal i gael y cyflog tra pery'r absenoldeb.

Penderfyniad 20: Mater i'r awdurdod yw penderfynu a yw'n mynd i benodi rhywun i ddirprwyo ar ran y sawl sy'n absennol. Bydd yr aelod etholedig sy'n dirprwyo ar ran deiliad uwch-gyflog sy'n cymryd absenoldeb teuluol yn gymwys i gael uwch-gyflog, os yw'r awdurdod yn penderfynu hynny.

Penderfyniad 21: Os yw talu cydnabyddiaeth ariannol i'r sawl sy'n dirprwyo'n golygu bod yr awdurdod yn mynd y tu hwnt i'r uchafswm uwch-gyflogau sy'n berthnasol iddo, fel y nodir yn Adroddiad Blynyddol y Panel, bydd ychwanegiad at yr uchafswm yn cael ei ganiatáu tra pery'r trefniant dirprwyo. Fodd bynnag, ni fyddai hyn yn berthnasol i Gynghorau Ynys Môn na Merthyr Tudful pe bai'n golygu bod nifer yr uwch-gyflogau'n uwch na hanner cant y cant o aelodaeth y Cyngor. Mae'n ofynnol cael cymeradwyaeth benodol gan Weinidogion Cymru dan amgylchiadau o'r fath.

Penderfyniad 22: Pan fo Cyngor yn cytuno i dalu i aelod etholedig sy'n dirprwyo yn ystod absenoldeb teuluol, rhaid hysbysu'r Panel, a hynny o fewn 14 diwrnod i ddyddiad y penderfyniad, ynghylch y manylion gan gynnwys y swydd benodol a hyd y trefniant dirprwyo.

Penderfyniad 23: Rhaid diwygio rhestr cydnabyddiaeth ariannol y Cyngor i adlewyrchu goblygiadau'r absenoldeb teuluol.

⁶ http://www.legislation.gov.uk/wsi/2013/2901/pdfs/wsi_20132901_mi.pdf

7. Taliadau i Aelodau o Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

Strwythur Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

- 7.1 Mae 3 Pharc Cenedlaethol yng Nghymru – Bannau Brycheiniog, Arfordir Penfro ac Eryri; fe'u ffurfiwyd i warchod tirweddau ysblennydd a darparu cyfleoedd hamdden ar gyfer y cyhoedd. Deddf yr Amgylchedd 1995 a arweiniodd at greu'r 3 Awdurdod Parc Cenedlaethol (APC) cyfatebol. Wrth reoli'r Parc Cenedlaethol, mae gan yr Awdurdod 3 phrif ddiben:
- gwarchod harddwch naturiol y Parc;
 - helpu ymwelwyr i'w fwynhau a'i ddeall; a
 - meithrin lles pobl leol.
- 7.2 Mae gan Awdurdodau Parciau Cenedlaethol bwyllgor o Aelodau sydd naill ai'n aelodau etholedig a enwebwyd gan y Prif Gynghorau o fewn ardal y Parc Cenedlaethol neu'n aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru trwy'r Broses Penodiadau Cyhoeddus. Caiff aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru ac aelodau a enwebwyd gan y Cyngor eu trin yn gyfartal o ran cydnabyddiaeth ariannol.
- 7.3 Caiff strwythur y Pwyllgor Aelodau ym mhob un o'r 3 pharc cenedlaethol ei nodi yn Nhabl 4.

Tabl 4: Aelodaeth o Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru

Awdurdod Parc Cenedlaethol	Cyfanswm Aelodaeth	Aelodau a Enwebwyd gan Brif Gynghorau	Aelodau a Benodwyd gan Lywodraeth Cymru
Bannau Brycheiniog	24	16: Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent – 1 Cyngor Sir Gaerfyrddin – 2 Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – 1 Cyngor Sir Fynwy – 2 Cyngor Sir Powys – 8 Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf - 1 Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen - 1	8
Arfordir Penfro	18	12: Cyngor Sir Penfro - 12	6
Eryri	18	12: Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy – 3 Cyngor Gwynedd – 9	6

- 7.4 Hefyd mae gan Bwyllgorau Safonau APCau aelodau Cyfetholedig Annibynnol y mae eu cydnabyddiaeth ariannol wedi'i chynnwys yn y fframwaith fel y nodir yn Adran 9.
- 7.5 Wrth ystyried cydnabyddiaeth ariannol i aelodau o APCau, mae'r Panel wedi seilio'i benderfyniadau ar y pwyntiau allweddol canlynol:
- Mae APCau yn rheoli eu gwaith trwy gyfarfodydd awdurdod ffurfiol, pwyllgorau a grwpiau gorchwyl a gorffen. Mae gan bob un Bwyllgor Datblygu/ Rheoli/ Cynllunio ac mae pwyllgorau eraill yn cynnwys Perfformiad ac Adnoddau ac Archwilio a Chraffu. Mae aelodau cyffredin o Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yn aelodau o un pwyllgor o leiaf, yn ogystal â chymryd rhan mewn ymweliadau â safleoedd a phaneli arolygu.
 - Mae disgwyl i aelodau gymryd rhan mewn gweithgareddau hyfforddi a datblygu.
 - Mae gan gadeirydd APC rôl arwain a dylanwadu yn yr awdurdod, rôl gynrychiadol sy'n debyg mewn rhai ffyrdd i rôl pennaeth dinesig a lefel uchel o atebolrwydd. Nid dim ond arweinydd yr awdurdod yw'r cadeirydd, ond y cadeirydd hefyd yw wyneb cyhoeddus y parc cenedlaethol dan sylw a'r cysylltiad â'r Gweinidog ac ACau y mae'n cael cyfarfodydd rheolaidd gyda hwy. Mae'r rôl yn galw am lawer o ymrwymiad ac amser.

Cyflogau sylfaenol ac uwch-gyflogau

- 7.6 Yn flaenorol mae'r Panel wedi penderfynu y dylai rôl aelodau cyffredin o APC gael ei chysoni â chyflog sylfaenol aelod o brif gyngor a bod yr ymrwymiad amser sy'n ofynnol yn gyfanswm tybiannol o 42 diwrnod y flwyddyn. Dyma yw'r sail i benderfyniadau'r Panel o hyd.
- 7.7 Er bod cyllid y sector cyhoeddus yn dal i fod dan bwysau, mae'r Panel o'r farn bod cyfiawnhad dros gynnydd bach yn y cyflog sylfaenol ac mae wedi penderfynu y bydd cynnydd o £200 (sy'n cyfateb i 1.49%) o 1 Ebrill 2018 ymlaen i'r cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau o brif gynghorau. Bydd hyn yn helpu i gyfyngu ar erydiad pellach lefelau cymharol o gydnabyddiaeth ariannol yn y cyflog sylfaenol a delir am y dyletswyddau y disgwylir i aelodau eu cyflawni.
- 7.8 Felly, ceir cynnydd cyfatebol o £50 (wedi'i dalgrynnu) yn y cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau o APCau o 1 Ebrill 2018.
- 7.9 Mae'r Panel hefyd wedi penderfynu'n flaenorol y dylai cydnabyddiaeth ariannol i gadeirydd APC fod yn gyson â'r rhan o uwch-gyflog ar Lefel 1 ym Mand 3 a delir i gadeirydd pwyllgor prif gyngor.
- 7.10 Mae'r Panel wedi darparu hyblygrwydd lleol fel bod APC yn gallu penderfynu ar ba un o ddwy lefel y gellir rhoi cydnabyddiaeth ariannol i rolau dirprwy gadeirydd a hyd at 2 gadeirydd pwyllgor arall. Gall APC ddewis talu cyflog o £7,375 neu £6,075 i'w ddirprwy gadeirydd a/neu gadeiryddion pwyllgorau, yn

gymesur â'r dyletswyddau sylweddol a pharhaus a fydd yn cael eu cyflawni mewn rôl benodol.

- 7.11 Yn ystod 2016, cyfarfu'r Panel ag aelodau a swyddogion o'r 3 APC. Cafwyd adborth yn ystod ymweliadau'r Panel am bwysigrwydd presenoldeb aelodau mewn cyfarfodydd a'r effaith y gall diffyg presenoldeb ei chael..

Uwch-gyflogau Ychwanegol

- 7.12 Cafwyd adborth hefyd yn ystod ymweliadau'r Panel ag APCau y gallai ei benderfyniad y gallai hyd at ddau o Gadeiryddion Pwyllgorau APC gael uwch-gyflog fod yn rhwystr i APCau o ran cyflawni eu gofynion llywodraethu.
- 7.13 Mae'r Panel yn caniatáu mwy o hyblygrwydd i brif gynghorau wneud cais am uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn i'r Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol. Mae'r Panel yn ymestyn y ddarpariaeth hon i APCau fel a adlewyrchir yn yr egwyddorion canlynol:
- Bydd raid i geisiadau gael eu cymeradwyo gan yr awdurdod yn ei gyfanrwydd (ni ellir dirprwyo'r cyfrifoldeb hwn) cyn eu cyflwyno i'r Panel.
 - Rhaid bod tystiolaeth glir bod y swydd/swyddi yn cynnwys cyfrifoldeb ychwanegol a ddangosir gan ddisgrifiad o'r rôl, swyddogaeth a hyd.
 - Bydd raid i bob cais ddynodi'r amseriad ar gyfer ystyried adolygiad ffurfiol o'r rôl gan yr awdurdod yn ei gyfanrwydd.

- 7.14 Mae'r Panel wedi gwneud y penderfyniadau canlynol:

Penderfyniad 24: Dylai'r cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau cyffredin o APC fod yn £3,675

Penderfyniad 25: Dylai'r uwch-gyflog ar gyfer cadeirydd APC fod yn £12,375

Penderfyniad 26: Gellir talu uwch-gyflog ar gyfer Dirprwy Gadeirydd a hyd at ddau gadeirydd pwyllgor APC lle ceir cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus. Gellir talu'r cyflog hwn ar y naill neu'r llall o'r lefelau canlynol, yn ôl yr hyn a bennir gan yr awdurdod i adlewyrchu'r cyfrifoldeb priodol: £6,075 neu £7,375

Penderfyniad 27: Mae'r Panel wedi penderfynu cynnwys darpariaeth i APCau ymgeisio am uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn i'r Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol.

Penderfyniad 28: Ni chaiff aelodau dderbyn mwy nag un uwch-gyflog gan APC.

Penderfyniad 29: Telir uwch-gyflog APC gan gynnwys cyflog sylfaenol yr APC a rhaid iddo adlewyrchu cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus

Penderfyniad 30: Ni chaiff aelodau o brif gyngor sy'n cael uwch-gyflog ym Mand 1 neu Fand 2 dderbyn cyflog gan unrhyw APC arall y maent wedi'u penodi iddo.

Mae penderfyniadau'r Panel ynghylch Teithio a Chynhaliaeth, Ad-dalu Costau Gofal ac Absenoldeb Teuluol bellach wedi'u nodi mewn adrannau ar wahân o'r Adroddiad Blynyddol hwn.

8. Taliadau i Aelodau o Awdurdodau Tân ac Achub Cymru

Strwythur Awdurdodau Tân ac Achub

- 8.1 Mae 3 Awdurdod Tân ac Achub yng Nghymru: ffurfiwyd Awdurdodau Tân ac Achub (ATAau) Canolbarth a Gorllewin Cymru, Gogledd Cymru a De Cymru fel rhan o ad-drefnu Llywodraeth Leol ym 1996.
- 8.2 Mae ATAau yn cynnwys aelodau etholedig a enwebwyd gan y Prif Gyngorau yn ardal y Gwasanaeth Tân ac Achub.
- 8.3 Caiff strwythur pob un o'r 3 ATA ei nodi yn Nhabl 5

Tabl 5: Aelodaeth o Awdurdodau Tân ac Achub

Enw'r Awdurdod Tân ac Achub	Nifer yr Aelodau a enwebwyd gan Awdurdodau Lleol
Canolbarth a Gorllewin Cymru	25: Cyngor Sir Gaerfyrddin – 5 Cyngor Sir Ceredigion – 2 Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot – 4 Cyngor Sir Penfro – 3 Cyngor Sir Powys – 4 Cyngor Dinas a Sir Abertawe - 7
Gogledd Cymru	28: Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy – 5 Cyngor Sir Ddinbych – 4 Cyngor Sir y Fflint – 6 Cyngor Gwynedd – 5 Cyngor Sir Ynys Môn – 3 Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam – 5
De Cymru	24: Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr– 2 Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent – 1 Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili – 3 Cyngor Dinas Caerdydd – 5 Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – 1 Cyngor Sir Fynwy – 2 Cyngor Dinas Casnewydd - 2 Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf - 4 Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen – 2 Cyngor Bro Morgannwg -2

- 8.4 Hefyd mae gan Bwyllgorau Safonau ATAau aelodau Cyfetholedig Annibynnol y mae eu cydnabyddiaeth ariannol wedi'i chynnwys yn y fframwaith fel y nodir yn Adran 9.
- 8.5 Wrth ystyried cydnabyddiaeth ariannol i aelodau o ATAau, mae'r Panel wedi seilio'i benderfyniadau ar y pwyntiau allweddol canlynol:

- Mae gan y cadeirydd rôl arwain a dylanwadu yn yr awdurdod, a lefel uchel o atebolrwydd, yn enwedig wrth i faterion dadleuol godi sy'n ymwneud â'r gwasanaeth brys. Yn ogystal â chyfarfodydd yr awdurdod tân, mae gan bob ATA bwyllgorau sy'n cynnwys, mewn gwahanol gyfuniadau: archwilio, rheoli perfformiad, craffu, adnoddau dynol, rheoli adnoddau yn ogystal â grwpiau gorchwyl a gorffen a phaneli disgyblu. Yn ogystal â mynychu cyfarfodydd ffurfiol yr awdurdod a'r pwyllgorau, mae aelodau yn cael eu hannog i ymgymryd â rôl ymgysylltu â'r gymuned, gan gynnwys ymweld â gorsafoedd tân.
- Mae ethos hyfforddi cryf mewn ATAAu. Disgwylir i aelodau gymryd rhan mewn gweithgareddau hyfforddi a datblygu. Mae rhaglenni sefydlu ar gael, yn ogystal â hyfforddiant arbenigol ar gyfer apeliadau a gwrandawiaid disgyblu.
- Ychwanegir sesiynau hyfforddi'n aml at gyfarfodydd awdurdod i sicrhau bod hyfforddiant yn hygyrch.

Cyflogau Sylfaenol ac Uwch-gyflogau

- 8.6 Yn flaenorol mae'r Panel wedi penderfynu y dylai rôl aelodau cyffredin o ATA gael ei chysoni â chyflog sylfaenol aelod o brif gyngor a bod yr ymrwymiad amser sy'n ofynnol yn gyfanswm tybiannol o 20 diwrnod y flwyddyn. Dyma yw'r sail i benderfyniadau'r Panel o hyd.
- 8.7 Er bod cyllid y sector cyhoeddus yn dal i fod dan bwysau, mae'r Panel o'r farn bod cyfiawnhad dros gynnydd bach yng nghyflog sylfaenol aelodau etholedig ac mae wedi penderfynu y bydd cynnydd o £200 (sy'n cyfateb i 1.49%) o ddyddiad Cyfarfod Cyffredinol Blyneddol yr Awdurdod i'r cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau o brif gynghorau. Bydd hyn yn helpu i gyfyngu ar erydiad pellach lefelau cymharol o gydnabyddiaeth ariannol yn y cyflog sylfaenol a delir am y dyletswyddau y disgwylir i aelodau eu cyflawni.
- 8.8 Felly, ceir cynnydd cyfatebol o £30 (wedi'i dalgrynnu) yn y cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau o ATAAu o ddyddiad Cyfarfod Cyffredinol Blyneddol yr Awdurdod.
- 8.9 Penderfynodd y Panel y dylai cydnabyddiaeth ariannol i gadeirydd ATA fod yn gyson â'r rhan o uwch-gyflog ar Lefel 1 ym Mand 3 a delir i gadeirydd pwyllgor prif gyngor.
- 8.10 Penderfynodd y Panel y bydd cydnabyddiaeth ariannol i ddirprwy gadeirydd ATA yn cael ei chysoni â'r uwch-gyflog ym Mand 5 lle ceir cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus.
- 8.11 Mae'r Panel wedi penderfynu y gellir rhoi cydnabyddiaeth ariannol i hyd at ddau gadeirydd pwyllgor ATA lle ceir cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus.
- 8.12 Yn ystod 2016, cyfarfu'r Panel ag aelodau a swyddogion o'r 3 ATA. Cafwyd adborth am bwysigrwydd presenoldeb aelodau mewn cyfarfodydd a'r effaith y

gall diffyg presenoldeb ei chael. Mae'r Panel o blaid ystyried hyn ymhellach yn ystod 2016/17.

Uwch-gyflogau Ychwanegol

- 8.13 Mae'r Panel yn caniatáu mwy o hyblygrwydd i brif gynghorau wneud cais am uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn i'r Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol. Mae'r Panel yn ymestyn y ddarpariaeth hon i ATAau fel a adlewyrchir yn yr egwyddorion canlynol
- Bydd raid i geisiadau gael eu cymeradwyo gan yr awdurdod yn ei gyfanrwydd (ni ellir dirprwyo'r cyfrifoldeb hwn) cyn eu cyflwyno i'r Panel.
 - Rhaid bod tystiolaeth glir bod y swydd/swyddi yn cynnwys cyfrifoldeb ychwanegol a ddangosir gan ddisgrifiad o'r rôl, swyddogaeth a hyd.
 - Bydd raid i bob cais ddynodi'r amseriad ar gyfer ystyried adolygiad ffurfiol o'r rôl gan yr awdurdod yn ei gyfanrwydd.

Byrddau Pensiwn Lleol

- 8.14 Mae'r Panel wedi ystyried ceisiadau gan ATAau i ganiatáu iddynt dalu cyflogau i gadeiryddion byrddau pensiwn lleol a sefydlwyd dan Reoliadau Cynllun Pensiwn Diffoddwyr Tân (Cymru) 2015. Mae'r Rheoliadau hynny eisoes yn rhoi'r pŵer i ATAau benderfynu sut y dylai byrddau pensiwn lleol weithio a thalu i'r cadeirydd ac aelodau os ydynt yn dymuno. Felly nid yw'n briodol i'r Panel wneud penderfyniad sy'n grymuso ATAau i dalu cyflogau i gadeiryddion byrddau pensiwn lleol. Ni ellir defnyddio'r uwch-gyflogau ym Mhenderfyniad 33 na 34 ar gyfer y rôl hon yn unig.

- 8.15 Mae'r Panel wedi gwneud y penderfyniadau canlynol:

Penderfyniad 31: Dylai'r cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau cyffredin o ATA fod yn £1,745
Penderfyniad 32: Dylai'r uwch-gyflog ar gyfer cadeirydd ATA fod yn £10,445
Penderfyniad 33: Gellir talu uwch-gyflog ar gyfer dirprwy gadeirydd a hyd at ddau gadeirydd pwyllgor ATA lle ceir cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus. Dylid talu hwn ar lefel o £5,445
Penderfyniad 34: Mae'r Panel wedi penderfynu cynnwys darpariaeth i ATAau ymgeisio am uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn i'r Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol.
Penderfyniad 35: Ni chaiff aelodau dderbyn mwy nag un uwch-gyflog gan ATA.
Penderfyniad 36: Telir uwch-gyflog ATA gan gynnwys cyflog sylfaenol yr

ATA a rhaid iddo adlewyrchu cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus

Penderfyniad 37: Ni chaiff aelodau o brif gyngor sy'n cael uwch-gyflog ym Mand 1 neu Fand 2 dderbyn cyflog gan unrhyw ATA arall y maent wedi'u henwebu iddo.

Mae penderfyniadau'r Panel ynghylch Teithio a Chynhaliaeth, Ad-dalu Costau Gofal ac Absenoldeb Teuluol bellach wedi'u nodi mewn adrannau ar wahân o'r Adroddiad Blynyddol hwn.

9. Taliadau i Aelodau Cyfetholedig Prif Gynghorau, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub⁷

- 9.1 Mae'r Panel wedi penderfynu bod ffi dyddiol/hanner diwrnod yn gydnabyddiaeth ariannol briodol am y rôl bwysig a gyflawnir gan aelodau cyfetholedig o awdurdodau sydd â hawliau pleidleisio (mae hyn yn cynnwys yr aelod cyfetholedig o Gyngor Tref neu Gymuned). Mae lefel y taliadau yn gyfwerth â'r cyfraddau dyddiol cyfredol ar gyfer cadeiryddion ac aelodau o gyrff a noddir gan Lywodraeth Cymru ym Mand 2. Mae'r Panel yn nodi na fu cynnydd yn lefelau'r taliadau hyn ar draws cyrff o'r fath ers 2010.
- 9.2 Gall prif gyngorau, APCau ac ATAAu benderfynu ar uchafswm y dyddiau mewn unrhyw un flwyddyn y gall aelodau cyfetholedig gael tâl amdanynt.
- 9.3 Nodir y penderfyniadau isod:

Penderfyniad 38: Rhaid i Brif Gyngorau, APCau ac ATAAu dalu'r ffioedd canlynol i aelodau cyfetholedig (Tabl 6) (sydd â hawliau pleidleisio).

Tabl 6: Ffioedd ar gyfer aelodau cyfetholedig (sydd â hawliau pleidleisio)

Cadeiryddion pwyllgorau safonau a phwyllgorau archwilio	£256 (4 awr a mwy) £128 (hyd at 4 awr)
Aelodau cyffredin o bwyllgorau safonau sydd hefyd yn cadeirio pwyllgorau safonau ar gyfer cynghorau tref a chymuned	£226 ffi ddyddiol (4 awr a mwy) £113 (hyd at 4 awr)
Aelodau cyffredin pwyllgorau safonau; pwyllgor craffu addysg; pwyllgor craffu troseddau ac anhrefn a phwyllgor archwilio	£198 (4 awr a mwy) £99 (hyd at 4 awr)
Cynghorau tref a chymuned sy'n eistedd ar bwyllgorau safonau prif gyngorau	£198 (4 awr a mwy) £99 (hyd at 4 awr)

Penderfyniad 39: Mae amser rhesymol i baratoi cyn cyfarfodydd yn gymwys i'w gynnwys mewn hawliadau a wneir gan aelodau cyfetholedig – gall swyddog priodol benderfynu faint cyn y cyfarfod.

Penderfyniad 40: Gellir cynnwys amser teithio i'r cyfarfod ac oddi yno yn yr hawliadau am daliadau a wneir gan aelodau cyfetholedig (hyd at uchafswm y gyfradd ddyddiol).

⁷ Nid yw'r adran hon yn berthnasol i aelodau cyfetholedig o gyngorau tref a chymuned.

Penderfyniad 41: Gall y swyddog priodol yn yr awdurdod bennu ymlaen llaw a yw cyfarfod wedi'i drefnu ar gyfer diwrnod llawn a thelir ffi ar sail y penderfyniad hwn, hyd yn oed os yw'r cyfarfod yn gorffen cyn diwedd pedair awr.

Penderfyniad 42: Mae cyfarfodydd sy'n gymwys am daliad ffi yn cynnwys pwyllgorau a gweithgorau eraill (gan gynnwys grwpiau gorchwyl a gorffen), cyfarfodydd rhagarweiniol gyda swyddogion, hyfforddiant a phresenoldeb mewn cynadleddau neu unrhyw gyfarfod ffurfiol arall y gofynnir i aelodau cyfetholedig ei fynychu.

Mae penderfyniadau'r Panel ynghylch Teithio a Chynhaliaeth, Ad-dalu costau Gofal ac Absenoldeb Teuluol bellach wedi'u nodi mewn adrannau ar wahân o'r Adroddiad Blynyddol hwn.

10. Ad-dalu Costau Gofal

- 10.1 Mae'r adran hon yn berthnasol i aelodau o brif gynghorau, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol, Awdurdodau Tân ac Achub ac i aelodau cyfetholedig o'r awdurdodau hyn. Rhoddir yr un ddarpariaeth ar gyfer Cynghorau Tref a Chymuned yn adran 13.
- 10.2 Diben yr adran hon yw galluogi pobl ag anghenion cymorth personol a/neu gyfrifoldebau gofalu i gyflawni eu dyletswyddau'n effeithiol fel aelod o awdurdod. Mae'r Panel o'r farn na ddylai'r costau gofal ychwanegol sy'n ofynnol i gyflawni dyletswyddau cymeradwy atal pobl rhag dod yn aelod neu barhau i fod yn aelod o awdurdod na chyfyngu ar eu gallu i gyflawni'r rôl.
- 10.3 Mae'r Panel yn cydnabod y materion sy'n gysylltiedig â chyhoeddi'r traul dilys hwn. Caiff hyn ei adlewyrchu yn yr opsiynau ar gyfer cyhoeddi a nodir yn Atodiad 4. I gefnogi aelodau presennol ac i roi anogaeth ar gyfer amrywiaeth mae'r Panel yn erfyn ar awdurdodau i hybu ac annog mwy o aelodau i hawlio'r ad-daliad o gostau gofal.

Penderfyniad 43: Rhaid i'r holl awdurdodau ddarparu ar gyfer ad-dalu costau angenrheidiol ar gyfer gofal am blant ac oedolion dibynnol (a roddir gan ofalwyr anffurfiol neu ffurfiol) ac ar gyfer anghenion cymorth personol hyd at uchafswm o £403 y mis. Rhaid i'r ad-daliad fod am y costau ychwanegol a ysgwyddwyd gan aelodau er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswyddau cymeradwy. Dim ond ar ôl dangos derbynebau gan y gofalwr y dylid ad-dalu'r costau.

11. Absenoldeb Oherwydd Salwch i Ddeiliaid Uwch-gyflogau

- 11.1 Mae'r Rheoliadau Absenoldeb Teuluol (a gymeradwywyd gan y Cynulliad Cenedlaethol yn 2014) yn benodol iawn mewn perthynas â hawliau a dim ond i aelodau etholedig o brif gynghorau y maent ar gael. Nid yw absenoldeb oherwydd salwch wedi'i gynnwys.
- 11.2 Mae achosion wedi cael eu dwyn i sylw'r Panel sy'n ymwneud â deiliaid uwch-gyflogau ar salwch hirdymor a'r annhegwch canfyddedig o'i gymharu â'r trefniadau ar gyfer absenoldeb teuluol. O ganlyniad, mae cynghorau'n wynebu'r cyfyng-gyngor canlynol:
- Gweithredu heb yr aelod unigol ond parhau i dalu'r uwch-gyflog iddo.
 - Disodli'r aelod, sydd felly'n colli'r uwch-gyflog (ond yn cadw'r cyflog sylfaenol).
- 11.3 Mae'r Panel wedi ystyried hyn ac mae'n diwygio'r Fframwaith i ddarparu trefniadau penodol ar gyfer salwch hirdymor fel y nodir isod:
- a) Caiff salwch hirdymor ei ddiffinio fel absenoldebau ardystiedig y tu hwnt i 4 wythnos.
 - b) Uchafswm hyd absenoldeb oherwydd salwch o fewn y cynigion hyn yw 26 wythnos neu nes bod cyfnod yr unigolyn yn y swydd yn dod i ben, pa un bynnag sydd gyntaf (ond os bydd yn cael ei ailbenodi bydd unrhyw ran o'r 26 wythnos sy'n weddill yn cael ei chynnwys).
 - c) O fewn y terfynau hyn gall deiliad uwch-gyflog sydd ar absenoldeb hirdymor oherwydd salwch barhau i gael cydnabyddiaeth ariannol am yr swydd a ddelir os yw'r awdurdod yn penderfynu.
 - d) Mater i'r awdurdod yw penderfynu a yw'n mynd i benodi rhywun i ddirprwyo ar ran y sawl sy'n absennol ond bydd yr aelod etholedig sy'n dirprwyo yn gymwys i gael yr uwch-gyflog sy'n briodol i'r swydd.
 - e) Os yw talu cydnabyddiaeth ariannol i'r sawl sy'n dirprwyo'n golygu bod yr awdurdod yn mynd y tu hwnt i'r uchafswm uwch-gyflogau sy'n berthnasol i'r awdurdod hwnnw, fel y nodir yn yr Adroddiad Blynyddol, bydd ychwanegiad at yr uchafswm yn cael ei ganiatáu tra pery'r trefniant dirprwyo. (Fodd bynnag, ni fyddai hyn yn berthnasol i gynghorau Ynys Môn na Merthyr Tudful pe bai'n golygu bod mwy na 50% o'r aelodaeth yn cael uwch-gyflog. Ni fyddai'n berthnasol ychwaith mewn perthynas ag aelod o weithrediaeth cyngor pe bai'n golygu bod y cabinet yn mynd y tu hwnt i 10 swydd – yr uchafswm statudol).
 - f) Pan fo'r Cyngor yn cytuno i dalu i aelod etholedig sy'n dirprwyo, rhaid hysbysu'r Panel, a hynny o fewn 14 diwrnod i ddyddiad y penderfyniad, ynghylch y manylion gan gynnwys y swydd benodol a hyd disgwylidig y trefniant dirprwyo. Rhaid diwygio Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol yr awdurdod yn unol â hynny.

g) Nid yw'n berthnasol i aelodau etholedig o brif gynghorau nad ydynt yn ddeiliaid uwch-swyddi gan eu bod yn parhau i gael cyflog sylfaenol am o leiaf chwe mis, ni waeth beth fo'u presenoldeb, a mater i'r awdurdod yw unrhyw estyniad y tu hwnt i'r raddfa amser hon.

11.4 Mae'r trefniant hwn yn berthnasol i aelodau o brif gynghorau, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub sy'n ddeiliaid uwch-gyflogau, gan gynnwys aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru, ond nad ydynt yn aelodau cyfetholedig.

Sylwer:

Mae'r Rheoliadau Absenoldeb Teuluol yn berthnasol i aelodau etholedig mewn achosion o absenoldeb mamolaeth, newydd-anedig, mabwysiadu a rhiant o fusnes swyddogol. Nid ydynt yn berthnasol i aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru.

12. Ad-dalu Costau Teithio a Chynhaliaeth pan fo'r Aelod ar Fusnes Swyddogol

12.1 Mae'r adran hon yn berthnasol i aelodau o brif awdurdodau, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol, Awdurdodau Tân ac Achub ac i aelodau cyfetholedig o'r awdurdodau hyn. (Rhoddir darpariaeth debyg ar gyfer Cynghorau Tref a Chymuned yn adran 13 gan fod dull gwahanol yn berthnasol i aelodau o'r fath, sef yn bennaf bod y ddarpariaeth yn ganiataol.)

12.2 Gall aelodau hawlio ad-daliadau ar gyfer costau teithio a chynhaliaeth (prydau a llety) lle mae'r rhain wedi deillio o ganlyniad i gyflawni dyletswyddau swyddogol. Mae treuliau a ad-delir i aelodau gan eu hawdurdod lleol wedi'u heithrio rhag Treth Incwm a Chyfraniadau Yswiriant Gwladol gan y cyflogai.

12.3 Mae'r Panel yn ymwybodol bod aelodau ag anableddau wedi bod yn gyndyn o hawlio treuliau teithio dilys mewn rhai achosion oherwydd ymateb anffafriol yn dilyn cyhoeddi eu costau teithio. Fel dewis arall, gallai trefniadau teithio gael eu gwneud yn uniongyrchol gan yr awdurdod dan amgylchiadau o'r fath.

12.4 Mae'r Panel wedi penderfynu na fydd unrhyw newid i gyfraddau milltiredd y mae gan aelodau hawl i'w hawlio. Dim ond yn ôl cyfraddau cyfredol Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi y gall yr holl awdurdodau ad-dalu costau teithio eu haelodau sy'n ymgymryd â busnes swyddogol o fewn a/neu'r tu allan i ffiniau'r awdurdod, ac mae'r cyfraddau hyn fel a ganlyn:

Ad-dalu costau milltiredd

45c y filltir	Hyd at 10,000 o filltiroedd mewn blwyddyn mewn car
25c y filltir	Dros 10,000 o filltiroedd mewn blwyddyn mewn car
5c y filltir	Am bob teithiwr sy'n cael ei gludo ar fusnes yr awdurdod
24c y filltir	Beiciau modur
20c y filltir	Beiciau

12.5 Lle mae aelod sydd ar fusnes swyddogol yn cael ei gludo gan drydydd parti (nad yw'n un o aelodau na swyddogion yr awdurdod hwnnw), gall yr aelod hawlio milltiredd yn ôl y cyfraddau a ragnodir ac unrhyw ffioedd parcio neu dollau ar yr amod bod yr awdurdod wedi'i argyhoeddi bod yr aelod wedi ysgwyddo'r costau hyn.

Ad-dalu costau teithio eraill

12.6 Rhaid i'r holl hawliadau eraill am gostau teithio gael eu had-dalu dim ond os dangosir derbynebau sy'n dangos y gost wirioneddol a byddant yn amodol ar unrhyw ofyniad neu gyfyngiad pellach y gall awdurdod ei bennu. Dylai aelodau wastad fod yn ymwybodol o'r angen i ddewis y dull teithio mwyaf cost-effeithiol.

Ad-dalu costau cynhaliaeth

£28 y dydd	Lwfans dydd ar gyfer prydau, gan gynnwys brecwast, lle nad yw'n cael ei ddarparu yn y tâl am aros dros nos
£200 y nos	Llundain
£95 y nos	Ardaloedd eraill
£30 y nos	Aros gyda ffrindiau a/neu deulu

- 12.7 Mae'r cyfraddau hyn yn unol â chyfraddau Llywodraeth Cymru. Argymhellir bod yr awdurdod perthnasol fel arfer yn archebu llety dros nos ac yn talu amdano ar ran aelodau, ac mewn achos o'r fath gall awdurdod bennu ei derfynau rhesymol ei hun ac nid yw'r terfynau sy'n berthnasol pan fo aelod unigol yn hawlio'n ôl-ddyledus am lety dros nos yn berthnasol bryd hynny.
- 12.8 Rhaid i bob awdurdod barhau i ad-dalu costau cynhaliaeth ar gyfer eu haelodau hyd at y cyfraddau uchaf a nodir uchod ar sail hawliadau gyda derbynebaw, ac eithrio ar achlysuron lle mae aelodau'n aros gyda ffrindiau a/neu deulu.
- 12.9 Efallai y bydd achosion lle bydd awdurdod wedi pennu bod costau teithio o fewn ei ffiniau'n daladwy a bod angen ailadrodd y daith ar ddiwrnodau olynol. Lle y bo'n rhesymol ac yn gost-effeithiol ad-dalu costau llety dros nos yn hytrach na chostau milltired dyddiol dro ar ôl tro, ceir caniatâd i wneud hynny.
- 12.10 Nid oes angen dyrannu'r gyfradd ddyddiol uchaf (£28 y dydd) rhwng gwahanol brydau, gan fod y gyfradd ddyddiol uchaf ad-daladwy yn cwmpasu cyfnod o 24 awr a gellir ei hawlio am unrhyw bryd os yw hynny'n berthnasol, cyn belled ag y cyflwynir derbynebaw gyda hawliad o'r fath.

13. Taliadau i Aelodau o Gyngorau Tref a Chymuned

- 13.1 Mae'r Panel wedi bod yn gyfrifol am gydnabyddiaeth ariannol i gyngorau tref a chymuned ers Mesur 2011 a daeth ei benderfyniadau cyntaf ar gyfer aelodau o'r fath i rym ym mlwyddyn ariannol 2013/2014. Mae Adroddiadau Blynyddol dilynol wedi datblygu syniadau ar gyfer cydnabyddiaeth ariannol i gyngorwyr tref a chymuned, gan ganiatáu hyblygrwydd i gwrdd â chyfrifoldebau priodol.
- 13.2 Mae'r Panel yn cydnabod bod amrywiadau eang o ran daearyddiaeth, cwmpas a graddfa ar draws y 735 o gyngorau tref a chymuned yng Nghymru, o gyngorau cymuned bychain â gwariant cymharol isel ac ychydig o gyfarfodydd i gyngorau tref mawr ag asedau a chyfrifoldebau sylweddol.
- 13.3 Ers cyhoeddi ei adroddiad diwethaf, cyfarfu'r Panel â 104 o Gyngorwyr a Chlercod a oedd yn cynrychioli 68 o Gyngorau Tref a Chymuned mewn 4 cyfarfod ledled Cymru. Fe wnaeth y trafodaethau gadarnhau'r farn gyffredin bod y swyddogaethau y mae cyngorau unigol yn eu cyflawni'n amrywio'n sylweddol. Roedd ymchwil ddilynol a gyflawnwyd gan y Panel i incwm a gwariant cyngorau a chymarebau rhwng cyngorwyr a'r boblogaeth yn ategu'r amrywiad eang hwn ymhellach.
- 13.4 Mae'r Panel o'r farn bod yn rhaid bod cyfrifoldebau ac atebolrwydd cyngorwyr yn amrywio hefyd yn unol â'r amrywiad eang hwn. Mae cyngorwyr sy'n rheoli incwm neu wariant o £1m a'r rhai sy'n darparu gwasanaethau arwyddocaol, gan gynnwys rhai a allai fod wedi cael eu dirprwyo gan brif gyngorau, yn gweithredu mewn amgylchedd mwy cymhleth o lawer na chynghor â chyllideb flynyddol o lai na £30,000.
- 13.5 Felly mae'r Panel yn cynnig ffurfio grwpiau o Gyngorau Tref a Chymuned i adlewyrchu'r gwahaniaethau hyn. Archwiliwyd ystod o fesurau y gallai'r Panel eu defnyddio fel sail i unrhyw grwpiau ac mae'n ystyried mai 4 grŵp sy'n seiliedig ar lefel incwm *neu* wariant, pa un bynnag yw'r uchaf, sydd fwyaf priodol. Mae defnyddio ffigurau incwm *neu* wariant yn rhoi adlewyrchiad gwell o lefelau gweithgarwch cyngor na chymarebau poblogaeth, y canfu'r Panel nad oes cydberthynas rhyngddynt ac incwm neu wariant. Mae hefyd yn hawdd i gyngorau ddeall i ba grŵp y maent yn perthyn.
- 13.6 Yn yr adroddiad drafft, cynigiodd y Panel ystod o daliadau gorfodol ar gyfer cyngorau.

Fel rhan o'r ymgynghoriad ar yr adroddiad drafft, derbyniodd y Panel adborth defnyddiol gan gyngorau ag incwm neu wariant o lai na £30,000, oedd yn dangos yr effaith anghymesur y byddai hyn yn ei chael ar eu praesept a'u costau gweinyddol. Mae'r Panel wedi ystyried hyn ac wedi addasu ei drefn grwpio, fel y nodir yn Nhabl 7 isod.

Wrth greu'r tri grŵp hyn mae wedi adlewyrchu'r ffaith fod cyngorau ag incwm neu wariant sy'n fwy na £200,000 yn ddarostyngedig i adran 40 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol; bod incwm neu wariant oddeutu 50%

ohonynt o dan £30,000; a bod y cynghorau hynny sydd ag incwm neu wariant rhwng £30,000 a £200,000 yn debygol o fod ag ystod fwy o gyfrifoldebau.

Mae'r Panel wedi adlewyrchu gofynion gwahanol y cynghorau ym mhob un o'r tri grŵp hyn, o safbwynt taliadau, fel y nodir yng ngweddill yr adroddiad hwn. Bydd y Panel yn ystyried trefn wahaniaethol bellach ar sail y grwpiau hyn yn y dyfodol.

Tabl 7: Grwpiau Cynghorau Tref a Chymuned

Grŵp Cynghorau Tref a Chymuned	Incwm <i>neu</i> Wariant yn 2017-18:
A	£200,000 ac uwch
B	£30,000 - £199,999
C	Islaw £30,000

- 13.7 Mae'r Panel o'r farn nad yw Cynghorwyr Tref a Chymuned yn wirfoddolwyr gan eu bod, yn dilyn y broses ddemocrataidd, wedi derbyn cyfrifoldebau ffurfiol a'u bod i gyd yn wynebu rhywfaint o atebolrwydd, mewn perthynas â swyddogaethau gan y Cyngor y maent yn eu rhedeg. Hefyd, mae'r Panel am i unrhyw aelod sydd ag anghenion cymorth personol a/neu gyfrifoldebau gofalu allu cyflawni ei rôl. Er mwyn adlewyrchu hyn, mae'r Panel yn gorchymyn talu cyfraniad at gostau a threuliau aelodau cynghorau yn Grwpiau A a B; ac awdurdodi talu cyfraniad at gostau a threuliau sydd ar gael i aelodau cynghorau yng Ngrŵp C fel y'u nodir yn y penderfyniadau 44 a 45. Mae'r Panel hefyd yn gorchymyn ad-dalu cost gofal i holl aelodau Cynghorau Cymuned a Thref fel y'u gosodir allan yn y penderfyniad 51.
- 13.8 Mae'r Panel hefyd o'r farn bod Cynghorau yng Ngrŵp A yn debygol o fod â nifer fwy o bwyllgorau, sy'n adlewyrchu eu lefel gweithgarwch; ac mae felly'n gorchymyn hefyd bod taliad yn cael ei wneud am gyflawni Uwch-rolau fel y nodir ym Mhenderfyniad 45. Lle nad oes gorchymyn, mae pob penderfyniad yn ei gwneud yn ofynnol i bob un o'r cynghorau tref neu gymuned hyn wneud penderfyniad ffurfiol yn flynyddol. Gall Cyngor fabwysiadu unrhyw rai neu'r cyfan o'r penderfyniadau nad ydynt yn cynnwys gorchymyn ond os yw'n gwneud penderfyniad o'r fath, rhaid iddo fod yn berthnasol i'w holl aelodau.
- 13.9 Ym mhob achos, gall unrhyw aelod unigol wneud penderfyniad personol i ddewis rhoi heibio rhan neu'r cyfan o'r hawl i unrhyw un o'r taliadau hyn trwy hysbysu swyddog priodol y Cyngor yn ysgrifenedig.
- 13.10 Os bydd aelod o'r cyngor yn sefyll i lawr yn ystod y flwyddyn, mater i'r cyngor yw penderfynu a ddylid adennill unrhyw daliadau neu beidio.
- 13.11 Ni all aelodau sy'n cael uwch-gyflog ym Mand 1 neu Fand 2 gan brif gyngor gael unrhyw daliad gan Gyngor Tref neu Gymuned, ac eithrio costau teithio a chynhaliaeth ac ad-daliadau o gostau gofal. Fodd bynnag, nid yw hyn yn eu hatal rhag dal uwch-swydd.

Taliadau tuag at gostau a threuliau

13.12 Mae'r Panel yn gorchymyn talu cyfraniad at gostau a threuliau aelodau cynghorau yn Grwpiau A a B; ac awdurdodi talu cyfraniad at gostau a threuliau sydd ar gael i aelodau cynghorau yng Ngrŵp C. Nid oes angen derbyniadau ar gyfer y taliadau hyn.

Penderfyniad 44: Rhaid i gynghorau tref a chymuned yng Ngrwpiau A a B sicrhau bod taliad o £150 y flwyddyn ar gael i bob un o'u haelodau am gostau a ysgwyddir mewn perthynas â defnyddio'r ffôn, technoleg gwybodaeth, defnyddiau traul ac yn y blaen.

Penderfyniad 45: Mae gan gynghorau tref a chymuned yng Ngrŵp C yr awdurdod i sicrhau bod taliad o £150 y flwyddyn ar gael i bob un o'u haelodau am gostau a ysgwyddir mewn perthynas â defnyddio'r ffôn, technoleg gwybodaeth, defnyddiau traul ac yn y blaen.

Uwch-rolau

13.13 Mae'r Panel yn cydnabod y gall rolau penodol ar gyfer aelodau yn enwedig o fewn y cynghorau tref a chymuned mwy, er enghraifft cadeirydd pwyllgor, olygu mwy o gyfrifoldeb. Mae hefyd yn debygol y bydd gan y cynghorau mwy nifer fwy o bwyllgorau, sy'n adlewyrchu eu lefel gweithgarwch. Mae'r Panel felly wedi penderfynu bod yn rhaid i gynghorau yng Ngrŵp A wneud taliad am isafswm o un uwch-rôl ac uchafswm o bum uwch rôl. Mae gan gynghorau yng Ngrwpiau B, C a D yr awdurdod i dalu hyd at bum taliad cyfrifoldeb am rolau penodedig.

Penderfyniad 46: Rhaid i gynghorau tref a chymuned yng Ngrŵp A sicrhau bod taliad blynyddol o £500 yr un ar gael i isafswm o 1 ac uchafswm o 5 aelod i gydnabod cyfrifoldebau penodol. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 am gostau a threuliau.

Penderfyniad 47: Mae gan gynghorau tref a chymuned yng Ngrwpiau B neu C yr awdurdod i wneud taliad blynyddol o £500 yr un i hyd at 5 aelod i gydnabod cyfrifoldebau penodol. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 am gostau a threuliau os hawlir hwnnw.

Ad-dalu costau teithio a chostau cynhaliath

13.14 Mae'r Panel yn cydnabod y gall fod costau teithio a chynhaliath sylweddol sy'n gysylltiedig â gwaith aelodau o gynghorau tref a chymuned, yn enwedig

Ile mae ardal y cyngor yn fawr yn ddaearyddol a/neu wrth gyflawni dyletswyddau y tu allan i'r ardal.

Penderfyniad 48: Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i dalu costau teithio pob aelod ar gyfer mynychu dyletswyddau cymeradwy.⁸ Rhaid i daliadau o'r fath fod yn gostau gwirioneddol teithio ar gludiant cyhoeddus neu lwfansau milltiroedd Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi fel y nodir isod:

- 45c y filltir - hyd at 10,000 o filltiroedd yn y flwyddyn.
- 25c y filltir - dros 10,000 o filltiroedd.
- 5c y filltir y teithiwr a gludir ar fusnes yr awdurdod.
- 24c y filltir – beiciau modur preifat.
- 20c y filltir – beiciau.

Penderfyniad 49: Os yw cyngor tref neu gymuned yn penderfynu bod angen arhosiad dros nos ar gyfer dyletswydd benodol, gall roi awdurdod i ad-dalu treuliau cynhaliath i'w aelodau yn ôl y cyfraddau uchaf a nodir isod, ar sail hawliadau gyda derbynebau:

- lwfans o £28 y cyfnod o 24 awr ar gyfer prydau bwyd, gan gynnwys brecwast pan na fydd wedi'i gynnwys.
- £200 – Llundain dros nos.
- £95 – rhywle arall dros nos.
- £30 – aros gyda ffrindiau a/neu deulu dros nos.

Digolledu am golled ariannol

13.15 Mae'r Panel wedi cadw'r cyfleuster sy'n galluogi cynghorau i dalu iawndal i'w haelodau pan fyddant yn dioddef colled ariannol o ganlyniad i fod yn bresennol i gyflawni dyletswyddau cymeradwy.

Penderfyniad 50: Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i dalu iawndal am golled ariannol i bob un o'u haelodau, lle mae colled o'r fath wedi cael ei hysgwyddo mewn gwirionedd, o ganlyniad i fod yn bresennol i gyflawni dyletswyddau cymeradwy fel a ganlyn:

- Hyd at £34.00 am bob cyfnod nad yw'n fwy na 4 awr.
- Hyd at £68.00 am bob cyfnod sy'n fwy na 4 awr ond nad yw'n fwy na 24

⁸ Lle mae aelod sydd ar fusnes swyddogol yn cael ei gludo gan yrrwr sy'n drydydd parti (ddim yn un o aelodau na swyddogion yr awdurdod hwnnw), gall yr aelod hawlio milltiroedd yn ôl y cyfraddau a ragnodir ac unrhyw ffioedd parcio neu dollau ar yr amod bod yr awdurdod wedi'i argyhoeddi bod yr aelod wedi ysgwyddo'r costau hyn.

Ad-dalu costau gofal

- 13.16 Diben yr adran hon yw galluogi pobl ag anghenion cymorth personol a/neu gyfrifoldebau gofalu i gyflawni eu dyletswyddau'n effeithiol fel aelod o awdurdod. Mae'r Panel o'r farn na ddylai'r costau gofal ychwanegol sy'n ofynnol i gyflawni dyletswyddau cymeradwy atal pobl rhag dod yn aelod neu barhau i fod yn aelod o awdurdod na chyfyngu ar eu gallu i gyflawni'r rôl.
- 13.17 Mae'r Panel yn cydnabod y materion sy'n gysylltiedig â chyhoeddi'r traul dilys hwn. Caiff hyn ei adlewyrchu yn yr opsiynau ar gyfer cyhoeddi a nodir yn Atodiad 4. I gefnogi aelodau presennol ac i roi anogaeth ar gyfer amrywiaeth mae'r Panel yn erfyn ar awdurdodau i hybu ac annog mwy o aelodau i hawlio'r ad-daliad o Gostau Gofal.

Penderfyniad 51: Rhaid i bob cyngor tref a chymuned ddarparu ar gyfer ad-dalu costau angenrheidiol ar gyfer gofal am blant ac oedolion dibynnol (a roddir gan ofalwyr anffurfiol neu ffurfiol) ac ar gyfer anghenion cymorth personol hyd at uchafswm o £403 y mis. Rhaid i'r ad-daliad fod am y costau ychwanegol a ysgwyddwyd gan aelodau er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswyddau cymeradwy. Dim ond ar ôl dangos derbynebaw gan y gofalwr y dylid ad-dalu'r costau.

Honorariwm i Bennaeth Dinesig / Dirprwy Bennaeth Dinesig

- 13.18 Gan gydnabod bod rhai meiri a chadeiryddion cynghorau tref a chymuned a'u dirprwyon yn brysur iawn yn ystod eu blwyddyn yn y swydd, mae'r Panel wedi penderfynu y dylai cynghorau tref a chymuned fod ag awdurdod i dalu honorariwm ar gyfer y rolau hyn. Yn ei adroddiadau blynyddol blaenorol ni phenderfynodd y Panel ar uchafswm taliad i feiri/cadeiryddion a'u dirprwyon.
- 13.19 Fe wnaeth cyfarfodydd ymgynghori'r Panel eleni gadarnhau nad yw'r mwyafrif o gynghorau tref a chymuned yn gwneud unrhyw daliadau neu eu bod yn gwneud taliadau bach i'w harweinwyr dinesig a bod rhai ohonynt yn adrodd ar y gyllideb a ddyrennir ar gyfer swyddogaethau dinesig a gwariant dinesig yn hytrach na'r swm a delir fel uwch-gyflog personol i'r unigolyn.
- 13.20 Dim ond y swm a delir i'r meiri/cadeiryddion fel honorariwm sydd o bwys i'r Panel, a hwnnw'n swm i'w ddefnyddio neu ei gadw yn ôl eu disgrisiwn. Mae hwn ar wahân i gyllideb ar gyfer gweithgareddau maer/cadeirydd. Mae'r Panel wedi penderfynu y bydd yr uchafswm y gellir ei dalu i gadeirydd/maer cyngor tref neu gymuned yn £1,500. Yr uchafswm y gellir ei dalu i faer/cadeirydd yn y ffordd hon fydd £500.

Penderfyniad 52: Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i ddarparu taliad Pennaeth Dinesig i faer/cadeirydd y cyngor hyd at uchafswm o £1,500 i gyflawni swyddogaethau'r swydd honno. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 ar gyfer costau a threuliau a'r uwch-gyflog o £500 os hawlir y rhain.

Penderfyniad 53: Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i ddarparu taliad Dirprwy Bennaeth Dinesig i ddirprwy faer/dirprwy gadeirydd y cyngor hyd at uchafswm o £500 i gyflawni swyddogaethau'r swydd honno. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 ar gyfer costau a threuliau a'r uwch-gyflog o £500 os hawlir y rhain.

Gofynion o ran cyhoeddusrwydd

13.21 Ceir gofyniad i gynghorau tref a chymuned gyhoeddi manylion yr holl daliadau a wneir i aelodau unigol mewn Datganiad o Daliadau blynyddol. Rhaid i'r wybodaeth hon gael ei chyhoeddi ar hysbysfyrddau a/neu wefannau cynghorau (gyda mynediad rhwydd) a chael ei darparu ar gyfer y Panel trwy'r e-bost neu drwy'r post fan bellaf erbyn 30 Medi yn dilyn diwedd y flwyddyn y mae'r taliadau'n ymwneud â hi. Mae'r Panel yn tynnu sylw at y gofynion a nodir yn Atodiad 4. Mae'r Panel yn nodi gyda phryder nad yw nifer sylweddol o gynghorau wedi cydymffurfio â'r gofyniad hwn.

14. Cydymffurfio â Gofynion y Panel

Cylch Gwaith y Panel dan y Mesur

- 14.1 Mae Adran 153 o'r Mesur yn galluogi'r Panel i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol⁹ gydymffurfio â'r gofynion a osodir arno gan Adroddiadau Blynyddol y Panel ac yn galluogi'r Panel i fonitro sut mae awdurdodau perthnasol yn cydymffurfio â phenderfyniadau'r Panel.
- 14.2 Rhaid i awdurdod perthnasol weithredu penderfyniadau'r Panel yn yr adroddiad hwn o ddyddiad ei gyfarfod blynyddol neu ddyddiad a nodir yn yr Adroddiad Blynyddol.

Monitro cydymffurfiaeth

- 14.3 Bydd y Panel yn monitro sut y mae pob awdurdod perthnasol yn cydymffurfio â'r penderfyniadau yn yr Adroddiad Blynyddol hwn trwy ystyried y gofynion canlynol:
- (i) Rhaid i awdurdod perthnasol gynnal **Rhestr flynyddol o Gydnabyddiaeth Ariannol Aelodau** (Rheoliadau 4 a 5 Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol). Mae canllawiau yn Atodiad 3 yn nodi'r hyn y mae'n rhaid ei gynnwys yn y Rhestr.
 - (ii) Rhaid i awdurdod perthnasol wneud trefniadau ar gyfer cyhoeddi'r Rhestr yn ardal yr awdurdod (Rheoliad 46 Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol) ac anfon y Rhestr at y Panel cyn gynted ag y bo'n ymarferol a dim hwyrach na 31 Gorffennaf yn y flwyddyn y mae'n berthnasol iddi. Mae Atodiad 4 yn cynnwys rhagor o fanylion am y gofynion cyhoeddusrwydd.
 - (iii) Rhaid hysbysu'r Panel am unrhyw ddiwygiadau a wneir i'r Rhestr yn ystod y flwyddyn cyn gynted â phosibl wedi i'r diwygiad cael ei wneud.

Sylwer: Nid yw'r gofynion uchod yn berthnasol i gynghorau tref a chymuned ar hyn o bryd. Mae'r canlynol yn berthnasol i'r holl awdurdodau gan gynnwys cynghorau tref a chymuned.

- (iv) Rhaid i awdurdod perthnasol wneud trefniadau i gyhoeddi o fewn ardal yr awdurdod, y cyfanswm a dalwyd ganddo i bob aelod ac aelod cyfetholedig o safbwynt cyflog (sylfaenol, uwch a dinesig), lwfansau, ffioedd ac ad-daliadau mewn Datganiad o Daliadau (yn unol ag Atodiad 4 sy'n nodi cynnwys y Gofynion o ran Cyhoeddusrwydd) cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl a dim hwyrach na 30 Medi ar ôl diwedd y flwyddyn y mae'n ymwneud â hi. Rhaid iddo gael ei gyflwyno i'r Panel yn ddim hwyrach na'r dyddiad hwn.

⁹ Dehongliad o "Awdurdod Perthnasol" yn ôl Rheoliadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (IRPW), Rhan 1, 'Dehongli'.

15. Cyflogau Penaethiaid Gwasanaeth Cyflogedig Prif Gynghorau ac Awdurdodau Tân ac Achub a Phrif Swyddogion Prif Gynghorau

- 15.1 Diwygiodd Adran 63 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 trwy fewnosod adran 143A. Mae hyn yn galluogi'r Panel i lunio barn ynglŷn ag unrhyw beth yn Natganiadau Polisi Tâl yr awdurdodau hyn sy'n ymwneud â chyflog Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig (y Prif Weithredwr neu'r Prif Swyddog Tân fel arfer). Fe wnaeth adran 39 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015 ddiwygio'r mesur ymhellach gan ymestyn y swyddogaeth hon i gynnwys Prif Swyddogion Prif Gynghorau.
- 15.2 Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau diwygiedig ar gyfer y Panel sydd i'w gweld yn <http://gov.wales/docs/dsjlg/publications/localgov/160212-irp-guide-salaries-cy-v2.pdf>. Mae'r rhain yn nodi'r sail y bydd y Panel yn ei defnyddio i gyflawni'r swyddogaeth sydd wedi'i chynnwys yn y ddeddfwriaeth.
- 15.3 Swyddogaethau'r Panel yn eu hanfod a'r gofynion ar awdurdodau a sefydlwyd gan y ddeddfwriaeth a'r canllawiau dilynol yw:
- Os yw prif gyngor yn bwriadu newid cyflog pennaeth y gwasanaeth cyflogedig neu brif swyddog, neu os yw awdurdod tân ac achub yn bwriadu newid cyflog ei bennaeth gwasanaeth cyflogedig rhaid iddo ymgynghori â'r Panel oni bai bod y newid yn cyd-fynd â newidiadau a gymhwysir i swyddogion eraill yn yr awdurdod hwnnw (boed y newid yn gynydd neu'n ostyngiad). Mae 'cyflog' yn cynnwys taliadau o dan gontract am wasanaethau, yn ogystal â thaliadau cyflog o dan gontract cyflogaeth.
 - Rhaid i'r awdurdod roi sylw i argymhelliad/argymhellion y Panel wrth wneud ei benderfyniad.
 - Caiff y Panel ofyn am unrhyw wybodaeth y mae'n ystyried ei bod yn angenrheidiol i ddod i gasgliad a chyflwyno argymhelliad. Rhaid i'r awdurdod ddarparu'r wybodaeth a geisir gan y Panel.
 - Caiff y Panel gyhoeddi unrhyw argymhelliad y mae'n ei wneud. Y bwriad yw, er budd tryloywder, y bydd fel arfer yn gwneud hynny.
 - Gallai argymhelliad/argymhellion y Panel:
 - gymeradwyo cynnig yr awdurdod
 - mynegi pryderon am y cynnig
 - argymell amrywiadau i'r cynnig
- ar yr amod bod y rhain yn cydymffurfio ag unrhyw ganllawiau a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru.
- 15.4 Mae gan y Panel bŵer cyffredinol hefyd i adolygu Datganiadau ar Bolisiau Tâl Awdurdodau i'r graddau y maent yn ymwneud â thâl penaeithiaid gwasanaeth

cyflogedig (a phrif swyddogion tan 2020).

- 15.5 Mae'n bwysig nodi na fydd y Panel yn penderfynu beth fydd pennaeth gwasanaeth cyflogedig unigol yn ei dderbyn.
- 15.6 Mae'r Panel yn ymwybodol iawn bod y swyddogaeth ychwanegol hon yn wahanol iawn i'w gyfrifoldebau statudol mewn perthynas â chydabyddiaeth ariannol aelodau. Ond bydd yn sicrhau ei fod yn ymgymryd â'r rôl hon drwy fod yn glir ac yn agored, gan ystyried yr holl ffactorau perthnasol mewn perthynas ag achosion unigol penodol. Anogir awdurdodau i ymgynghori â'r Panel yn gynnar yn ei broses ar gyfer gwneud penderfyniad ar y materion hyn. Bydd hyn yn galluogi'r Panel i ymateb mewn modd amserol.

Datganiadau Polisi Cyflog

- 15.7 Mae paragraff 3.7 o'r canllawiau i'r Panel gan Lywodraeth Cymru yn datgan fel a ganlyn: "Nid yw'r ddeddfwriaeth yn cyfyngu'r Panel i rôl adweithiol". Mae'n galluogi'r Panel i ddefnyddio'i bŵer i wneud argymhellion sy'n ymwneud â darpariaethau o fewn Datganiadau Polisi Cyflog awdurdodau lleol. Mae'r Panel wedi ystyried hyn yng nghyd-destun ei adnoddau ac mae wedi penderfynu bod y rhain yn cyfyngu ar yr amser y gellid ei gymhwyso i'r pŵer agored hwn. Felly bydd yn archwilio newidiadau o flwyddyn i flwyddyn i gyflogau Prif Weithredwyr a Phrif Swyddogion er mwyn sicrhau bod y rhain yn cydymffurfio â gofynion y ddeddfwriaeth.

Reuben Bergman
Pennaeth Adnoddau Dynol
Cyngor Bro Morgannwg

rbergman@valeofglamorgan.gov.uk

30 Ionawr 2017

Annwyl Mr Bergman,

Gostyngiad mewn Cyflog ar gyfer Swydd Prif Swyddog

Ystyriwyd eich e-bost dyddiedig 25 Ionawr gan y Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol. Mynegwyd barn yr holl Banel ar y cynnig, ac fel y gofynnoch chi dderbyn y sylwadau y Panel ar y cynnig hwn cyn 9 Chwefror, gwnaethpwyd hyn drwy e-bost.

Mewn perthynas â swyddogaeth y Panel yn ymwneud â cyflogau prif swyddogion mae cylch gwaith a'r canllawiau gan Lywodraeth Cymru yn caniatáu i'r Panel:

- a) Gymeradwyo'r cynigion
- b) Yn mynegi pryderon ynghylch y cynigion
- c) Argymell amrywiad i'r cynigion

Ar ôl archwilio'r cyflwyniad gan eich awdurdod penderfyniad y Panel yw cymeradwyo'r cynnig am ostyngiad mewn cyflog eich Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol fel y'i cyflwynwyd.

Yn gywir

John Bader
Cadeirydd

Nick Jarman
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Iechyd a Thai
Cyngor Bwrdeistref Sirol Port Talbot Castell-Nedd

n.jarman@npt.gov.uk

27 Chwefror 2017

Annwyl Mr Jarman

Taliad honorariwm i Bennaeth y Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc

Ystyriwyd eich llythyr dyddiedig 15 Chwefror 2017, sy'n mynd gyda'r dogfennau ac yr e-bost esboniadol gan Panel Annibynnol Cymru ar gydnabyddiaeth ariannol yn ei gyfarfod ar 22 Chwefror. Roedd holl aelodau'r Panel yn bresennol ac felly roedd y cyfarfod yn gwneud cworwm. Datganwyd un aelod o'r Panel gwrthdaro buddiannau, ac ni chymerodd unrhyw ran yn y drafodaeth.

Methodd y Panel ystyried a honorariwm a delir i brif swyddog o fewn cylch gwaith y Panel. *Ymgynghorwyd ar y canllaw diwygiedig y Panel annibynnol ar gydnabyddiaeth ariannol ar gyfer Cymru o dan adran 43A o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ac adran 39 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015, a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru.* Nid yw'r canllawiau yn diffinio cyflog, felly roedd y Panel yn defnyddio ystyr gyffredin y gair, sef cydnabyddiaeth ariannol yn gyfnewid am wasanaethau o dan gontract cyflogaeth. Mae'r Panel yn fodlon bod ei gylch gwaith yn cwmpasu holl daliadau o'r fath, gan gynnwys rhai a elwir yn talidau honoraria, lwfansau dyrchafiad dros dro, bonysau neu unrhyw delerau eraill sy'n eu gwahaniaethu oddi wrth y cyflog sylfaenol. Ystyriodd y Panel hefyd y cyngor polisi honorariwm Castell-nedd Port Talbot ac yn nodi nad yw'n cynnwys prif swyddogion. Daeth y Panel i'r casgliad bod wneud taliad ychwanegol i brif swyddog I gydnabod neu ei dyletswyddau ychwanegol yw newid mewn cyflog ac yn dod o fewn cylch gwaith y Panel.

Gan fod yr ychwanegiad cyflog cychwynnol yn effeithiol o fis Mawrth 2016, mae'n amlwg felly bod Cyngor Castell-nedd Port Talbot oedd yn torri eu dyletswydd o dan y ddeddfwriaeth i ymgynghori gyda'r Panel.

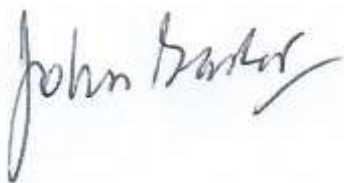
Mewn perthynas â swyddogaeth y Panel yn ymwneud â cyflogau prif swyddogion y cylch gwaith a'r canllawiau gan Lywodraeth Cymru yn caniatáu i'r Panel:

- a) Gymeradwyo'r cynnig
- b) Yn mynegi pryderon am y cynnig
- c) Argymell amrywiad i'r cynnig

Ar ôl archwilio'r Cyflwyniad gan eich awdurdod o ran parhad y taliad ychwanegol, penderfyniwyd y Panel i gymeradwyo'r cynnig fel y'i cyflwynwyd.

Fodd bynnag, mae'r Panel yn pryderu bod methiant y Cyngor i ymgynghori y Panel yn arwydd na fu mor dryloyw ag y gallai fod wedi bod wrth benderfynu i newid cyflog prif swyddog penodol y Cyngor hwn. Roedd eich llythyr yn glir y bydd talu honorariwm hwn yn dod i ben ar 31 Awst 2017, naill ai oherwydd penodiad Pennaeth Gwasanaethau Oedolion neu gyflwyno strwythur rheoli newydd. Os yw strwythur rheoli newydd yn cael ei cyflwyno ac yn arwain at newidiadau i gyflogau prif swyddogion y Cyngor (gan gynnwys ychwanegiadau/honoraria) Mae'r Panel yn disgwyl y bydd yn ymgynghori mewn modd amserol a datgeliad llawn o gyfiawnhad dros y newidiadau caiff ei ddarparu.

Yn gywir

John Bader
Cadeirydd

Carys Edwards MA FCIPD
Pennaeth Proffesiwn
Adnoddau Dynol
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni
Ynys Môn
LL77 7TW

26 Gorffennaf 2017

Annwyl Ms Edwards,

Pennaeth y Gwasanaeth Plant – Cynnydd mewn Lefel Cyflog

Ystyriwyd eich e-bostau dyddiedig 29 Mehefin, 5 Gorffennaf a 13 Gorffennaf ac adroddiad amgaeedig gan eich Prif Weithredwr wedi'u hystyried gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol yn ei gyfarfod ar 19 Gorffennaf. Roedd holl aelodau'r Panel yn bresennol ac felly roedd y cyfarfod yn gwneud cworwm.

Mewn perthynas â swyddogaeth y Panel yn ymwneud â cyflogau prif swyddogion y cylch gwaith a'r canllawiau gan Lywodraeth Cymru yn caniatáu i'r Panel:

- a) Gymeradwyo'r cynigion
- b) Yn mynegi pryderon ynghylch y cynigion
- c) Argymell amrywiad i'r cynigion

Ar ôl archwilio'r cyflwyniad gan eich awdurdod penderfyniad y Panel yw gymeradwyo'r cynnig i gynyddu lefel bresennol cyflog Pennaeth Gwasanaethau Plant gwag o £59,757 – £65,933 i uchafswm o £74,000.

Yn gywir

John Bader
Cadeirydd

Nick Jarman
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Iechyd a Thai
Cyngor Bwrdeistref Sirol Port Talbot Castell-Nedd

n.jarman@npt.gov.uk

26 Gorffennaf 2017

Annwyl Mr Jarman,

Ystyriwyd eich llythyr dyddiedig 5 Gorffennaf i ymestyn y taliad honorariwm i Bennaeth Plant a Gwasanaethau i bobl ifanc tan 31 Rhagfyr 2017 yn nghyfarfod y Panel ar 19 Gorffennaf. Roedd holl aelodau'r Panel yn bresennol ac felly roedd y cyfarfod yn gwneud cworwm. Datganwyd un aelod o'r Panel gwrthdaro buddiannau, ac ni chymerodd unrhyw ran yn y drafodaeth.

Mewn perthynas â swyddogaeth y Panel yn ymwneud â cyflogau prif swyddogion y cylch gwaith a'r canllawiau gan Lywodraeth Cymru yn caniatáu i'r Panel:

- a) Gymeradwyo'r cynnig
- b) Yn mynegi pryderon am y cynnig
- c) Argymell amrywiad i'r cynnig

Ar ôl archwilio'r cyflwyniad gan eich awdurdod penderfyniad y Panel yw cymeradwyo'r cynnig i ymestyn y taliad honorariwm tan 31 Rhagfyr 2017. Mae'r Panel yn disgwyl hyn i fod yn estyniad terfynol ac i weld unrhyw gynigion perthnasol ar gyfer ailstrwythuro'r uwch dîm rheoli maes o law.

Yn gywir

John Bader
Cadeirydd

Will Godfrey
Prif Weithredwr
Cyngor Dinas Casnewydd

20 Medi 2017

Annwyl Mr Godfrey

Gostyngiad o gyflog Prif Swyddog Addysg

Ystyriwyd yr e-bost dyddiedig 6 Medi 2017 a anfonwyd ar eich rhan gan Rachael Davies gyda'r adroddiad amgaeedig *Adolygiad cyflog Prif Swyddog Addysg Cyngor Dinas Casnewydd Medi 2017* gan Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Cymru yn ei gyfarfod ar 13 Medi. Roedd holl aelodau'r Panel yn bresennol ac felly roedd y cyfarfod yn gwneud cworwm.

Mewn perthynas â swyddogaeth y Panel yn ymwneud â cyflogau prif swyddogion y cylch gwaith a'r canllawiau gan Lywodraeth Cymru yn caniatáu i'r Panel:

- a) Gymeradwyo'r cynnig
- b) Yn mynegi pryderon am y cynnig
- c) Argymell amrywiad i'r cynnig

Ar ôl archwilio'r cyflwyniad gan eich awdurdod penderfyniad y Panel yw cymeradwyo'r cynnig gostwng lefel bresennol cyflog y Prif Swyddog Addysg o Band 1 (£82,261-£90,923) i Band 2 (£73,841-£79,514) yn dilyn eich diwygiad o'r swydd disgrifiad ar gyfer y Prif Swyddog Addysg gyda'r atebolrwydd ar gyfer ffocws rhanbarthol gael ei ddileu.

Yn gywir

John Bader
Cadeirydd

Cyng Thompson-Hill
Cadeirydd y Panel Uwch Dâl
Cyngor Sir Ddinbych

sophie.vaughan@denbighshire.gov.uk

24 Tachwedd 2017

Annwyl Cyng Thompson-Hill

Ystyriwyd eich cynnig a anfonwyd ar 7 Tachwedd gyda'i becyn cyflog arfaethedig ar gyfer y prif swyddog gweithredol newydd i'w recriwtio erbyn 1 Ebrill 2018 gan y Panel yn ei gyfarfod ar 15 Tachwedd. Roedd holl aelodau'r Panel yn bresennol ac felly roedd y cyfarfod yn cworwm.

Mewn perthynas â swyddogaeth y Panel yn ymwneud â cyflogau prif swyddogion y cylch gwaith a'r canllawiau gan Lywodraeth Cymru yn caniatáu i'r Panel:

- a) Gymeradwyo'r cynnig
- b) Yn mynegi pryderon am y cynnig
- c) Argymell amrywiad i'r cynnig

Ar ôl archwilio'r cynnig gan eich awdurdod, penderfyniad y Panel yw cymeradwyo'r cynnig i gael gwared â'r elfen Cyflog Perfformiad o hyd at 12% o'r cyflog blyneddol ac ar gyfer pwynt uchaf y raddfa gynyddol o dri phwynt arfaethedig i fod yn £ 127,513 , yr un swm â chyflog y prif weithredwr presennol.

Yn gywir

John Bader
Cadeirydd

Carys Edwards MA FCIPD
Pennaeth Proffesiwn
Adnoddau Dynol
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni
Ynys Môn
LL77 7TW

14 Rhagfyr 2017

Annwyl Ms Edwards,

Pennaeth Dysgu - cynnydd mewn ystod cyflog

Ystyriwyd eich e-bost o 24 Tachwedd 2017 gyda'r *Adroddiad amgaeëdig i'r Panel Cydnabyddiaeth Annibynnol* gan Banel Cydnabyddiaeth Annibynnol Cymru yn ei gyfarfod ar 13 Rhagfyr. Roedd pump allan o'r chwe aelod o'r Panel yn bresennol ac felly roedd y cyfarfod yn cworwm.

Mewn perthynas â swyddogaeth y Panel yn ymwneud â cyflogau prif swyddogion y cylch gwaith a'r canllawiau gan Lywodraeth Cymru yn caniatáu i'r Panel:

- a) Gymeradwyo'r cynnig
- b) Yn mynegi pryderon am y cynnig
- c) Argymell amrywiad i'r cynnig

Ar ôl archwilio'r cyflwyniad gan eich awdurdod, yng ngoleuni'r materion penodol mewn perthynas ag Addysg, penderfyniad y Panel yw cymeradwyo'r cynnig i gynyddu cyflog y Pennaeth Dysgu o'r cyflog pwynt pwynt presennol o £ 72,114 i amrediad o £ 72,810 - £ 82,293.

Yn gywir

John Bader
Cadeirydd

Atodiad 1: Penderfyniadau'r Panel ar gyfer 2018/19

Prif Gyngorau	
1.	Bydd y cyflog sylfaenol yn 2018/19 ar gyfer aelodau etholedig prif gyngorau yn £13,600.
2.	Mae'r Panel wedi penderfynu y bydd lefelau uwch-gyflog yn 2018/19 ar gyfer aelodau o brif gyngorau fel y nodir yn Nhabl 2.
3.	Mae'r Panel wedi penderfynu bod cyflogau dinesig (lle y'u telir) ar y lefelau canlynol yn daladwy (Tabl 3) ac y byddant yn cael eu cymhwyso gan brif gyngorau yn ôl yr hyn sy'n briodol ym marn pob prif gyngor unigol, gan ystyried llwythi gwaith a chyfrifoldebau disgwylidig.
4.	Mae'r Panel wedi penderfynu y bydd raid i aelod llywyddol, os penodwyd un ac os yw'n cael cydnabyddiaeth ariannol, gael uwch-gyflog ar Lefel 1 ym Mand 3. Bydd y swydd hon yn cyfrif tuag at y cap.
5.	Mae'r Panel wedi penderfynu na fydd swydd dirprwy aelod llywyddol yn cael cydnabyddiaeth ariannol.
6.	Mae'r Panel wedi penderfynu y dylai pob awdurdod sicrhau, trwy ei Bwyllgor Gwasanaethau Democraidaidd, bod ei holl aelodau'n cael cymaint o gymorth ag sy'n angenrheidiol i'w galluogi i gyflawni eu dyletswyddau'n effeithiol. Dylai pob aelod etholedig gael cyfleusterau ffôn, e-bost a rhyngrwyd digonol i'w galluogi i gael mynediad electronig at wybodaeth briodol.
7.	Mae'r Panel wedi penderfynu y dylid rhoi cymorth o'r fath heb gostau i'r aelod unigol. Ni ddylai'r priod awdurdod ddi-dynnu symiau o gyflogau aelodau fel cyfraniad at y costau cymorth y mae'r awdurdod wedi penderfynu eu bod yn angenrheidiol ar gyfer effeithlonrwydd a/neu effeithiolrwydd aelodau.
Uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol	
8.	Mae'r Panel wedi penderfynu cynnwys darpariaeth ar gyfer uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn o fewn y Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol.
Cydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu	
9.	Mae cadeirydd Cydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn gymwys i gael taliad ychwanegol o £6,700.
10.	Mewn achosion lle mae'r cadeirydd eisoes yn cael uwch-gyflog ar gyfer rôl Band 3, 4 neu 5, bydd y taliad ychwanegol yn £3,350.

11.	Mae cadeirydd is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn gymwys i gael taliad ychwanegol o £1,675.
12.	Mewn achosion lle mae cadeirydd yr is-bwyllgor eisoes yn cael uwch-gyflog ar gyfer rôl Band 3, 4 neu 5, bydd y taliad ychwanegol yn £837.
13.	Bydd taliadau i gadeiryddion is-bwyllgorau gorchwyl a gorffen ar sail pro rata tra pery'r dasg.
14.	Mae taliadau a wneir i gadeirydd Cydbwyllgor Trosolwg a Chraffu neu gadeirydd is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn ychwanegol at y gyfran uchaf o aelodaeth yr awdurdod sy'n gymwys i gael uwch-gyflog. Dylid nodi bod y terfyn statudol o ran dim mwy na 50% o aelodaeth cyngor yn cael uwch-gyflog yn gymwys (Adran 142(5) o'r Mesur).
15.	Nid yw dirprwy gadeirydd Cydbwyllgor neu Is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yn gymwys i gael taliad.
16.	Nid yw aelodau cyfetholedig o Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu neu is-bwyllgor yn gymwys i gael ffi aelod cyfetholedig, oni bai eu bod wedi'u penodi gan awdurdod o dan Adran 144(5) o'r Mesur.
Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	
17.	Bydd yr hawl i ymuno â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn gymwys i holl aelodau etholedig cymwys prif gynghorau.
Absenoldeb Teuluol	
18.	Mae gan aelod etholedig hawl i gadw cyflog sylfaenol wrth gymryd absenoldeb teuluol dan y rheoliadau ni waeth beth oedd ei hanes presenoldeb yn union cyn dechrau'r absenoldeb teuluol.
19.	Pan fo deiliad uwch-gyflog yn gymwys i gael absenoldeb teuluol, bydd yn dal i gael y cyflog tra pery'r absenoldeb.
20.	Mater i'r awdurdod yw penderfynu a yw'n mynd i benodi rhywun i ddirprwyo ar ran y sawl sy'n absennol. Bydd yr aelod etholedig sy'n dirprwyo ar ran deiliad uwch-gyflog sy'n cymryd absenoldeb teuluol yn gymwys i gael uwch-gyflog, os yw'r awdurdod yn penderfynu hynny.
21.	Os yw talu cydnabyddiaeth ariannol i'r sawl sy'n dirprwyo'n golygu bod yr awdurdod yn mynd y tu hwnt i'r uchafswm uwch-gyflogau sy'n berthnasol iddo, fel y nodir yn Adroddiad Blynyddol y Panel, bydd ychwanegiad at yr uchafswm yn cael ei ganiatáu tra pery'r trefniant dirprwyo. Fodd bynnag, ni fyddai hyn yn berthnasol i Gynghorau Ynys Môn na Merthyr Tudful pe bai'n golygu bod nifer yr uwch-gyflogau'n uwch na hanner cant y cant o aelodaeth y Cyngor. Mae'n ofynnol cael cymeradwyaeth benodol gan Weinidogion Cymru dan amgylchiadau o'r fath.
22.	Pan fo Cyngor yn cytuno i dalu i aelod etholedig sy'n dirprwyo yn ystod absenoldeb teuluol, rhaid hysbysu'r Panel, a hynny o fewn 14 diwrnod i ddyddiad y penderfyniad, ynghylch y manylion gan gynnwys y swydd benodol a hyd y trefniant dirprwyo.

23.	Rhaid diwygio rhestr cydnabyddiaeth ariannol y Cyngor i adlewyrchu goblygiadau'r absenoldeb teuluol.
Awdurdodau Parciau Cenedlaethol	
24.	Dylai'r cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau cyffredin o APC fod yn £3,675
25.	Dylai'r uwch-gyflog ar gyfer cadeirydd APC fod yn £12,375
26.	Gellir talu uwch-gyflog ar gyfer Dirprwy Gadeirydd a hyd at ddau gadeirydd pwyllgor APC lle ceir cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus. Gellir talu'r cyflog hwn ar y naill neu'r llall o'r lefelau canlynol, yn ôl yr hyn a bennir gan yr awdurdod i adlewyrchu'r cyfrifoldeb priodol: £6,075 neu £7,375
27.	Mae'r Panel wedi penderfynu cynnwys darpariaeth i APCau ymgeisio am uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn i'r Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol.
28.	Ni chaiff aelodau dderbyn mwy nag un uwch-gyflog gan APC.
29.	Telir uwch-gyflog APC gan gynnwys cyflog sylfaenol yr APC a rhaid iddo adlewyrchu cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus
30.	Ni chaiff aelodau o brif gyngor sy'n cael uwch-gyflog ym Mand 1 neu Fand 2 dderbyn cyflog gan unrhyw APC arall y maent wedi'u penodi iddo.
Awdurdodau Tân ac Achub	
31.	Dylai'r cyflog sylfaenol ar gyfer aelodau cyffredin o ATA fod yn £1,745
32.	Dylai'r uwch-gyflog ar gyfer cadeirydd ATA fod yn £10,445.
33.	Gellir talu uwch-gyflog ar gyfer dirprwy gadeirydd a hyd at ddau gadeirydd pwyllgor ATA lle ceir cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus. Dylid talu hwn ar lefel o £ 5,445.
34.	Mae'r Panel wedi penderfynu cynnwys darpariaeth i ATAAu ymgeisio am uwch-gyflogau penodol neu ychwanegol nad ydynt yn perthyn i'r Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol presennol.
35.	Ni chaiff aelodau dderbyn mwy nag un uwch-gyflog gan ATA.
36.	Telir uwch-gyflog ATA gan gynnwys cyflog sylfaenol yr ATA a rhaid iddo adlewyrchu cyfrifoldeb sylweddol a pharhaus.
37.	Ni chaiff aelodau o brif gyngor sy'n cael uwch-gyflog ym Mand 1 neu Fand 2 dderbyn cyflog gan unrhyw ATA arall y maent wedi'u henwebu iddo.

Aelodau Cyfetholedig	
38.	Rhaid i Brif Gynghorau, APCau ac ATAAu dalu'r ffioedd canlynol i aelodau cyfetholedig (Tabl 6) (sydd â hawliau pleidleisio).
39.	Mae amser rhesymol i baratoi cyn cyfarfodydd yn gymwys i'w gynnwys mewn hawliadau a wneir gan aelodau cyfetholedig – gall swyddog priodol benderfynu faint cyn y cyfarfod.
40.	Gellir cynnwys amser teithio i'r cyfarfod ac oddi yno yn yr hawliadau am daliadau a wneir gan aelodau cyfetholedig (hyd at uchafswm y gyfradd ddyddiol).
41.	Gall y swyddog priodol yn yr awdurdod bennu ymlaen llaw a yw cyfarfod wedi'i drefnu ar gyfer diwrnod llawn a thelir ffi ar sail y penderfyniad hwn, hyd yn oed os yw'r cyfarfod yn gorffen cyn diwedd pedair awr.
42.	Mae cyfarfodydd sy'n gymwys am daliad ffi yn cynnwys pwyllgorau a gweithgorau eraill (gan gynnwys grwpiau gorchwyl a gorffen), cyfarfodydd rhagarweiniol gyda swyddogion, hyfforddiant a phresenoldeb mewn cynadleddau neu unrhyw gyfarfod ffurfiol arall y gofynnir i aelodau cyfetholedig ei fynychu.
Ad-dalu Costau Gofal	
43.	Rhaid i'r holl awdurdodau ddarparu ar gyfer ad-dalu costau angenrheidiol ar gyfer gofal am blant ac oedolion dibynnol (a roddir gan ofalwyr anffurfiol neu ffurfiol) ac ar gyfer anghenion cymorth personol hyd at uchafswm o £403 y mis. Rhaid i'r ad-daliad fod am y costau ychwanegol a ysgwyddwyd gan aelodau er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswyddau cymeradwy. Dim ond ar ôl dangos derbynebaw gan y gofalwr y dylid ad-dalu'r costau.
Cynghorau Tref a Chymuned	
44.	Rhaid i gynghorau tref a chymuned yng Ngrwpiau A a B sicrhau bod taliad o £150 y flwyddyn ar gael i bob un o'u haelodau am gostau a ysgwyddir mewn perthynas â defnyddio'r ffôn, technoleg gwybodaeth, defnyddiau traul ac yn y blaen.
45.	Mae gan gynghorau tref a chymuned yng Ngrŵp C yr awdurdod i sicrhau bod taliad o £150 y flwyddyn ar gael i bob un o'u haelodau am gostau a ysgwyddir mewn perthynas â defnyddio'r ffôn, technoleg gwybodaeth, defnyddiau traul ac yn y blaen.
46.	Rhaid i gynghorau tref a chymuned yng Ngrŵp A sicrhau bod taliad blynyddol o £500 yr un ar gael i isafswm o 1 ac uchafswm o 5 aelod i gydnabod cyfrifoldebau penodol. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 am gostau a

	threuliau.
47.	Mae gan gynghorau tref a chymuned yng Ngrwpiau B neu C yr awdurdod i wneud taliad blynyddol o £500 yr un i hyd at 5 aelod i gydnabod cyfrifoldebau penodol. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 am gostau a threuliau os hawllir hwnnw.
48.	Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i dalu costau teithio pob aelod ar gyfer mynychu dyletswyddau cymeradwy ¹⁰ . Rhaid i daliadau o'r fath fod yn gostau gwirioneddol teithio ar gludiant cyhoeddus neu lwfansau milltiroedd Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi fel y nodir isod: <ul style="list-style-type: none"> • 45c y filltir - hyd at 10,000 o filltiroedd yn y flwyddyn. • 25c y filltir - dros 10,000 o filltiroedd. • 5c y filltir y teithiwr a gludir ar fusnes yr awdurdod. • 24c y filltir – beiciau modur preifat. • 20c y filltir – beiciau.
49.	Os yw cyngor tref neu gymuned yn penderfynu bod angen arhosiad dros nos ar gyfer dyletswydd benodol, gall roi awdurdod i ad-dalu treuliau cynhaliaeth i'w aelodau yn ôl y cyfraddau uchaf a nodir isod, ar sail hawliadau gyda derbynebau: <ul style="list-style-type: none"> • Lwfans o £28 y cyfnod o 24 awr ar gyfer prydau bwyd, gan gynnwys brechwast pan na fydd wedi'i gynnwys. • £200 – Llundain dros nos. • £95 – rhywle arall dros nos. • £30 – aros gyda ffrindiau a/neu deulu dros nos.
50.	Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i dalu iawndal am golled ariannol i bob un o'u haelodau, lle mae colled o'r fath wedi cael ei hysgwyddo mewn gwirionedd, o ganlyniad i fod yn bresennol i gyflawni dyletswyddau cymeradwy fel a ganlyn: <ul style="list-style-type: none"> • Hyd at £34.00 am bob cyfnod nad yw'n fwy na 4 awr. • Hyd at £68.00 am bob cyfnod sy'n fwy na 4 awr ond nad yw'n fwy na 24 awr.
51.	Rhaid i bob cyngor tref a chymuned ddarparu ar gyfer ad-dalu costau angenrheidiol ar gyfer gofal am blant ac oedolion dibynnol (a roddir gan ofalwyr anffurfiol neu ffurfiol) ac ar gyfer anghenion cymorth personol hyd at uchafswm o £403 y mis. Rhaid i'r ad-daliad fod am y costau ychwanegol a ysgwyddwyd

¹⁰ Lle mae aelod sydd ar fusnes swyddogol yn cael ei gludo gan yrrwr sy'n drydydd parti (ddim yn un o aelodau na swyddogion yr awdurdod hwnnw), gall yr aelod hawlio milltiroedd yn ôl y cyfraddau a ragnodir ac unrhyw ffioedd parcio neu dollau ar yr amod bod yr awdurdod wedi'i argyhoeddi bod yr aelod wedi ysgwyddo'r costau hyn.

	gan aelodau er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswyddau cymeradwy. Dim ond ar ôl dangos derbynebau gan y gofalwr y dylid ad-dalu'r costau.
52.	Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i ddarparu taliad Pennaeth Dinesig i faer/cadeirydd y cyngor hyd at uchafswm o £1,500 i gyflawni swyddogaethau'r swydd honno. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 ar gyfer costau a threuliau a'r uwch-gyflog o £500 os hawlir y rhain.
53.	Mae gan gynghorau tref a chymuned yr awdurdod i ddarparu taliad Dirprwy Bennaeth Dinesig i ddirprwy faer/dirprwy gadeirydd y cyngor hyd at uchafswm o £500 i gyflawni swyddogaethau'r swydd honno. Mae hyn yn ychwanegol at y taliad o £150 ar gyfer costau a threuliau a'r uwch-gyflog o £500 os hawlir y rhain.

Atodiad 2: Rheoliadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (IRPW) ar gyfer:

- a) cydnabyddiaeth ariannol i aelodau ac aelodau cyfetholedig awdurdodau perthnasol**
- b) swyddogaethau sy'n ymwneud â chyflogau Penaethiaid Gwasanaeth Cyflogedig Prif Gyngorau ac Awdurdodau Tân ac Achub**
- c) Prif Swyddogion Prif Gyngorau**

Cyflwyniad

Mae Rhan 8 (adrannau 141 i 160) ac atodlen 2 a 3 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (y Mesur) yn nodi'r trefniadau ar gyfer taliadau a phensiynau aelodau awdurdodau perthnasol a swyddogaethau a chyfrifoldebau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (y Panel).

Mae Adrannau 62-67 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 yn diwygio adrannau 142, 143, 144, 147, 148 ac 151 y Mesur ac yn rhoi pwerau ychwanegol i'r Panel.

Mae'r pwerau a geir yn rhan 8 ac atodlenni 2 a 3 o'r Mesur (fel y'u diwygiwyd) wedi disodli'r Offerynnau Statudol canlynol:

- Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Lwfansau i Aelodau Cyngorau Sir a Chyngorau Bwrdeistref Sirol ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol) (Cymru) 2002 (Rhif 1895 (Cy.196)).
- Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Lwfansau i Aelodau Awdurdodau Tân) (Cymru) 2004 (Rhif 2555 (Cy.227)).
- Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Lwfansau i Aelodau) (Cymru) 2007 (Rhif 1086 (Cy.115)).

Mae'r Mesur hefyd wedi disodli'r adrannau yn Neddf Llywodraeth Leol 1972, Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 a Deddf Llywodraeth Leol 2000 sy'n ymwneud â thaliadau i gynghorwyr yng Nghymru.

Nodir y lwfansau ar gyfer aelodau cynghorau tref a chymuned yn Rhan 5 o'r Rheoliadau hyn. Dirymwyd Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Lwfansau i Aelodau Cyngorau Cymuned) (Cymru) 2003 (Rhif 895 (Cy. 115)) ar 1 Ebrill 2013.

Rhan 1

Cyffredinol

1. a. Teitl byr y Rheoliadau hyn yw: "Rheoliadau IRPW".

- b. Daeth Rheoliadau IRPW i rym ar 1 Ebrill 2012. Nodir y dyddiad gweithredu ar gyfer pob awdurdod perthnasol yn yr Adroddiad Blynyddol neu Adroddiad Atodol y Panel.
- c. Mae'n ofynnol i Awdurdodau Iunio rhestr o daliadau i aelodau ac aelodau cyfetholedig erbyn 31 Gorffennaf bob blwyddyn, er mwyn iddynt allu eu cyflwyno i'r Panel a'u cyhoeddi (gweler paragraff 46).

Dehongli

2. Yn Rheoliadau IRPW:

- Ystyr “Deddf 1972” yw Deddf Llywodraeth Leol 1972.
- Ystyr “Deddf 2000” yw Deddf Llywodraeth Leol 2000.
- “Ystyr “Deddf 2013” yw Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.
- Ystyr “lwfans” yw'r union swm neu'r uchafswm y gellir ei ad-dalu i aelodau ac aelodau cyfetholedig awdurdod perthnasol am gostau yr aethpwyd iddynt yn anochel wrth gyflawni busnes swyddogol yr awdurdod perthnasol.
- Ystyr “adroddiad blynyddol” yw adroddiad a luniwyd gan y Panel yn unol ag adran 145 o'r Mesur.
- Mae ystyr “dyletswydd gymeradwy” mewn perthynas â chynghorau tref a chymuned fel y nodir yn Rhan 5 o'r Rheoliadau hyn
- Mae ystyr “Lwfans Mynychu” mewn perthynas â chynghorau cymuned neu dref fel y nodir yn Rhan 5 o'r Rheoliadau hyn.
- Ystyr “awdurdod” yw awdurdod perthnasol yng Nghymru fel y'i diffinnir yn Adran 144(2) o'r Mesur ac mae'n cynnwys awdurdod lleol (cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol), awdurdod Parc Cenedlaethol ac awdurdod tân ac achub yng Nghymru, cyngor cymuned neu dref.
- Mae i “Cyflog Sylfaenol” yr un ystyr ag a nodir ym mharagraff 6 o'r Rheoliadau hyn a gellir ei amodi fel “Cyflog Sylfaenol ALI” i gyfeirio at gyflog sylfaenol aelod o brif gyngor; “Cyflog Sylfaenol Parc Cenedlaethol” i gyfeirio at gyflog sylfaenol aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol; a “Cyflog Sylfaenol awdurdod tân ac achub” i gyfeirio at Gyflog Sylfaenol aelod o awdurdod tân ac achub yng Nghymru.
- Mae i “Prif Swyddog” prif awdurdod yr ystyr a ddiffinnir yn Neddf Lleoliaeth 2011
- “Pennaeth Dinesig” yw'r sawl a etholwyd gan y cyngor i gyflawni dyletswyddau cadeirydd y cyngor hwnnw, ac mae wedi'i ddynodi'n faer neu'n gadeirydd.
- Mae “pwyllgor” yn cynnwys is-bwyllgor.
- Mae "cyngor tref neu gymuned" yn golygu mewn perthynas â Rhan 8 y Mesur, cyngor cymuned fel y'i diffinnir yn adran 33 Deddf Llywodraeth Leol 1972 neu gyngor tref yn unol ag adran 245B o'r un Ddeddf.

- Ystyr “drafft ymgynghori” yw’r fersiwn ddrafft o adroddiad Blynyddol neu Atodol a luniwyd gan y Panel o dan Adran 146 (7) neu 147(8) o’r Mesur, y mae’n rhaid i’r Panel ystyried sylwadau a gyflwynwyd arno.
- “Awdurdod cyfansoddol” – yn achos awdurdodau Parciau Cenedlaethol awdurdod lleol a leolir o fewn ardal awdurdod Parc Cenedlaethol yw hwn; yn achos awdurdodau tân ac achub yng Nghymru awdurdod lleol a leolir o fewn ardal awdurdod tân ac achub yw hwn.
- Ystyr “grŵp rheoli” yw grŵp gwleidyddol mewn awdurdod lleol lle mae unrhyw un o’i aelodau yn rhan o’r weithrediaeth.
- Mae i “aelod cyfetholedig” yr ystyr a nodir yn adran 144 (5) o’r Mesur, hynny yw’r rhai sydd â’r hawl i bleidleisio ar faterion sy’n dod o fewn maes y pwyllgor y maent yn gwasanaethu arno.
- Mae i “ffi aelod cyfetholedig” yr un ystyr ag a nodir ym mharagraff 19 o’r Rheoliadau hyn.
- Mae i “Costau Gofal” yr un ystyr ag a nodir ym mharagraff 21 o’r Rheoliadau hyn.
- Ystyr “Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd” yw’r pwyllgor awdurdod lleol a sefydlwyd o dan adran 11 o’r Mesur.
- “Dirprwy Bennaeth Dinesig” yw’r sawl a etholwyd gan y cyngor i fod yn ddirprwy i faer neu gadeirydd y cyngor hwnnw.
- Ystyr “gweithrediaeth” yw gweithrediaeth awdurdod ar ffurf fel y nodir yn adrannau 11(2) i (5) o Ddeddf 2000, fel y’u diwygiwyd gan adran 34 o’r Mesur.
- Mae i “trefniadau gweithredol” yr ystyr a roddir gan adran 10(1) o Ddeddf 2000.
- Mae i “absenoldeb teuluol”, fel y’i diffinnir yn Adran 142 (2)(b) o’r Mesur, yr ystyr a roddir iddo gan Ran 2 o’r Mesur ac a gynhwysir yn y Rheoliadau sy’n ymwneud â hynny.
- Mae ystyr “Lwfans Colled Ariannol” mewn perthynas â chynghorau cymuned neu dref fel y nodir yn Rhan 5 o’r Rheoliadau.
- Ystyr “awdurdod tân ac achub” yw awdurdod a sefydlwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 neu gynllun y mae adran 4 o’r Ddeddf honno yn gymwys iddo.
- Ystyr “Pennaeth gwasanaeth cyflogedig” yw fel y dynodwyd o dan adran 4(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.
- Ystyr Cydbwyllgor Trosolwg a Chraffu yw pwyllgor neu is-bwyllgor a sefydlwyd gan ddau brif gyngor neu fwy o dan Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyd-bwyllgorau Trosolwg a Chraffu) (Cymru) 2013.
- Ystyr “grŵp yr wrthblaid fwyaf” yw grŵp gwleidyddol ac eithrio grŵp rheoli sydd â nifer uwch o aelodau nag unrhyw grŵp gwleidyddol arall yn yr awdurdod.
- Ystyr “awdurdod lleol” yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol.

- “Ystyr “aelod”, mewn perthynas ag awdurdod lleol neu gyngor cymuned neu dref, yw unigolyn sydd wedi'i ethol i wasanaethu fel cynghorydd i'r awdurdod hwnnw; yn achos awdurdod Parc Cenedlaethol yr ystyr yw aelod a benodwyd gan awdurdod cyfansoddol a hefyd unigolyn a benodwyd gan Weinidogion Cymru; yn achos awdurdodau tân ac achub yr ystyr yw aelod a benodwyd gan awdurdod cyfansoddol.
- Ystyr “awdurdod Parc Cenedlaethol” yw awdurdod Parc Cenedlaethol a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995.
- Mae i “busnes swyddogol” yr ystyr a nodir yn Adran 142 (10) o'r Mesur mewn perthynas â thalu lwfansau i ad-dalu costau gofal, teithio a chynhaleithoeth yr aethpwyd iddynt yn anochel gan aelodau ac aelodau cyfetholedig awdurdod perthnasol (ac eithrio cynghorau tref a chymuned) wrth:
 - a. Fynychu cyfarfod o'r awdurdod neu unrhyw un o bwyllgorau'r awdurdod neu unrhyw gorff y mae'r awdurdod yn gwneud penodiadau neu enwebiadau iddo neu unrhyw un o bwyllgorau corff o'r fath.
 - b. Mynychu cyfarfod unrhyw gymdeithas o awdurdodau y mae'r awdurdod yn aelod ohoni.
 - c. Mynychu cyfarfod yr awdurdod ei gynnal gan yr awdurdod neu gan un o bwyllgorau'r awdurdod neu gan un o gydbwyllgorau'r awdurdod ac un neu fwy o awdurdodau eraill.
 - d. Mynychu unrhyw ddigwyddiad hyfforddi neu ddatblygu a gymeradwyir gan yr awdurdod neu ei weithrediaeth.
 - e. Dyletswydd yr ymgwymerir â hi at ddibenion cyflawni swyddogaethau gweithrediaeth neu mewn cysylltiad â'u cyflawni o fewn yr ystyr a nodir yn Rhan 2 o Ddeddf 2000, fel y'i diwygiwyd.
 - f. Dyletswydd yr ymgwymerir â hi yn unol â rheol sefydlog sy'n ei gwneud yn ofynnol i aelod neu aelodau fod yn bresennol pan fydd dogfennau tendro yn cael eu hagor.
 - g. Dyletswydd yr ymgwymerir â hi mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw swyddogaeth sydd gan yr awdurdod i archwilio safle neu awdurdodi archwiliad o safle.
 - h. Dyletswydd yr ymgwymerir â hi gan aelodau prif gynghorau mewn cysylltiad â chyfrifoldebau etholaeth neu ward sy'n deillio o gyflawni swyddogaethau awdurdod lleol.
 - i. Unrhyw ddyletswydd arall a gymeradwyir gan yr awdurdod, neu unrhyw ddyletswydd o ddsbarth a gymeradwyir felly, ac yr ymgwymerir â hi at ddibenion cyflawni swyddogaethau'r awdurdod neu unrhyw un o'i bwyllgorau neu mewn cysylltiad â'u cyflawni.
- Ystyr “grŵp gwleidyddol arall” yw grŵp gwleidyddol ac eithrio grŵp rheoli neu grŵp yr wrthblaid fwyaf (os o gwbl) sy'n cynnwys dim llai na 10 y cant o aelodau'r awdurdod hwnnw

- Ystyr “pwyllgor trosolwg a chraffu” yw pwyllgor yn yr awdurdod sydd â’r pwerau a nodir yn adran 21(2) a (3) o Ddeddf 2000, fel y’u diwygiwyd gan Ran 6 o’r Mesur.
- “Ystyr “Panel” yw Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol fel y nodir yn adran 141(1) ac atodlen 2 o’r Mesur.
- Ystyr "datganiad polisi cyflog" yw datganiad a gynhyrchir gan awdurdod perthnasol o dan adran 38 o Ddeddf Lleoliaeth 2011.
- Ystyr "Aelod llywyddol" yw aelod o brif gyngor sydd wedi ei ddynodi gan y cyngor hwnnw i gyflawni swyddogaethau mewn perthynas â chadeirio ei gyfarfodydd a’i drafodion.
- Ystyr “prif gyngor” yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol.
- Mae i “swyddog priodol” yr un ystyr ag yn adran 270(3) o Ddeddf 1972.
- Ystyr "corff cyhoeddus" yw corff fel y’i diffinnir yn adran 67(b) o Ddeddf 2013.
- “Ystyr "darpariaeth gymwys" yw darpariaeth sy’n gwneud amrywiad i benderfyniad blaenorol y Panel (adran 65 (c) o Ddeddf 2013).
- "Awdurdod cymwys perthnasol" yw awdurdod o fewn ystyr adran 63 o Ddeddf 2013, y mae’n ofynnol iddo gynhyrchu datganiad polisi cyflog.
- Diffinnir “awdurdod perthnasol” yn Adran 144(2) o’r Mesur (fel y’i diwygiwyd) ac yn adran 64 o Ddeddf 2013, ac, at ddibenion y Rheoliadau hyn, mae’n cynnwys awdurdod lleol/prif gyngor, cyngor tref neu gymuned, awdurdod Parc Cenedlaethol ac awdurdod tân ac achub yng Nghymru.
- Mae i “materion perthnasol” yr un diffiniad ag a nodir yn Adran 142(2) o’r Mesur.
- Ystyr “rhestr” yw rhestr sy’n nodi penderfyniadau'r awdurdod mewn perthynas â thaliadau sydd i’w gwneud yn ystod y flwyddyn (fel y maent yn ymwneud â’r awdurdod hwnnw) i holl aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod hwnnw.
- Mae i “Uwch-gyflog” yr un ystyr ag a nodir ym mharagraff 11 o’r Rheoliadau hyn a gellir ei amodi fel “Uwch-gyflog Awdurdod Lleol/Prif gyngor” i gyfeirio at uwch-gyflog aelod o brif gyngor; “Uwch-gyflog Parc Cenedlaethol” i gyfeirio at uwch-gyflog aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol; neu “Uwch-gyflog Awdurdod Tân ac Achub” i gyfeirio at uwch-gyflog aelod o awdurdod Tân ac Achub.
- Mae “absenoldeb oherwydd salwch” yn golygu’r trefniadau a nodir yn yr Adroddiad Blynyddol.
- Mae i “adroddiad atodol” yr ystyr a nodir yn adran 146(4 i 8) o’r Mesur
- Mae i “Iwfans teithio a chynhaliaeth” yr un ystyr ag a nodir ym mharagraff 25 o’r Rheoliadau hyn.
- Mae i “blwyddyn” yr ystyron canlynol:

“blwyddyn ariannol” – cyfnod o ddeuddeng mis sy'n dod i ben ar 31 Mawrth;

“blwyddyn galendr” – y cyfnod o ddeuddeng mis sy'n dod i ben ar 31 Rhagfyr;

“blwyddyn ddinesig” – y flwyddyn sy'n dechrau ar ddyddiad cyfarfod blynyddol yr awdurdod lleol ac yn dod i ben ar y diwrnod cyn y cyfarfod blynyddol y flwyddyn ganlynol; yn achos awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac awdurdodau Tân ac Achub dyma'r cyfnod o 12 mis sy'n dilyn cyfarfod blynyddol yr awdurdod.

Rhan 2: Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol i Aelodau/ Aelodau Cyfetholedig

Dechrau cyfnod swydd

3. Mae cyfnod swydd:

- Aelod o awdurdod lleol yn dechrau ar y dyddiad y mae'r aelod hwnnw yn gwneud datganiad ei fod yn derbyn y swydd honno o dan adran 83(1) o Ddeddf 1972.
- Aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol sy'n gynghorydd yn dechrau ar y dyddiad y penodir yr aelod hwnnw fel y cyfryw gan awdurdod cyfansoddol ac mae cyfnod swydd aelod a benodwyd gan Lywodraeth Cymru yn dechrau ar ddyddiad y penodiad hwnnw. Mae cyfnod swydd Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd yr awdurdod Parc Cenedlaethol yn dechrau ar y dyddiad y'u hetholir gan yr awdurdod hwnnw i'r swydd honno.
- Aelod o awdurdod Tân ac Achub yng Nghymru sy'n gynghorydd yn dechrau ar y dyddiad y penodir yr aelod hwnnw fel y cyfryw gan awdurdod cyfansoddol ac mae cyfnod swydd Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd yr awdurdod tân ac achub yn dechrau ar y dyddiad y'u hetholir gan yr awdurdod hwnnw i'r swydd honno.
- Aelod cyfetholedig o awdurdod perthnasol yn dechrau ar y dyddiad y'i penodir gan yr awdurdod perthnasol.

Rhestr o gydnabyddiaeth ariannol aelodau (y Rhestr) (Nid yw'n berthnasol i gynghorau cymuned neu dref – gweler Rhan 5)

4. Rhaid i awdurdod lunio rhestr o'r taliadau y mae'n bwriadu eu gwneud i'w aelodau a'i aelodau cyfetholedig bob blwyddyn. Rhaid i swm y taliadau hynny gyd-fynd â'r penderfyniadau a wnaeth y Panel ar gyfer y flwyddyn honno yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol. Rhaid llunio'r rhestr cyn pen pedair wythnos yn dilyn cyfarfod blynyddol yr awdurdod.

Diwygio'r Rhestr

5. Gall awdurdod ddiwygio'r Rhestr unrhyw bryd yn ystod y flwyddyn (fel y mae'n ymwneud â'r awdurdod) ar yr amod bod y cyfryw ddiwygiadau yn cyd-fynd â phenderfyniadau'r Panel ar gyfer y flwyddyn honno.

Cyflog Sylfaenol

6. Rhaid i awdurdod ddarparu ar gyfer talu cyflog sylfaenol, fel y'i pennwyd gan y Panel yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol, i bob un o'i aelodau. Rhaid talu'r un cyflog i bob aelod. Yn achos prif gynghorau yn unig, mae'r cyflog hwn yn parhau'n daladwy yn ystod cyfnod o absenoldeb teuluol.
7. Ni all aelod dderbyn mwy nag un cyflog sylfaenol gan awdurdod perthnasol, ond gall aelod o un awdurdod perthnasol dderbyn cyflog sylfaenol pellach trwy gael ei benodi'n aelod o awdurdod perthnasol arall (ac eithrio yn yr achos a nodir ym mharagraff 16).
8. Pennir y cyflog sylfaenol yn unol ag adran 142(3) o'r Mesur a bydd yn un o'r canlynol:
 - Y swm y mae'n rhaid i'r awdurdod ei dalu i aelod o'r awdurdod.
 - Yr uchafswm y gall yr awdurdod ei dalu i aelod o'r awdurdod.
9. Os bydd cyfnod swydd aelod yn dechrau neu'n dod i ben rywbryd heblaw ar ddechrau neu ar ddiwedd blwyddyn (fel y mae'n ymwneud â'r awdurdod), bydd gan yr aelod hwnnw hawl i gyfran o'r cyflog sylfaenol sy'n cyfateb i'r gyfran o nifer y diwrnodau yn y flwyddyn honno y mae'r aelod yn ei swydd.
10. Os caiff aelod ei atal dros dro neu ei atal dros dro yn rhannol rhag bod yn aelod o awdurdod (gweler Rhan 3 o Ddeddf 2000) rhaid i'r awdurdod wrthod talu'r rhan o'r cyflog sylfaenol sy'n daladwy i'r aelod hwnnw mewn perthynas â'r cyfrifoldebau neu'r dyletswyddau y mae'r aelod hwnnw wedi'i atal dros dro neu ei atal dros dro yn rhannol rhag eu cyflawni (Adran 155(1) o'r Mesur).

Uwch-gyflog

11. Yn amodol ar baragraffau 12 i 18 gall awdurdod dalu uwch-gyflog i aelodau y mae wedi rhoi cyfrifoldebau penodol iddynt. Rhaid i'r cyfryw daliadau gyd-fynd â phenderfyniad y Panel ar gyfer y flwyddyn honno (fel y mae'n ymwneud â'r awdurdod) y gwneir y taliadau mewn perthynas â hi a rhaid eu nodi yn Rhestr yr awdurdod hwnnw. Yn achos prif gynghorau yn unig, bydd uwch-gyflog yn parhau'n daladwy yn ystod absenoldeb teuluol deiliad y swydd.
12. Bydd y Panel yn pennu'r canlynol yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol:
 - Y categorïau o aelodau sy'n gymwys i gael uwch-gyflog na fyddant, o bosibl, yr un fath ar gyfer pob awdurdod neu gategori o awdurdod

- Y disgrisiwn sydd ar gael i awdurdodau o ran talu uwch-gyflogau na fyddant, o bosibl, yr un fath ar gyfer pob awdurdod neu gategori o awdurdod.
13. Bydd yr uwch-gyflogau sy'n daladwy yn cydymffurfio ag adran 142(3) o'r Mesur a byddant yn nodi:
 - Y swm y mae'n rhaid i awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod.
 - Yr uchafswm y gall awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod.
 14. Bydd yr uwch-gyflog yn gyfuniad o'r cyflog sylfaenol a swm ychwanegol ar gyfer y cyfrifoldeb penodol perthnasol a bennwyd gan y Panel yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol. Mae'n bosibl na fydd y swm hwn yr un fath ar gyfer pob awdurdod neu gategori o awdurdod.
 15. Bydd y Panel, yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol, yn pennu naill ai'r gyfran uchaf o'i aelodaeth neu gyfanswm yr aelodau y gall awdurdod dalu uwch-gyflogau iddynt. Ni all y ganran fod yn uwch na hanner cant y cant heb ganiatâd penodol Gweinidogion Cymru (Adran 142(5) o'r Mesur). Yn achos prif gynghorau yn unig gellir mynd y tu hwnt i'r gyfran neu'r nifer uchaf i gynnwys talu uwch-gyflog i aelod ychwanegol a benodir i ddirprwyo dros dro yn ystod absenoldeb teuluol deiliad swydd ag uwch-gyflog (yn amodol ar y terfyn o 50%).
 - 15(a). Yn achos prif gynghorau, Awdurdodau Tân ac Achub ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol gellir mynd y tu hwnt i'r gyfran neu'r nifer uchaf i gynnwys talu uwch-gyflog i aelod ychwanegol a benodir i ddirprwyo dros dro yn ystod absenoldeb oherwydd salwch deiliad swydd ag uwch-gyflog fel y pennwyd yn yr Adroddiad Blynyddol neu mewn Adroddiad Atodol.
 - 15(b). Mae taliadau i gadeiryddion Cydbwyllgorau neu Is-bwyllgorau i Gydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn ychwanegol at y gyfran uchaf o'i aelodaeth y gall awdurdod dalu uwch-gyflogau iddynt yn amodol ar yr uchafswm cyffredinol o hanner cant y cant sydd wedi'i gynnwys yn Adran 142(5) o'r Mesur. Bydd y Panel yn pennu symiau taliadau o'r fath mewn Adroddiad Blynyddol neu Atodol.
 16. Ni ddylai awdurdod dalu mwy nag un uwch-gyflog i unrhyw aelod. Ni all aelod o brif gyngor sy'n cael uwch-gyflog fel arweinydd awdurdod lleol neu aelod o weithrediaeth awdurdod lleol (y mae'r Panel wedi pennu ei fod yn llawn-amser) gael ail gyflog fel aelod a benodir i wasanaethu ar awdurdod parc cenedlaethol neu awdurdod tân ac achub yng Nghymru.
 - 16(a). Nid yw paragraff 16 yn berthnasol i daliadau a wneir i gadeirydd Cydbwyllgor neu Is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu sy'n cael uwch-gyflog am rôl nad yw wedi'i dosbarthu fel un sy'n gyfwerth ag amser llawn. Mae'n parhau i fod yn berthnasol i arweinwyr neu i aelodau gweithrediaeth.
 17. Os nad oes gan aelod, trwy gydol y flwyddyn, gyfrifoldebau penodol sy'n rhoi

hawl iddo gael uwch-gyflog, bydd tâl yr aelod hwnnw'n gyfran o'r cyflog sy'n cyfateb i'r gyfran o nifer y diwrnodau yn y flwyddyn honno y mae'r aelod hwnnw'n ysgwyddo'r cyfryw gyfrifoldeb.

18. Os caiff aelod ei atal dros dro neu ei atal dros dro yn rhannol rhag bod yn aelod o'r awdurdod (gweler Rhan 3 o Ddeddf 2000) ni ddylai'r awdurdod dalu uwch-gyflog yr aelod tra bydd wedi'i atal dros dro (Adran 155(1) o'r Mesur). Os bydd y penderfyniad i'w atal dros dro yn ymwneud â'r elfen o'r taliad sy'n ymwneud â'r cyfrifoldeb penodol yn unig, gall yr aelod gadw'r cyflog sylfaenol.

Talu i Aelodau Cyfetholedig

19. Rhaid i awdurdod perthnasol ddarparu ar gyfer talu ffi i aelod cyfetholedig fel y'i pennwyd gan y Panel yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol. Mewn perthynas â'r rheoliad hwn ystyr aelod cyfetholedig yw aelod fel y'i diffinnir yn Adran 144(5) o'r Mesur ac y'i nodir ym mharagraff 2 o'r Rheoliadau hyn.
20. Os caiff aelod cyfetholedig ei atal dros dro neu ei atal dros dro yn rhannol rhag bod yn aelod o awdurdod (gweler Rhan 3 o Ddeddf 2000) ni ddylai'r awdurdod dalu ffi aelod cyfetholedig tra bydd wedi'i atal dros dro (Adran 155(1) o'r Mesur).

Lwfansau

Costau Gofal

21. Rhaid i awdurdodau ddarparu ar gyfer gwneud ad-daliad i aelodau ac aelodau cyfetholedig awdurdod mewn perthynas â'r cyfryw gostau sy'n gysylltiedig â threfnu gofal ar gyfer plant neu ddibynnyddion neu ar gyfer yr aelod unigol yr aethpwyd iddynt yn anorfod wrth gyflawni busnes swyddogol fel aelod neu aelod cyfetholedig o'r awdurdod hwnnw. Ni ddylid gwneud taliadau o dan y paragraff hwn:
 - Mewn perthynas ag unrhyw blentyn dros bymtheg oed neu ddibynnydd oni bai fod yr aelod/aelod cyfetholedig yn bodloni'r awdurdod bod angen goruchwyliaeth ar y plentyn neu ddibynnydd a achosodd i'r aelod fynd i gostau angenrheidiol ar gyfer gofal y plentyn neu'r dibynnydd hwnnw wrth gyflawni dyletswyddau aelod neu aelod cyfetholedig.
 - I fwy nag un aelod/aelod cyfetholedig o'r awdurdod mewn perthynas â gofal ar gyfer yr un plentyn neu ddibynnydd.
 - I roi mwy nag un ad-daliad ar gyfer gofal i aelod neu aelod cyfetholedig o'r awdurdod na all ddangos er bodd yr awdurdod bod yn rhaid i'r aelod/aelod cyfetholedig wneud trefniadau ar wahân ar gyfer gofalu am wahanol blant neu ddibynnyddion.
22. Mae'r Panel yn pennu'r uchafswm o ran costau gofal sy'n daladwy gan awdurdod yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol.

23. Os caiff aelod/aelod cyfetholedig ei atal dros dro neu ei atal dros dro yn rhannol rhag bod yn aelod neu'n aelod cyfetholedig o'r awdurdod (gweler Rhan 3 o Ddeddf 2000) rhaid i'r awdurdod beidio â thalu'r rhan o'r ad-daliad costau gofal sy'n daladwy i'r aelod/aelod cyfetholedig hwnnw mewn perthynas â'r cyfrifoldebau neu'r dyletswyddau y mae'r aelod/aelod cyfetholedig wedi'i atal dros dro neu wedi'i atal dros dro yn rhannol rhag eu cyflawni (Adran 155(1) o'r Mesur).
24. Rhaid i Restr awdurdod nodi uchafswm yr ad-daliadau costau gofal sy'n daladwy bob mis a'i drefniadau ar gyfer cyflwyno hawliadau, gan roi sylw llawn i benderfyniadau'r Panel yn hyn o beth.

Lwfansau teithio a chynhaliaeth

25. Yn amodol ar baragraffau 26 a 27 isod mae gan aelod neu aelod cyfetholedig hawl i gael taliadau gan yr awdurdod ar ffurf lwfansau teithio a chynhaliaeth yn ôl cyfraddau a bennwyd gan y Panel yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol. Bwriedir i'r cyfryw lwfansau dalu costau yr aed iddynt gan aelod neu aelod cyfetholedig wrth gyflawni busnes swyddogol yr awdurdod.

(Dim ond i Brif Gyngorau y mae paragraffau 26 a 27 yn berthnasol)

26. Dim ond os yw'r awdurdod yn fodlon y gellir cyfiawnhau hynny am resymau economaidd y dylid talu lwfans cynhaliaeth i aelod o awdurdod lleol am gyflawni busnes swyddogol o fewn ffiniau sir neu fwrdeistref sirol lle mae'n aelod. Nid yw hyn yn berthnasol i aelodau cyfetholedig awdurdod lleol sy'n byw y tu allan i'r awdurdod hwnnw.
27. Gall awdurdod lleol wneud darpariaeth, yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau yr ystyria'n briodol, i aelodau hawlio costau milltired ar gyfer busnes swyddogol mewn cysylltiad â chyfrifoldebau etholaeth neu ward lle maent yn deillio o gyflawni swyddogaethau'r sir neu'r fwrdeistref sirol.
28. Os caiff aelod neu aelod cyfetholedig ei atal dros dro neu ei atal dros dro yn rhannol rhag bod yn aelod neu'n aelod cyfetholedig o'r awdurdod (gweler Rhan 3 o Ddeddf 2000) rhaid i'r awdurdod wrthod talu'r lwfans teithio a chynhaliaeth sy'n daladwy i'r aelod/aelod cyfetholedig hwnnw mewn perthynas â'r cyfrifoldebau neu'r dyletswyddau y mae'r aelod wedi'i atal dros dro neu wedi'i atal dros dro yn rhannol rhag eu cyflawni (Adran 155(1) o'r Mesur).

Rhan 3: Darpariaethau pellach

Pensiynau

29. O dan Adran 143 o'r Mesur, gall y Panel wneud penderfyniadau o ran y trefniadau pensiwn ar gyfer aelodau awdurdodau lleol yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol. Gall penderfyniadau o'r fath:

- Nodi'r disgrifiad o aelodau y bydd yn ofynnol i awdurdod lleol dalu pensiwn iddynt.
- Disgrifio'r materion perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdod lleol dalu pensiwn mewn cysylltiad â hwy.
- Gwneud penderfyniadau gwahanol ar gyfer prif gynghorau gwahanol.

Lwfansau i gefnogi swyddogaeth aelod o awdurdod lleol

30. Rhaid i awdurdod lleol ddarparu ar gyfer gofynion aelod i gyflawni ei rôl a'i gyfrifoldebau yn fwy effeithiol. Y Panel fydd yn pennu sut y dylid darparu'r cymorth hwn yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol.

Talu treuliau ymweliadau swyddogol ac ymweliadau cwrteisi

31. Bydd y trefniadau sydd wedi'u cynnwys yn Adran 176 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 yn parhau i fod yn gymwys, ond ni ellir gwneud unrhyw daliad i unigolyn o dan y trefniant hwnnw pan fo taliad wedi'i wneud i'r unigolyn hwnnw yn unol ag unrhyw daliad o weir o dan y Rheoliadau hyn.

Trefniadau mewn perthynas ag absenoldeb teuluol

32. Mae Rhan 2 o'r Mesur yn nodi hawliau aelodau awdurdodau lleol o ran absenoldeb teuluol. Bydd y Panel yn nodi ei benderfyniadau a'r trefniadau gweinyddol ar gyfer talu cyflogau a lwfansau gan brif gynghorau yn hyn o beth yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol.

Absenoldeb oherwydd salwch

- 32(a) Bydd trefniadau mewn perthynas ag absenoldeb hirdymor oherwydd salwch gan ddeiliaid uwch-gyflogau prif awdurdodau, Awdurdodau Tân ac Achub ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol fel y nodir yn Adroddiad Blynyddol neu Adroddiad Atodol y Panel.

Rhan 4: Cyflogau, lwfansau neu ffioedd

Ad-dalu cyflogau, lwfansau neu ffioedd

33. Rhaid i awdurdod fynnu bod y cyfryw ran o gyflog, lwfans neu ffi yn cael ei had-dalu pan fydd taliad eisoes wedi'i wneud ar gyfer unrhyw gyfnod pan fydd yr aelod neu'r aelod cyflogedig dan sylw:

- wedi'i atal dros dro neu wedi'i atal dros dro yn rhannol rhag cyflawni dyletswyddau neu gyfrifoldebau'r aelod/aelod cyfetholedig hwnnw yn unol â Rhan 3 o Ddeddf 2000 neu Reoliadau a wnaed o dan y Ddeddf honno.
- yn peidio â bod yn aelod neu'n aelod cyfetholedig o'r awdurdod.

- neu heb fod â hawl, mewn unrhyw ffordd, i gael cyflog, lwfans neu ffi mewn perthynas â'r cyfnod hwnnw.

Peidio â derbyn cyflogau, lwfansau neu ffioedd

34. O dan Adran 154 o'r Mesur gall unrhyw aelod neu aelod cyfetholedig, ddewis drwy hysbysu swyddfa briodol yr awdurdod yn ysgrifenedig, peidio â derbyn unrhyw ran o'i hawl i gael cyflog, lwfans neu ffi a bennwyd gan y Panel ar gyfer y flwyddyn benodol honno (fel y mae'n ymwneud â'r awdurdod).

Rhan 5: Darpariaethau penodol sy'n ymwneud â chynghorau tref a chymuned (“y cyngor”)

Dehongli

35. At ddibenion y Rhan hon, ystyr aelod yw aelod etholedig ac aelod cyfetholedig.

Lwfansau

36. Lwfansau:
- a) Penderfynir drwy'r Adroddiad Blynyddol neu drwy Adroddiad Atodol ar y trefniadau a'r swm ar gyfer taliad blynyddol i aelodau mewn perthynas â'r costau a gaiff eu gwario wrth gyflawni rôl aelod. Hefyd, lle bo'n briodol, ystyrir yr amrywiad ym maint neu amgylchiadau ariannol cynghorau gwahanol.
 - b) Gall y cyngor, os yw'n penderfynu, wneud taliadau i aelodau mewn perthynas â chostau teithio i fynychu dyletswyddau cymeradwy y tu mewn neu'r tu allan i ardal y cyngor. Nodir y swm y gellir ei hawlio yn Adroddiad Blynyddol neu Atodol y Panel.
 - c) Gall y cyngor, os yw'n penderfynu, ad-dalu treuliau cynhaliaeth i'w aelodau pan fyddant yn mynychu dyletswyddau cymeradwy y tu mewn neu'r tu allan i ardal y cyngor. Nodir y trefniadau ar gyfer ad-dalu yn Adroddiad Blynyddol neu Atodol y Panel.
 - d) Gall y cyngor, os yw'n penderfynu, dalu iawndal am Golled Ariannol i'w aelodau lle mae colled o'r fath wedi digwydd trwy fynychu dyletswyddau cymeradwy y tu allan i ardal y cyngor. Nodir y Lwfansau yn Adroddiad Blynyddol neu Atodol y Panel.
 - e) Gall y cyngor, os yw'n penderfynu, dalu lwfans i gadeirydd neu faer y cyngor at ddibenion cyflawni swyddogaethau'r swydd honno. Nodir y lwfans yn Adroddiad Blynyddol neu Atodol y Panel.
 - f) Penderfynir drwy'r Adroddiad Blynyddol neu drwy Adroddiad Atodol ar y trefniadau ar gyfer talu lwfans cyfrifoldeb i aelodau cyngor. Hefyd, lle bo'n briodol, ystyrir maint neu amgylchiadau ariannol cynghorau gwahanol.
 - g) Rhaid i'r cyngor ad-dalu costau gofal i aelod fel y penderfynwyd yn Adroddiad Blynyddol y Panel.

37. Gall aelod ddewis peidio â derbyn unrhyw ran o'i hawl i gael lwfans dan y Rheoliadau hyn trwy hysbysu swyddog priodol y cyngor yn ysgrifenedig.
38. Rhaid i aelod sy'n hawlio iawndal am Golled Ariannol lofnodi datganiad nad yw'r aelod wedi gwneud, nac yn bwriadu gwneud, unrhyw hawliad arall mewn perthynas â'r mater y mae'r hawliad yn ymwneud ag ef.
39. "Ystyr "Dyletswydd Gymeradwy" dan y Rhan hon yw
 - i. Mynychu cyfarfod o'r cyngor neu unrhyw un o bwyllgorau neu is-bwyllgorau'r cyngor neu unrhyw gorff arall y mae'r cyngor yn penodi neu'n enwebu pobl iddo neu unrhyw un o bwyllgorau neu is-bwyllgorau corff o'r fath.
 - ii. Mynychu unrhyw gyfarfod arall a awdurdodir gan y cyngor neu gan un o bwyllgorau neu is-bwyllgorau'r cyngor, neu un o gydbwyllgorau'r cyngor ac un neu fwy o gynghorau, neu is-bwyllgor i gydbwyllgor o'r fath, ar yr amod bod o leiaf ddau aelod o'r cyngor wedi cael eu gwahodd a, lle caiff y cyngor ei rannu'n grwpiau gwleidyddol, bod o leiaf ddau grŵp o'r fath wedi'u gwahodd.
 - iii. Mynychu cyfarfod unrhyw gymdeithas ar gyfer cynghorau y mae'r cyngor yn aelod ohoni.
 - iv. Mynychu unrhyw ddigwyddiad hyfforddi neu ddatblygu a gymeradwyir gan y cyngor.
 - v. Unrhyw ddyletswydd arall a gymeradwyir gan y cyngor neu ddyletswydd o fath a gymeradwyir gan y cyngor i gyflawni ei swyddogaethau neu swyddogaethau unrhyw un o'i bwyllgorau neu is-bwyllgorau.

Rhan 6: Amrywiol

Trefniadau ar gyfer taliadau

40. Rhaid i Restr awdurdod nodi'r trefniadau ar gyfer talu cyflogau, lwfansau a ffioedd i holl aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod hwnnw. Gellir gwneud y taliadau hynny ar yr adegau ac mor reolaidd ag a bennir gan yr awdurdod.

Hawliadau

41. Rhaid i awdurdod nodi terfyn amser rhwng y dyddiad y mae hawl i lwfans teithio neu gynhafiaeth yn digwydd a phan fydd yn rhaid i gais am y lwfansau hynny gael ei wneud gan y sawl y maent yn daladwy iddo. Fodd bynnag, nid yw hyn yn rhwystro awdurdod rhag gwneud taliad os na hawlir y lwfans o fewn y cyfnod a nodwyd.
42. Rhaid cyflwyno derbynebaw priodol sy'n profi costau gwirioneddol gydag

unrhyw hawliad am lwfans teithio neu lwfans cynhaliaeth yn unol â'r Rheoliadau hyn (ac eithrio ceisiadau am gostau teithio mewn cerbyd modur preifat.

Osgoi dyblygu

43. Rhaid i hawliad am lwfans teithio neu lwfans cynhaliaeth gynnwys datganiad wedi'i lofnodi gan yr aelod neu'r aelod cyfetholedig yn nodi nad yw'r aelod / aelod cyfetholedig wedi gwneud ac na fydd yn gwneud unrhyw hawliad arall mewn perthynas â'r mater y mae'r hawliad yn ymwneud ag ef neu mae'n rhaid anfon datganiad o'r fath gyda'r hawliad.

Cofnodion o gyflogau, lwfansau a ffioedd

44. Rhaid i awdurdod gadw cofnod o'r taliadau a wnaed yn unol â'r Rheoliadau hyn. Rhaid i'r cofnod:
- Nodi enw'r derbynnnydd a swm a natur pob taliad.
 - Bod ar gael, ar bob adeg resymol, i'w archwilio (am ddim) gan unrhyw etholwr llywodraeth leol (o fewn ystyr adran 270(1) o Ddeddf 1972) yn ardal yr awdurdod.
 - Alluogi unigolyn sydd â hawl i archwilio'r cofnod wneud copi o unrhyw ran ohono ar ôl talu unrhyw ffi resymol y gall yr awdurdod ofyn amdani.

Gofynion o ran cyhoeddusrwydd

(Mae cynnwys gofynnol gofynion o ran cyhoeddusrwydd wedi'i gynnwys mewn atodiad i'r Adroddiad Blynyddol)

45. Rhaid i awdurdod, cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl penderfynu ar ei Restr Cydnabyddiaeth Ariannol ar gyfer y flwyddyn o dan y Rheoliadau hyn ac unrhyw Adroddiad gan y Panel, a heb fod yn hwyrach na 31 Gorffennaf yn y flwyddyn y mae'r Rhestr yn cyfeirio ati, wneud trefniadau ar gyfer cyhoeddi'r Rhestr yn ardal yr awdurdod. **(Nid yw'r adran hon yn berthnasol i gynghorau tref a chymuned).**
46. Cyn gynted ag y bo'n ymarferol, a heb fod yn hwyrach na 30 Medi ar ôl diwedd blwyddyn, rhaid i awdurdod wneud trefniadau ar gyfer cyhoeddi, yn ardal yr awdurdod, y cyfanswm a dalwyd ganddo i bob aelod / aelod cyfetholedig mewn perthynas â chyflog sylfaenol, uwch-gyflog, ffi aelod cyfetholedig, ad-daliadau costau gofal, lwfansau teithio a chynhaliaeth. **(Mae'r adran hon yn berthnasol i bob awdurdod perthnasol.)**
47. O fewn yr un terfyn amser ac yn yr un modd, rhaid i awdurdod lleol wneud trefniadau ar gyfer cyhoeddi unrhyw gydnabyddiaeth ariannol ychwanegol a dderbyniodd aelod a enwebwyd neu a benodwyd i awdurdod perthnasol arall. **(Mae'r adran hon yn berthnasol i'r prif gynghorau yn unig).**

Cyhoeddusrwydd i Adroddiadau'r Panel

48. O dan Adran 146(7) (a) a (b) o'r Mesur, bydd y Panel yn anfon drafft ymgynghori o'i Adroddiad Blynyddol neu Adroddiad Atodol i bob awdurdod perthnasol i'w ddsbarthu i aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod, er mwyn i aelodau/aelodau cyfetholedig gyflwyno sylwadau arno i'r Panel, o fewn cyfnod o wyth wythnos fel arfer.
49. Yn ei Adroddiadau Blynyddol neu Atodol bydd y Panel yn nodi'r trefniadau ar gyfer cyhoeddi ei Adroddiadau yn unol ag Adran 151 ac Adran 152 o'r Mesur.

Monitro Cydymffurfiaeth â Phenderfyniadau'r Panel

50. Mae Adran 153 o'r Mesur yn nodi bod yn rhaid i awdurdodau perthnasol gydymffurfio â'r gofynion a osodir gan y Panel yn ei Adroddiadau Blynyddol. Mae hefyd yn rhoi pŵer i'r Panel fonitro'r taliadau a wneir gan awdurdodau perthnasol a'i gwneud yn ofynnol i'r wybodaeth a nodir gan y Panel gael ei darparu. Nodir y gofynion o dan yr adran hon yn Adroddiad Blynyddol y Panel.

Atodiad 3: Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau

1. Rhaid i brif gynghorau, awdurdodau parciau cenedlaethol (APCau) ac awdurdodau tân ac achub (ATAau) yng Nghymru (ond nid cynghorau tref a chymuned) gynnal Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol flynyddol ('y Rhestr') sy'n cyd-daro â phenderfyniadau'r Panel ynghylch cyflogau i aelodau a thaliadau i aelodau cyfetholedig ac y mae'n rhaid iddi gynnwys yr wybodaeth ganlynol:

Mewn perthynas â phrif gyngor:

- a. Enwau'r aelodau a fydd yn cael y cyflog sylfaenol yn unig a'r swm i'w dalu.
- b. Enwau'r aelodau a fydd yn cael uwch-gyflog Band 1 a Band 2, y swydd a'r portffolio sydd ganddynt a'r swm i'w dalu.
- c. Enwau'r aelodau a fydd yn cael uwch-gyflog Band 3, Band 4 a Band 5, y swydd a'r portffolio sydd ganddynt a'r swm i'w dalu.
- d. Enwau'r aelodau a fydd yn cael cyflog dinesig a'r swm i'w dalu.
- e. Enwau'r aelodau a fydd yn cael ffi aelod cyfetholedig a ph'un a ydynt yn gadeirydd ynteu'n aelod cyffredin a'r swm i'w dalu.
- f. Enwau'r aelodau a fydd yn derbyn uwch-gyflog fel cadeirydd Cydbwyllgor neu Is-bwyllgor i Gydbwyllgor Trosolwg a Chraffu a'r swm i'w dalu.
- g. Enwau'r aelodau a fydd yn cael uwch-gyflog penodol neu ychwanegol a gymeradwywyd gan y Panel a'r swm i'w dalu.

Mewn perthynas ag Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub:

- a. Enwau'r aelodau a fydd yn cael y cyflog sylfaenol yn unig a'r swm i'w dalu
 - b. Enw'r aelod a fydd yn cael uwch-gyflog fel cadeirydd yr awdurdod a'r swm i'w dalu.
 - c. Enwau'r aelodau a fydd yn cael uwch-gyflog fel is-gadeirydd pwyllgor a'r swm i'w dalu.
 - d. Enwau'r aelodau a fydd yn cael ffi aelod cyfetholedig a pha un a ydynt yn gadeirydd neu'n aelod cyffredin a'r symiau i'w talu.
2. Rhaid hysbysu'r Panel ynghylch diwygiadau a wneir i'r Rhestr yn ystod blwyddyn y cyngor cyn gynted ag y bo'n ymarferol.
 3. Rhaid i brif gynghorau gadarnhau yn eu Rhestr flynyddol nad ydynt wedi mynd dros uchafswm yr uwch-gyflogau a bennwyd ar gyfer y cyngor.

4. Rhaid i brif gynghorau, APCau ac ATAAu gynnwys datganiad o dreuliau y gellir eu caniatáu a'r dyletswyddau y gellir eu hawlio mewn perthynas â hwy ar gyfer gofal, teithio a chynhaliaeth yn eu Rhestr flynyddol sy'n cyd-daro â phenderfyniadau'r Panel.
5. Rhaid i'r Rhestr nodi'r trefniadau ar gyfer talu cyflogau, lwfansau a ffioedd i holl aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod perthnasol (Rheoliad 35 Pwyllgor Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol); y trefniadau ar gyfer hawlio costau gofal, treuliau teithio a chynhaliaeth (Rheoliadau 24 a 36-37 Pwyllgor Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol); y trefniadau ar gyfer osgoi dyblygu (Rheoliad 38 Pwyllgor Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol); a'r trefniadau ar gyfer ad-dalu cyflogau, lwfansau a ffioedd (Rheoliad 33 Pwyllgor Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol). Rhaid i'r rhestr hon hefyd gynnwys y dyletswyddau y gall aelodau ac aelodau cyfetholedig hawlio treuliau teithio, cynhaliaeth ac ad-daliadau costau gofal mewn perthynas â hwy.
6. Rhaid i brif gynghorau ddatgan y canlynol yn y Rhestr:
 - A oes datganiad o gyfrifoldeb sylfaenol cynghorydd wedi'i wneud.
 - A oes disgrifiadau o rôl deiliaid swyddi ag uwch-gyflog wedi'u llunio.
 - A gedwir cofnodion o bresenoldeb cynghorwyr.
7. Rhaid i brif gynghorau, APCau ac ATAAu wneud trefniadau ar gyfer cyhoeddi'r Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol i Aelodau cyn gynted ag y bo'n ymarferol a heb fod yn hwyrach na 31 Gorffennaf yn y flwyddyn y mae'n berthnasol iddi. Dylid cyhoeddi'r Rhestr mewn modd sy'n rhoi mynediad hawdd i aelodau'r cyhoedd.
8. Rhaid anfon y **Rhestr** at Ysgrifenyddiaeth y Panel erbyn 31 Gorffennaf bob blwyddyn.

Atodiad 4: Cyhoeddi Cydnabyddiaeth Ariannol – Gofynion y Panel

Yn unol ag Adran 151 o'r Mesur, mae'r Panel yn gwneud y canlynol yn ofynnol:

1. Rhaid i awdurdodau perthnasol gyhoeddi Datganiad o Daliadau a wnaed i'w aelodau (gan gynnwys cadeiryddion Cydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu neu is-bwyllgorau i Gydbwyllgorau Trosolwg a Chraffu). Rhaid cyhoeddi'r wybodaeth hon ar ffurf ac mewn lleoliad sy'n hygyrch i aelodau'r cyhoedd fan bellaf erbyn 30 Medi yn dilyn diwedd y flwyddyn y mae'r taliadau'n berthnasol iddi a'i darparu ar gyfer y Panel hefyd o fewn yr un terfyn amser. Rhaid darparu'r wybodaeth ganlynol:
 - a. Swm y cyflog sylfaenol, yr uwch-gyflog, y cyflog dinesig a'r ffi aelod cyfetholedig a dalwyd i bob aelod/aelod cyfetholedig o'r awdurdod perthnasol a enwir gan gynnwys achosion lle dewisodd yr aelod beidio â chael y cyfan neu ran o'r cyflog, neu'r ffi ar gyfer blwyddyn y Cyngor sydd dan sylw. Lle talwyd uwch-gyflog, dylid darparu teitl yr uwch-swydd a ddelir.
 - b. Y taliadau a wnaed gan gynghorau tref a chymuned i aelodau a enwir fel:
 - Taliadau mewn perthynas â defnyddio'r ffôn, technoleg gwybodaeth, deunyddiau traul ac yn y blaen
 - Taliadau cyfrifoldeb
 - Lwfansau a dalwyd i faer/cadeirydd a dirprwy faer/dirprwy gadeirydd
 - lawndal am golled ariannol
 - Costau a ysgwyddwyd mewn perthynas â theithio a chynhaliaeth
 - Ad-daliadau costau gofal (gweler paragraff f isod)
 - c. Yr holl dreuliau teithio a chynhaliaeth, ad-daliadau costau gofal (gweler paragraff f isod) a thaliadau eraill a gafodd pob aelod ac aelod cyfetholedig a enwir o'r awdurdod perthnasol, gyda phob categori wedi'i nodi ar wahân.
 - d. Swm unrhyw daliadau pellach a gafodd unrhyw aelod a enwir a oedd wedi'i enwebu i, neu'i benodi gan awdurdod perthnasol arall neu gorff cyhoeddus arall yn ôl y diffiniad yn Adran 67 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, sef:
 - bwrdd iechyd lleol
 - panel heddlu a throseddu
 - awdurdod perthnasol
 - corff a ddynodwyd yn gorff cyhoeddus mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.
 - e. Enwau'r aelodau na chawsant y cyflog sylfaenol neu'r uwch-gyflog am eu bod wedi'u hatal dros dro am y cyfan neu ran o'r cyfnod blynyddol y mae'r Rhestr yn berthnasol iddo.

- f. Mewn perthynas â chyhoeddi ad-daliadau costau gofal, mae'r Panel wedi penderfynu rhoi dau ddewis i awdurdodau perthnasol.
- 1) Manylion y symiau a ad-dalwyd i aelodau a enwir; neu'r
 - 2) Cyfanswm a ad-dalwyd gan yr awdurdod yn ystod y flwyddyn ond heb briodoli'r taliadau i unrhyw aelod a enwir.

Mater i bob awdurdod yw penderfynu pa un o'r dewisiadau hyn ar gyfer cyhoeddi sy'n briodol yn ei dyb ef.

Cyfrifoldeb pob awdurdod yw penderfynu ar ei safbwynt ei hun o ran sut i ymateb i unrhyw geisiadau Rhyddid Gwybodaeth y mae'n eu cael mewn perthynas ag ad-dalu costau gofal hefyd.

2. Mae'n ofynnol cyhoeddi ffurflenni heb gofnodion o daliadau a'u darparu ar gyfer y Panel erbyn 30 Medi.

Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol
Ystafell N03
Llawr Cyntaf
Adeiladau'r Goron
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

Ffôn: 0300 0251047
E-bost: irpmailbox@gov.cymru

Mae'r Adroddiad a gwybodaeth arall ynglŷn a gwaith y Panel ar gael ar ein gwefan yn:
www.remunerationpanelwales.org.uk

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad y Cyfarfod:	23 Mawrth 2018
Swyddog Arweiniol:	Steve Price (Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd a Phennaeth y Gwasanaethau Democrataidd)
Awdur yr Adroddiad:	Rhian Evans (Cydllynydd Archwilio)
Teitl:	Craffu ar Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn y Dyfodol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Gofynion statudol sy'n ymwneud â chraffu'r awdurdod lleol ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (PSB) a'r trefniadau craffu posibl yn y dyfodol ar gyfer PSB Conwy a Sir Ddinbych.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

I hyrwyddo trafodaeth ar gyfer trefniadau craffu effeithiol a chynaliadwy posibl yn y dyfodol ar gyfer y PSB wrth sicrhau eu bod yn cydymffurfio gyda gofynion statudol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd:
yn trafod trefniadau craffu posibl yn y dyfodol; a

3.2 darparu arsylwadau ar yr opsiwn sydd orau ganddo ynghylch trefniadau craffu ar gyfer y PSB.

4. Manylion yr Adroddiad

Cefndir

4.1 Mae Adran 35 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei gwneud yn ofynnol bod pwyllgor craffu llywodraeth leol yn cael ei ddynodi i graffu gwaith y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer yr ardal honno. Y bwriad yw rhoi cyfrifoldeb am herio ac atebolrwydd yn lleol yn hytrach nag ar weinidogion Cymru.

4.2 Mae'r Ddeddf yn dweud:

Dylai pob Awdurdod Lleol sicrhau bod gan ei bwyllgor trosolwg a chraffu y pŵer i:

a) Adolygu neu graffu ar y penderfyniadau a wnaed neu gamau a gymerwyd gan y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus;

b) Adolygu neu graffu ar drefniadau llywodraethu'r bwrdd;

c) Cyflwyno adroddiadau neu argymhellion i'r bwrdd ynghylch ei swyddogaethau neu drefniadau llywodraethu;

- d) Ystyried materion sy'n ymwneud â'r bwrdd gan y gall Gweinidogion Cymru gyfeirio ato ac adrodd i Weinidogion Cymru yn unol â hynny; a
- e) Chynnal swyddogaethau eraill mewn perthynas â'r bwrdd a orfodir arno gan y Ddeddf.

4.3 Yn benodol, disgwylir i graffu:

- Dderbyn yr Asesiad Lles a'r Cynllun Lles gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus
- Gweithredu fel ymgynghorai statudol ar gyfer yr Asesiad Lles a Chynllun Lles
- Adolygu'r Cynllun Lles os gofynnir gan Weinidog Cymru (sydd â phŵer i atgyfeirio ond nid i gymeradwyo)

4.4 Yn gynnar yn 2016, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru (LIC) ganllawiau ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, y Ddeddf a sefydlodd PSBs. O ran y trefniadau craffu ar gyfer y PSBs mae'r cyfarwyddyd yn dweud:

*“Er mwyn sicrhau atebolrwydd democrataidd, mae gofyniad i bwyllgor craffu llywodraeth leol ddynodedig yr awdurdod lleol perthnasol graffu ar waith y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus. **Mater i'r awdurdod lleol unigol fydd penderfynu ar ei drefniadau craffu ar gyfer y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus y mae'n aelod ohono.** Er enghraifft, gellir defnyddio pwerau deddfwriaethol sy'n bodoli eisoes i roi trefniadau ar y cyd ar waith, fel 'cyfethol' pobl nad ydynt yn aelodau o'r awdurdod i eistedd ar y pwyllgor a lle bo'n briodol, penodi cydbwyllgorau sy'n rhychwantu ffiniau mwy nag un awdurdod lleol.*

Er y bydd yn parhau i fod yn hollol gyfreithlon i bwyllgor craffu pwnc (megis pwyllgor craffu plant a phobl ifanc) graffu ar waith y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus mewn perthynas â mater penodol, mae'n bwysig fod gan un pwyllgor drosolwg cyffredinol ar effeithiolrwydd y bwrdd. Dyma pam fod yn rhaid i un pwyllgor gael ei ddynodi i ymgymryd â'r gwaith hwn.”¹

Trefniadau presennol

4.5 Yn unol â deddfwriaeth, mae awdurdodau Conwy a Sir Ddinbych wedi dewis pwyllgor craffu fel eu pwyllgor craffu PSB. Yn ystod tymor y cynghorau blaenorol, roedd y ddwy sir wedi dynodi eu Pwyllgorau Craffu Partneriaethau fel eu pwyllgor craffu PSB.

4.6 Er mai'r Pwyllgor Archwilio Partneriaethau yw pwyllgor dynodedig Sir Ddinbych ar gyfer craffu'r PSB, mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, yn dilyn adolygiad o'i bwyllgorau craffu, wedi chwalu ei Bwyllgor Trosolwg a Chraffu Partneriaethau ac wedi dynodi ei Bwyllgor Trosolwg a Chraffu Cyllid ac Adnoddau newydd fel ei bwyllgor ar gyfer craffu ar waith y PSB.

4.7 Dan ei drefniadau blaenorol ar gyfer craffu ar waith y PSB, roedd Conwy wedi cyfethol cynrychiolwyr o sefydliadau partner y PSB i fod ar ei bwyllgor Trosolwg a Chraffu Partneriaethau pan oedd y Pwyllgor yn archwilio gwaith y PSB. Penderfynodd Sir Ddinbych yn erbyn cyfethol cynrychiolwyr sefydliadau partner y PSB i fod ar ei bwyllgor wrth drafod materion PSB. Nid yw Pwyllgor Trosolwg a

¹ <http://gov.wales/docs/desh/publications/160225-spsf-3-collective-role-en.pdf> Rhannu Pwrpas: Rhannu Dyfodol: Canllawiau Statudol ar gyfer Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, SPSF3: rôl gyfunol (byrddau gwasanaethau cyhoeddus) Llywodraeth Cymru, 2016

Chraffu Cyllid ac Adnoddau newydd Conwy wedi cyfethol cynrychiolwyr partner PSB i'r pwyllgor at y diben hwn eto.

- 4.8 Ym mis Ionawr 2016, gwnaeth Pwyllgor Archwilio Partneriaethau Sir Ddinbych drafod trefniadau craffu posibl ar gyfer y PSB newydd yn dilyn ei sefydlu. Bryd hynny penderfynodd barhau gyda'r "trefniadau craffu presennol ar gyfer y BGLI/BGC... yn amodol ar benderfyniad ar ad-drefnu llywodraeth leol".
- 4.9 Yn ei gyfarfod ym mis Medi 2016, dywedwyd wrth y PSB fod LIC wedi comisiynu Llywodraethu Cyhoeddus Cymru i gynnal prosiect ymchwil a datblygu canllawiau ar graffu ar y PSBs. Cyhoeddwyd y Canllawiau hynny ym mis Awst 2017 ac mae wedi'i atodi yn Atodiad A er gwybodaeth. Mae'r Cyfarwyddyd yn nodi swyddogaeth strategol a phwrpas craffu ar y PSB. Mae hefyd yn amlinellu dulliau gwahanol a fabwysiadwyd ar draws Cymru ar gyfer craffu ar y PSBs.

Edrych Ymlaen

- 4.10 Cadarnhawyd craffu presennol ar drefniadau PSB ar adeg pan oedd uno awdurdodau lleol i'w weld yn sicr o ddigwydd. Er efallai bydd y broses o ad-drefnu llywodraeth leol yn cael ei hatgyfodi, nid oes unrhyw gynigion pendant neu amserlenni arfaethedig wedi'u cyhoeddi eto.
- 4.11 Ers etholiadau llywodraeth leol y llynedd, mae'r PSB wedi adolygu ei drefniadau er mwyn cael mynediad at ei ddogfennau a'i gyfarfodydd. Mae'r rhan fwyaf o'i adroddiadau ayb. eisoes yn ddogfennau cyhoeddus ac mae ei gyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd, oni bai ei fod yn trafod gwybodaeth gyfrinachol (Rhan II gwybodaeth). Gan fod y PSB yn Fwrdd strategol traws-sirol, er mwyn i'r broses graffu weithredu'n effeithiol, mae'n credu y byddai'n elwa o sefydlu cydbwyllgor craffu ffurfiol i sicrhau cydymffurfiaeth â dyletswyddau statudol.
- 4.12 Gyda golwg ar sicrhau bod dyletswyddau statudol sy'n ymwneud â chyhoeddi Cynllun Lles y PSB yn cael eu cyflawni, mae awdurdodau lleol a phwyllgorau archwilio dynodedig eisoes wedi ystyried a gwneud sylw ar ddrafft o'r Cynllun Lles. Wrth wneud hyn, bydd yn sicrhau y bydd pwyllgorau'r ddau gyngor yn cael digon o amser i ystyried opsiynau ar gyfer craffu ar y PSB yn y dyfodol a gwneud darpariaethau addas i sefydlu eu trefniadau a ffefrir yn iawn.
- 4.13 Yn eu cyfarfod ar 12 Hydref 2017, ystyriodd aelodau o'r Grŵp Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Archwilio (SCVCG) beth yw'r ffordd orau i fynd rhagddo gyda chraffu'r PSB yn y dyfodol. Ar ôl gorffen trafod, gofynnwyd i swyddogion "ymchwilio a llunio opsiynau posibl ar gyfer symud y broses o graffu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ymlaen yn y dyfodol", gan gynnwys cyd drefniadau.
- 4.14 Ystyriodd aelodau o Bwyllgor Gwasanaethau Democraataidd y Cyngor adroddiad tebyg ar ddyfodol trefniadau craffu ar gyfer y PSB yn ei gyfarfod ar 20 Hydref 2017. Penderfynodd y Pwyllgor hwnnw i "gymeradwyo cynnal gwaith archwilio pellach ar sefydlu cydbwyllgor craffu" at ddibenion craffu'r PSB.
- 4.15 Yn dilyn cyflawni'r gwaith uchod, lluniwyd tri opsiwn fel modelau posibl er mwyn craffu'r PSB yn y dyfodol. Sef:
- Parhau gyda'r trefniadau presennol (Opsiwn 1);

- Sefydlu cyd drefniadau ffurfiol gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (Opsiw 2); neu
- Sefydlu cyd drefniadau anffurfiol gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (Opsiw 3)

Dangosir y manteision, yr anfanteision a'r goblygiadau o ran adnoddau'r tri opsiwn yn y tabl sydd i'w gweld yn Atodiad B.

- 4.16 Yn amodol ar fodolau a ffeirir gan bob awdurdod ar gyfer craffu'r PSB yn y dyfodol, bydd angen gwneud rhagor o waith mewn perthynas â hysbysu aelodau craffu ac aelodau'r PSB o swyddogaethau a phwerau'r broses Craffu o ran craffu'r PSB.
- 4.17 Yn ogystal, os ystyrir bod 'cyd-graffu' yn well, bydd angen sefydlu Cyd-bwyllgor Craffu. Bydd Pwyllgor o'r fath angen cylch gorchwyl sydd wedi ei ddiffinio. Fel rhan o'r gwaith esboniadol uchod, mae drafft o'r cyrch gorchwyl ar gyfer unrhyw gydbwyllgor craffu rhwng Conwy a Sir Ddinbych yn y broses o gael ei lunio ar hyn o bryd. Mae'r cylch gorchwyl hwn yn seiliedig ar y rhai hynny sydd eisoes wedi sefydlu Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu ar gyfer PSB Cwm Taf - sef cydbwyllgor craffu ffurfiol sy'n cynnwys cynrychiolwyr o Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful a Chyngor Rhondda Cynon Taf. Gall y cylch gorchwyl hwn, a fydd yn cynnwys gwybodaeth fanwl ar y JOSC a rheolau ei weithdrefn, gael ei rannu gydag aelodau yn y dyfodol agos os ydynt yn dymuno hynny.
- 4.18 Bydd y Grŵp Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Archwilio yn trafod yr opsiynau posibl a gyflwynwyd ar gyfer craffu'r PSB yn y dyfodol, gyda'r bwriad o sicrhau bod y broses graffu yn cwrdd â'r dyletswyddau deddfwriaethol a osodir arno dan Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), yn ei gyfarfod ar 15 Mawrth 2018. Adroddir ei sylwadau ar lafar i'r Pwyllgor yn y cyfarfod ar 23 Mawrth 2018.
- 4.19 Felly, gofynnir i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd gyflwyno ei arsylwadau ar y model a ffeirir ganddo ar gyfer craffu'r PSB yn y dyfodol o hyn ymlaen.

5. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Adran 35 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Adran 58 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

Rheoliad 3 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyd-bwyllgorau Trosolwg a Chraffu) (Cymru) 2013

Swyddog Cyswllt:

Cydlynnydd Archwilio

Rhif ffôn: 01824 712554

e-bost: rhian.evans@denbighshire.gov.uk

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Guidance for Local Authority Scrutiny Committees on the scrutiny of Public Services Boards

We have been delighted to have produced the Guidance to Local Authorities on Scrutiny of Public Service Boards on behalf of Welsh Government and would like to thank all those that have been involved in its production, particularly the Welsh Scrutiny Officers' Network for their input, analysis and refinement.

Ministerial Foreword

I am pleased to introduce this Guidance for Local Authority Scrutiny Committees on the scrutiny of Public Services Boards.

The key message of the Well-being of Future Generations Act 2015 is for public bodies to come together to deliver improvements in the well-being of people and communities in Wales. An important part of this is for public bodies to account for their contribution to achieving the well-being goals.

This guidance is intended to help local authority scrutiny committees both to provide this accountability and support the development and improvement of Public Services Boards through the sharing of learning and experiences.

This new collaborative way of working is challenging for us all but the rewards, in the form of taking collective responsibility for improving and enhancing the lives of the citizens in Wales are immense.

I would like to thank Rebecca David Knight for her diligent and thorough work on this guidance and I hope it provides a useful and instructive guide for the scrutiny community.

A handwritten signature in black ink that reads "Mark Drakeford". The signature is written in a cursive, slightly slanted style.

Professor Mark Drakeford

Cabinet Secretary for Finance and Local Government

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

Introduction

The Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 is aimed at improving the social, economic, environmental and cultural well-being of Wales. The Act became law on 29th April 2015 and became a requirement for public bodies in Wales from 1st April 2016. It puts long-term sustainability at the forefront of how public services are designed and delivered, and places emphasis on public bodies to work in partnership with each other and the public to prevent and tackle problems.

The Act defines public bodies doing something “in accordance with the sustainable development principle” as the body needing to act in a manner which seeks to ensure that the “needs of the present are met without compromising the ability of future generations to meet their own needs”. It is a notable piece of legislation in placing emphasis on organisational behaviour in the context of partnership working as a key driver of longer-term change in localities.

The Act sets seven national well-being goals which are to be achieved by public bodies acting in accordance with the sustainable development principle. The goals represent the shared vision for the public bodies listed in the Act to work towards. Moreover, the Act makes it clear the listed public bodies must work to achieve **all** of the goals, not just one or two.

The Welsh Government has issued comprehensive statutory guidance on the Act “Shared Purpose: Shared Future” which describes in detail the well-being duties on public bodies. This guidance may be found [here](#).

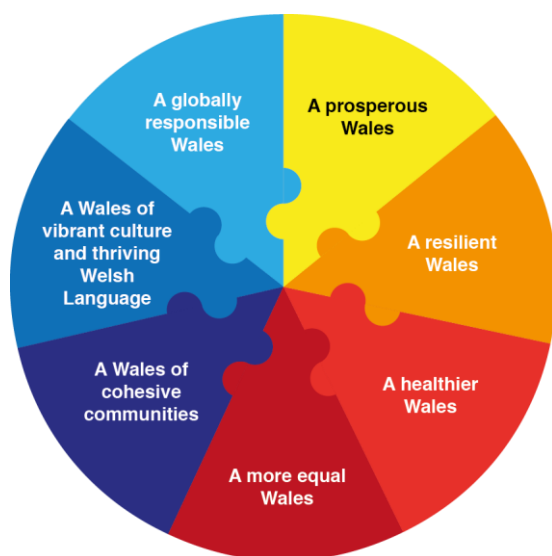
In wishing to support models of local government scrutiny that facilitate effective collaborative working, the Welsh Government has commissioned Centre for Public Scrutiny (CfPS) to develop guidance detailing the contribution scrutiny may make to Public Services Board governance and delivery arrangements.

Public Services Boards

The Act establishes Public Services Boards (PSBs) for each local authority in Wales, consisting of representatives from local authorities, health boards, the Natural Resources Body for Wales and the Welsh Fire and Rescue Authority. Each PSB must undertake a local well-being assessment to inform a local well-being plan, detailing how their area will achieve the sustainable development principle in working towards the seven national well-being goals. Furthermore, PSBs must invite relevant voluntary organisations along with Welsh Ministers, the local Police and Crime Commissioner and the local Chief Constable to participate on the board.

To ensure PSBs are democratically accountable, the Act places a requirement on councils to designate an overview and scrutiny committee to scrutinise the work of the PSB. Under the provisions contained in the Act, overview and scrutiny committees have extensive powers to review the PSB's governance arrangements as well as any decisions made or actions taken by the PSB. In addition, overview and scrutiny committees are provided with considerable reporting powers as they are required to share copies of any reports or recommendations made in connection with the board's functions or governance arrangements with the Welsh Ministers, the Future Generations Commissioner for Wales and the Auditor General for Wales.

A pre-requisite to effective local government scrutiny is a deep understanding of the legal definition of the goals and the sustainable development principle (sometimes described as "the five ways of working"). The well-being goals are reproduced below.. A discussion of the sustainable development principle as it relates to the practical work of overview and scrutiny committees is provided later on in the document.

What is the purpose of the guidance? Who is it for?

The guidance sets out practical advice for overview and scrutiny practitioners based on evaluations of previous local service board (LSB) accountability mechanisms, emerging practice of public services board overview and scrutiny arrangements, and research on partnership governance more generally.

It also aims to provide practitioners with an understanding of the purpose of strategic partnership scrutiny more generally by suggesting a series of outcomes it should work towards. It can be the case that elected members, council officers or partners may not understand the utility or validity of local authority led accountability which is why efforts have been made to identify what positive

impact local government scrutiny in particular can result in. To be effective, it is important that everyone involved understands and welcomes the value of scrutiny.

It is important therefore, to highlight that each local authority should develop arrangements that best meet local circumstance. This is important given the Act's focus on utilising **place**-based resources in achieving **place**-based change.

This guidance is not statutory guidance. However, failure to consider principles informed by good practice is likely to result in scrutiny mechanisms which lack impact and inadequately supports the PSB as a strategic partnership. The risks associated with poor collaborative governance arrangements include weakened decision making, additional complexity, fragmented accountability, lack of transparency and poorer well-being outcomes.

Clarifying the strategic function of public services board scrutiny

The statutory guidance "Shared Purpose: Shared Future 3 – Collective role (public services boards)" identifies that the Well-being Act relies predominantly on local government overview and scrutiny committees to secure **continuous improvement** in local integrated planning¹. It specifies that local authority overview and scrutiny is the means by which the Act assures democratic accountability for partnership working in a locality².

As such the purpose of PSB overview and scrutiny is to take an overview of the board's overall effectiveness through the provision of democratic challenge. However, to assist councils in the development of individual arrangements, it is important to provide some explanation regarding how local government overview and scrutiny can add value to collaborative working to better understand the factors underpinning effective practice.

What is the purpose of PSB overview and scrutiny? What is it meant to achieve?

Research into different forms of partnership governance and area based change programmes identify that capitalising on the representational value of elected members' community leadership role can result in the following beneficial effects for partnerships:

- 1. Provision of a supportive space for reflection and self-analysis:** In exploring the extent to which PSB activity may be said to result in 'collaborative advantage' as it relates to the seven well-being goals and five ways of working, local government overview and scrutiny arrangements can provide a supportive space in which attention can be paid to partnership relationships. Impartial, evidence based scrutiny can encourage reflexivity and reflection on the impact of different behaviours upon the PSB's overall performance, encouraging feedback and open discussion at all levels.

¹ "Shared Purpose: Shared Future 3 – Collective role (public services boards)" paragraph 173.

² "Shared Purpose: Shared Future 3 – Collective role (public services boards)" Paragraph 174.

-
- 2. Enhanced democratic accountability and improved transparency:** Councils derive their 'Local Authority' from the democratic legitimacy of elected members. The closer accountability gets to citizens, the more credible and valid it becomes in seeking public account from those with power. Partnership scrutiny provides a grounded check and balance to collective decision making by testing assumptions, examining risks and challenging how resources are prioritized. Improving transparency in this way can help the PSB identify how to better align resources, services and institutions around the needs of people and places.
 - 3. A stronger focus on improving local citizen's lives:** In clarifying different contributions to delivery and seeking to improve services from the citizen's perspective, overview and scrutiny can help PSBs stay focused on joint outcomes. Local challenge can help determine whether PSBs are facilitating whole-system approaches to shared problems or whether partners experience constraints that are counterproductive to working as one Welsh public service. A deeper understanding of these issues can assist the development of more 'networked' forms of accountability at local and national level which better supports implementation of the Act.
 - 4. Place based transformation through deeper public engagement:** Elected members are able to channel a wide range of community intelligence into decision making processes. Through their role they are able to invite, authorise and legitimise stakeholder contributions as a horizontal rather than vertical form of accountability. This can help refocus the balance of power between services and the citizens they serve. Not only is this able to help the PSB ensure services are more responsive to local need and aspiration but, in enabling shifts in perspective to occur, so too can new assets and resources be identified.

Research tells us that accountability within partnership environments is complex and that failure to properly understand how different accountability agents work together may lead to situations which hamper effective collaboration³. Conversely, 'softer' forms of accountability such as local overview and scrutiny which are grounded in local context and which seek to use exploratory challenge to strengthen partnership working, can help PSBs embed a 'culture of responsibility' in its activities and ways of working.

What are public services boards accountable to overview and scrutiny for?

Public services boards (PSB) are accountable to overview and scrutiny committees in respect of how they work jointly to improve the economic, social, environmental and cultural well-being of their area by contributing to the achievement of the well-being goals in accordance with the sustainable development principle.

In developing PSB overview and scrutiny arrangements however, it is important to acknowledge the overlaps that exist between the functions of board members as public bodies under the provisions contained in Part 2 of the Act, and the functions public bodies carry out jointly as members of the

³ Office for Public Management, [Total Place – Lessons Learnt](#), 2009, p 3.

public services board contained in Part 4 of the Act. This is unsurprising given the requirement placed on public bodies and PSBs to act in accordance with the sustainable development principle which regards deeper collaboration and integration as central to the achievement of local well-being goals.

This is most clearly demonstrated within the Act in section 7(2) which provides that the well-being objectives of a public body that is also a member of a public services board may be included in that board's local well-being plan. In determining what overview and scrutiny committees can hold the PSB to account against, however, important questions are raised regarding who has ownership of 'joint' well-being objectives and who is ultimately responsible for delivery. Partners have multiple responsibilities but these shared responsibilities should not mean diminished accountability.

In considering the roles of the Auditor General in Wales and the Future Generations Commissioner for Wales as they relate to ensuring the statutory duties of public bodies are being met, it is crucial that local government overview and scrutiny form part of an 'accountability eco-system' that offers a mutually supportive approach to governance. These issues will be discussed in more detail when we consider the powers overview and scrutiny committees have in examining the performance of PSBs and the methodological implications of determining the 'added value' brought about by the PSB as a statutory partnership.

Functions and responsibilities of public services boards

Chapter 2, section 36 of the Act sets out the functions of public services boards which are to;

- Assess the state of economic, social, environmental and cultural well-being in their area,
- Set local objectives designed to maximise the board's contribution to the achievement of the well-being goals,
- Publish local well-being plans setting out their local objectives and how members of the board (in exercising their collective function) intend to take all reasonable steps to meet local objectives.

Section 36 (3) specifies that public services boards are required to carry out its functions in accordance with the sustainable development principle sometimes referred to as the which is defined in section 5 of the Act and summarised in the following table:

The sustainable development principle

1. The importance of balancing short term needs with the need to **safeguard the ability to meet long term needs**, especially where things done to meet short term needs may have detrimental long term effect;
2. The need to take an **integrated** approach, by considering how—
 - (i) the body's well-being objectives may impact upon each of the well-being goals;
 - (ii) the body's well-being objectives impact upon each other or upon **other public bodies'** objectives, in particular where steps taken by the body may contribute to meeting one objective but may be detrimental to meeting another;
3. The importance of **involving other persons** with an interest in achieving the well-being goals and of ensuring those persons reflect the diversity of the population;
4. How acting in **collaboration** with any other person (or how different parts of the body acting together) could assist the body to meet its well-being objectives, or assist **another body** to meet its objectives;
5. How deploying resources to prevent problems occurring or getting worse may contribute to meeting the body's well-being objectives, or **another body's** objectives.

From an accountability perspective, the Act is unique in emphasising that the process of partnership working via the sustainable development principle is **central** to the PSB's progress in working towards well-being goals. The actions partners take as 'public bodies' under the requirements of the Act have a direct bearing on the PSB's effectiveness as a corporate body. This may make it difficult at times for overview and scrutiny committees to determine the added value brought about by collaborative working.

As such, in discharging its accountability functions, committees should not lose sight of the need to explore the contribution of individual PSB members as it relates to the overall performance of the PSB itself. This approach will take into account levels of partnership commitment to working in accordance with the sustainable development principle and necessitate co-ordinating activities with evidence from the Future Generations Commissioner's office.

Examining the powers of local government overview and scrutiny committees

The Act provides the legislative basis by which local government overview and scrutiny committees can act as a powerful driver of place-based collaborative working. It places a requirement on local authorities to ensure a designated overview and scrutiny committee has power to;

- a) **review or scrutinise the decisions made or actions taken by the public services board;**
- b) **review or scrutinise the board's governance arrangements;**

c) make reports or recommendations to the board regarding its functions or governance arrangements;

d) consider matters relating to the board as the Welsh Ministers may refer to it and report to the Welsh Ministers accordingly; and

e) carry out other functions in relation to the board that are imposed on it by the Act.

In exercising its powers, overview and scrutiny committees can **require** members of the PSB (or a designated representative) to attend committee meetings to provide explanation in response to committee lines of inquiry.

Whilst committees can require any statutory member of the board to give evidence, the capacity in which they do so must relate to the exercise of joint functions conferred on them as a statutory member of the board. This does not preclude overview and scrutiny committees interviewing individual partners to assess their contribution to collaborative delivery. This power includes any person that has accepted an invitation to participate in the activity of the PSB.

Furthermore, the Act stipulates that an overview and scrutiny committee **must** send a copy of any report or recommendation made in connection to its functions to the Welsh Ministers, the Future Generations Commissioner and the Auditor General for Wales.

Roles for overview and scrutiny committees

There are three main roles overview and scrutiny committees may engage in providing democratic accountability to the PSB.

1. Reviewing the PSBs governance arrangements;
2. Acting as statutory consultees on the well-being assessment and well-being plan;
3. Monitoring progress on the PSBs implementation of the well-being plan and engagement in the PSB planning cycle;

Overview and scrutiny committees have a variety of methods at their disposal in carrying out these roles ranging from consideration of issues at full committee, to undertaking investigation via a sub-committee or task and finish group.

(i) Reviewing the PSBs governance arrangements

In providing committees with the power to review the board's governance arrangements, elected members have the means to examine the systems and processes by which the PSB functions, as well as the ability to review its activities and outputs. In this way, committees are empowered to develop a more rounded analysis of how the quality of partnership working affects the economic, social, environmental and cultural well-being of their area.

A review of the PSBs governance arrangements may include examination of the PSBs terms of reference (as described in statutory guidance), and may consider:

Decision making and forward work planning

- The board's terms of reference and how it plans and manages its forward work programme.
- How the board makes decisions as a strategic partnership.

Membership and Engagement

- What change needs to happen within the PSB and wider partnership framework to embed the sustainable development principle?
- How the board involves people who are interested in the improvement of well-being in an area and how it is ensured that those persons reflect the diversity of the population of the area served by the board.
- The procedure for resolving disagreements between members relating to the board's functions.
- How the board manages its membership to include examination of statutory member representatives, invited participants and the extent to which designated representatives have the authority to make decisions on behalf of the organisation they represent.
- How the board seeks to engage in a purposeful relationship with the people and communities in the area, including children and young people, Welsh-speakers and those with protected characteristics, in all aspects of its work.

Performance management arrangements

- How the board monitors and reports progress, to include consideration of performance indicators and standards for public service boards (where they have been set).
- The functions and performance of any sub-groups established by the board.
- How the board identifies and manages risk.
- How the board interrelates with the Auditor General in Wales, the Future Generations Commissioner and the Welsh Ministers with regard to discharging its statutory functions.
- How the PSB assesses and learns from its own performance.

Resources and relationship building

- How the board resources the functions it must undertake which are a responsibility of all the statutory members equally. For example, the undertaking of the local well-being assessment and the development of the local well-being plan.
- The level of investment the PSB think necessary to make in strengthening relationships between different members to help the board function effectively as a team.

-
- The level of resource the PSB thinks necessary to support effective governance practices including preparation of evidence for overview and scrutiny.

In addition to reviewing the PSB's governance arrangements, overview and scrutiny committees have wide-ranging powers to review or scrutinise the decisions made or actions taken by the public services board.

These investigative powers serve to enable overview and scrutiny fulfil two additional roles; firstly, as a statutory consultee regarding the draft well-being assessment and well-being plan, and secondly to monitor how effective the PSB performs collectively in implementing the well-being plan and reflecting on performance to better contribute to the PSB's planning cycle.

(ii) Scrutiny as statutory consultee

The Act identifies that the public services board must consult with overview and scrutiny committees (in addition to other named consultees) regarding the preparation of both its assessment of local well-being and its local well-being plan.

- Well-being Assessment

In being consulted upon the PSBs draft well-being assessment, overview and scrutiny committees may wish to explore the following as a means to help strengthen its process and content:

1. Whether locally determined outcomes have been developed. If so, what is their relationship to the well-being goals?
2. The extent to which the process of developing the assessment has been undertaken according to the sustainable development principle. For example, how have different organisations worked together using the five ways of working to develop a comprehensive assessment of economic, social, environmental and cultural well-being of the area?
3. The way in which information from the population assessment required under the 2014 Social Services and Well-being Act has been triangulated with the well-being assessment. Does the assessment provide some analysis as to how identified needs correspond to conditions of well-being and place?
4. Does the assessment include in its analysis the well-being of categories of persons such as people considered to be vulnerable, people possessing a protected characteristic, children (including looked after children, those in foster care and care leavers), carers and people who may have need for care and support?
5. How well have the enablers and barriers to well-being been identified over the short, medium and long term?
6. The extent to which the assessment has identified the area's strengths and assets and how these might be utilised to help prevent problems occurring or getting worse in future.

-
7. How robust is the evidence base underpinning the assessment? Do different types of evidence contradict each other? What gaps in evidence have been identified as a result of the assessment and how these are intended to be addressed?
 8. Whether attempts have been made to identify what improvement would look like as it relates to economic, social, environmental and cultural well-being in the area. What would indicate that improvements were being made or not?
 9. Have attempts been made to provide some comparison of well-being within Wales and with other high performing areas across the UK?
 10. Does collaborative working encourage deeper integration across public bodies and organisations, and is this likely to result in better experiences for citizens when undergoing transition between service providers?

- **Well-being Plan**

In being consulted upon the PSBs draft well-being plan (or any changes made to an amended well-being plan), overview and scrutiny committees may wish to divide their consideration into two components:

- How local objectives have been set,
- the steps the board proposes to take to meet identified objectives.

Setting objectives

In considering how the PSB has set collective objectives, an important role for overview and scrutiny is to determine the relationship between the **individual** well-being objectives that have been set by PSB Members as public bodies, and the well-being objectives that have been **collaboratively** identified by the PSB.

To assist them to strengthen the overall quality of the plan, overview and scrutiny committees will have access to the advice the Future Generations Commissioner will have provided to the PSB. This will provide information on how the PSB may take steps to meet their local objectives in a manner which is consistent with the sustainable development principle.

It is also important to highlight that the Act provides for the Welsh Ministers to refer a PSB's well-being plan to the relevant local authority scrutiny committee if it is not considered sufficient; for example, due to an adverse report by the Future Generations Commissioner for Wales or a Ministerial concern that statutory duties are not being met.

In evaluating the quality of the plan, overview and scrutiny committees may wish to explore the following issues with members of the PSB:

-
1. How has the well-being assessment been used to identify well-being objectives?
 2. How responsive are the objectives to addressing the issues arising from analysis of the well-being assessment? What evidence is there to show this?
 3. What is the 'theory of change' behind the formulation of well-being objectives? Is the PSB able to describe and illustrate how and why a desired change is expected to happen **over time** within the local context.
 4. How do the objectives link to the well-being goals, and how do the objectives relate to one another?
 5. How is it possible to see the extent to which the objectives have been set in accordance with the sustainable development principle?
 6. Can it be said that the well-being plan reflects where the board has decided that collective action can be taken to have a positive impact on well-being in the area?
 7. How do the PSB's well-being objectives correspond to the individual well-being objectives of the partners constituting the PSB? To what extent have they been reproduced in the well-being plan?
 8. What evidence is there to show that the PSB have set objectives that maximise the 'collaborative advantage' that can be brought about by partnerships? How is the PSB able to show it is aiming to create new value through its well-being objectives?
 9. How far do the objectives reflect the PSB's level of ambition for improving the well-being of people and place?
 10. How far has advice from the Future Generations Commissioner and other Welsh Government Commissioners been taken into account when developing the plan?

Action planning

Paragraph 97 of the statutory guidance identifies that the board must take all **reasonable** steps to meet the local objectives they have set, to deliver on collectively. However, the guidance specifies that it is for the board to:

"...form its own judgement of what steps it would be reasonable to take, on the basis of its own knowledge and consideration of the circumstances and characteristics of its area."

As statutory consultees, overview and scrutiny committees can help strengthen the quality of the overall well-being plan by exploring how identified actions⁴ relate to ownership, the sustainable development principles, time-frames and their likely impact on delivery. Committees may wish to consider the following questions:

1. How likely is it that the actions identified relate to the achievement of the well-being objectives?
2. How can it be evidenced that the actions identified represent the maximum agency and influence able to be committed by the PSB working collectively?
3. How well are the time frames in which actions are intended to take place specified? Does the plan provide for opportunities to review and reflect on whether actions are resulting in desired impact, or whether a change in approach is needed?
4. Who is responsible for delivering on the actions leading to the achievement of objectives?
5. How do the actions identified in the plan link to the actions of partners that are engaged in the work of the PSB?
6. How has advice and guidance provided by the Future Generations Commissioner been used to enhance the quality of the action plan?
7. How will the PSB be able to assess whether identified actions are resulting in measurable change in the short, medium and longer term?
8. To what extent will user experience be used to determine the impact actions are having upon different aspects of well-being in different parts of the area?
9. What flexibility does the PSB have in changing actions contributing to local well-being objectives if needed?

Assessing delivery of the Well-being Plan

A PSB is required to prepare and publish a report detailing the progress made towards meeting local well-being objectives no later than 14 months after the publication of its first local well-being plan. This is intended to enable the board to report on the full year's activity. Subsequently, an annual report must be published no later than one year after the publication of each previous report. The PSB must send a copy of its annual report to overview and scrutiny.

⁴ The actions referred to in the questions may be interpreted as the 'steps' taken by the PSB to meet local objectives.

An important role for overview and scrutiny is to monitor and assess how well the PSB has delivered as a collaborative partnership on the actions intended to achieve local well-being objectives. It may wish to explore the following issues with members of the PSB:

1. To what extent have intended actions been delivered within the timescales specified? How much progress has been made towards meeting the well-being objectives? How far have the PSB's expectations been met?
2. What lessons has the PSB learnt as a result of progress to date? How will these lessons be incorporated into the PSBs planning cycle and how the PSB operates as a partnership?
3. What have been the resource implications of delivering on the well-being plan?
4. How has delivering as a collective impacted on the delivery of individual well-being objectives in accordance with the sustainable development principles?
5. What unintended consequences have arisen from delivering against the well-being plan? What are the main factors that have impacted upon delivery?
6. What gaps in data have been identified as a result of delivery? How have these gaps been identified?
7. To what extent has service user experience been used to assess collaborative performance delivery? What other methods have been used to evaluate effectiveness and impact?

Exploring what makes for 'effective' PSB overview and scrutiny practice

An important role for overview and scrutiny committees in providing democratic accountability is its ability to monitor and scrutinise the performance of the PSB both in terms of how it operates as a board, and how it delivers on its strategic requirements. However, research on partnership scrutiny identifies that whilst local government models can be effective in helping deepen integration, failure to develop good quality relationships with partners at the outset can be counterproductive to the delivery of shared outcomes.

In developing PSB accountability arrangements, it is worth highlighting that the language associated with scrutiny has the potential to be unhelpful in creating an environment in which challenge is welcomed as an opportunity for enhanced learning and self-reflection. For example, the term 'holding to account' may suggest an uneven and oppositional relationship between PSB partners and overview and scrutiny committees.

This can have the effect of creating unnecessary tension and misunderstanding about the aims and intent of elected members involved in reviewing the PSB's collective performance. As the style of scrutiny and methods adopted by committees have a direct effect on the quality of interaction between themselves and PSBs, care should be taken to develop partnership scrutiny in a way that

shows commitment to the sustainable development principle. For scrutiny to be effective, it needs to lead by example.

Research into the practice of collaborative or joint scrutiny in England and Wales identifies that arrangements are effective when they demonstrate the following characteristics:

Characteristics of effective partnership scrutiny

- Scrutiny regards itself as a form of ‘critical friendship with positive intent’ in which scrutiny practitioners act as advocates for the success of joint working.
- Collaborative performance is evaluated from the citizen’s perspective.
- Strong efforts are made to understand the complexity of partnership arrangements and to facilitate learning about the culture and assumptions of different organizations.
- Scrutiny creates positive expectations by focussing on issues regarded as useful to the partnership or where there is consensus that ‘things need to change’.
- Scrutiny demonstrates intellectual independence and investigative rigour in all of its activities.
- Scrutiny demonstrates a positive impact by developing clear, timely, evidence-based recommendations aimed at enhancing collaborative performance.
- Scrutiny critically evaluates its own performance utilising partnership perspectives.

The above characteristics are complementary to the ‘Characteristics of Effective Scrutiny’ framework developed by the Welsh Scrutiny Officers’ Network and referenced within the Williams’ report on Public Service Governance and Delivery in Wales. In recognition of their utility, it is worth highlighting that the Williams report advocated the framework be developed further to ensure a ‘best practice approach to scrutiny, not least required’ was embedded in Welsh public service delivery⁵.

Developing effective relationships with the PSB

Given that the performance of democratic accountability rests on effective working relationships with the PSB, it is important that councils give thought to the nature of scrutiny’s interaction with partners when establishing scrutiny arrangements.

Working in partnership with the PSB, local government scrutiny functions may wish to co-produce a shared vision for PSB scrutiny arrangements which provides clear direction on the outcomes scrutiny are meant to achieve and the guiding principles that shape its work.

⁵ The Williams report can be found here: <http://wales.gov.uk/topics/improvingservices/public-service-governance-and-delivery/report/?lang=en>. References to the ‘Characteristics of Effective Scrutiny’ may be found on page 133.

The main levers by which relationships can be influenced include approaches to co-option and the methods by which scrutiny interacts and communicates with the PSB, namely how it handles partner invitations to scrutiny meetings, requests for information and reporting arrangements for scrutiny's reports and recommendations.

As a means to clarify responsibilities, expectations and behaviours, councils may wish to consider developing a guide or protocol for the benefits of the PSB membership. This might provide a useful opportunity for communicating to the PSB a positivist approach demonstrating how scrutiny contributes to local place-based leadership. Wrexham County Borough Council has used its previous Local Service Board scrutiny protocol as the basis of a new protocol for governing its relationships with the Public Services Board.

The protocol is notable for detailing PSB partner's 'commitment to co-operate' with the Council's scrutiny committees. For example, it provides that:

- PSB Partners are provided with information on how to access the Scrutiny process, for example they may request that an issue is presented for scrutiny and have access to relevant information on the Scrutiny Committee timetables and work programmes.

And,

- Explains how the committee's views/recommendations will be communicated following scrutiny and how the PSBs views will be fed back to scrutiny.

In support of the protocol's application, the Council's scrutiny facilitators adopt a pro-active approach to working with the PSBs support officer in co-ordinating the PSB and scrutiny's forward work programmes.

A copy of the protocol may be found at Appendix 1.

- **Overview and scrutiny structures**

Whilst it is a requirement of the Act that councils must designate an overview and scrutiny committee to scrutinise the work of the public services board, it is up to each local authority to determine its own arrangements. Emerging practice of PSB scrutiny arrangements identify distinct models which include:

1. Utilising an existing overview and scrutiny committee to comply with the requirements of the Act. Usually this committee also undertakes scrutiny of local Community Safety Partnerships under the provisions made in the 1998 Crime and Disorder Act. Examples include Caerphilly County Borough Council's [Partnerships Scrutiny Committee](#)
2. Establishing a dedicated committee specifically for scrutinising the work of the local PSB such as Monmouthshire County Council's [Public Services Board Select Committee](#)

-
3. Establishing a dedicated scrutiny panel as a sub-committee of the council's designated public services board overview and scrutiny committee. For example, see Swansea City Council's [Public Services Board Performance Panel](#)
 4. Establishing a dedicated joint overview and scrutiny committee to undertake collaborative scrutiny of a merged public services board. For example, the [Cwm Taf Public Services Board Joint Overview and Scrutiny Committee](#) has recently been established by Merthyr Tydfil and Rhondda Cynon Taf County Borough Councils, representing the first formal joint overview and scrutiny committee in Wales. The joint committee comprises equal membership of councillors from each participating council and was established in accordance with requirements of the Well-being of Future Generations (Wales) Act, 2015 taking into consideration the requirements of Section 58 of the Local Government (Wales) Measure, 2011 and associated statutory guidance. Further details may be found [here](#).

Although the structures might look dissimilar, the activities intended to be undertaken are broadly the same. However, regarding the membership of PSB scrutiny arrangements, research from previous joint scrutiny models identifies that co-option can make a big difference to the positive contribution able to be made to partnership governance arrangements.

Co-option and collaborative working

"The partnership approach to the scrutiny of the work of the LSB has brought great value to the outcomes. Partners bring differing perspectives that broaden the constructive challenge, and also lead to scrutiny being informed and truly probing.

I do believe that the LSB's partnership delivery of services around domestic abuse will improve as a result of our work."

(Co-opted Member, Rhondda Cynon Taff's LSB Scrutiny Working Group, April 2011).

The evidence from overview and scrutiny committees in Wales is that the contribution of co-opted members on committees can significantly strengthen their effectiveness. In thinking about how scrutiny arrangements may seek to work in accordance with the sustainable development principles, co-option offers opportunities to enhance collaborative working.

Existing statutory provision under section 76 of the 2011 Local Government (Wales) Measure enables the co-option of persons that are not members of local authorities onto overview and scrutiny committees in accordance with section 21 of the Local Government Act 2000. **Statutory guidance accompanying the 2011 Measure provides additional advice and detailed case studies.**

Evidence from those councils utilising multi-agency approaches to Local Service Board scrutiny identified the following four benefits from adopting an integrated approach to partnership working. These have been summarised as follows:

Findings from multi-agency scrutiny arrangements

- The inclusion of partner representatives into democratic scrutiny processes was found to break down organisational fragmentation when analysing joint delivery of cross-cutting themes.
- Greater democratic influence within partner organisations was considered as helping reduce the 'democratic deficit' within public organisations.
- Reports and recommendations from scrutiny were considered to be more palatable to local strategic partnerships due to integration of partners within the scrutiny process. This was considered important in reinforcing scrutiny's credibility and integrity and allaying partnership concerns regarding undue 'political interference'.
- Greater innovation and engagement: a strong culture of accountability was considered supportive of transformational change and improvement in promoting wider dialogue from which creative solutions may be found. It was found that embracing different points of view enabled shifts in perspective to occur as demonstrated by Rhondda Cynon Taff's use of 'experts by experience' when considering joint approaches to the reduction of domestic violence.

In wishing to work collaboratively with the PSB, Swansea City Council's Public Services Board's Performance Panel sought to invite (rather than co-opt) non-executive members of partner organisations comprising the PSB. This included the following:

Public Services Board Statutory Members / Invited Participants	PSB Performance Panel Invitee
Abertawe Bro Morgannwg University Health Board (Statutory Member)	Non-executive Board Member
Mid and West Wales Fire and Rescue Service (Statutory Member)	Member of the Performance, Audit and Scrutiny Committee , Mid and West Wales Fire Authority
Natural Resources Wales (Statutory Member)	Non-executive Board Member
The Chief Constable of South Wales Police (Invited Participant)	Member of the South Wales Police and Crime Panel
The South Wales Police and Crime Commissioner (Invited Participant)	
Probation Service Representative (Invited Participant)	Non-executive

Swansea Council of Voluntary Services (Invited Participant)	Non-executive management Committee Member
--	--

The PSB Performance Panel also identified its ability to co-opt additional members on a temporary basis the length of which to be determined by the Panel. The Panel further stipulated that co-optees should not be acting in an executive capacity for any of the Public Services Board partner agencies and may only be invited to join the Panel with the unanimous agreement of Panel members.

The important point to highlight is the ability of local government overview and scrutiny arrangements to pro-actively engage partners more deeply in its work. In doing so elected members can send powerful messages to the PSB regarding its commitment to effective partnership working through their own structures and practice. This can lead to the creation of enhanced trust and mutual respect in creating accountability relationships that promote dialogue and learning as the key drivers underpinning performance improvement.

However, approaches to partner engagement in the work of scrutiny is **specific to each local authority** and that what “works” for one Council may not directly transfer to another. The crucial issue here is the degree of commitment scrutiny shows in ensuring partners can influence and inform its investigative work.

In evaluating the added value brought about by strategic partnership working, scrutiny can boost its credibility in leading by example.

Reports and Recommendations

Section 35 (2) of the Act requires overview and scrutiny committees to send a copy of any report or recommendation with respect to the board’s functions or governance arrangements to the Welsh Ministers, the Future Generations Commissioner (FGC) for Wales and the Auditor General for Wales.

This requirement has been regarded by some as detracting from scrutiny’s ability to develop ‘softer’ styles of accountability where power relies on its ability to persuade, advise and influence. This can give rise to anxiety that widespread reporting of partnership performance by scrutiny, particularly given the long-term timescales associated with achieving improved well-being, can place unhelpful pressure on PSBs to skew activity towards what is immediately measurable rather than foster more innovative and creative behaviour.

An alternative point of view is that the provision compels local government overview and scrutiny to more proactively correspond with other accountability agents such as the Auditor General in Wales and the Future Generations Commissioner as part of a networked model of accountability. In sharing intelligence about different aspects of partnership performance, scrutiny can add to a wider body of knowledge aimed at better understanding and supporting drivers of collaborative performance. In addition, regarding the role of the Future Generations Commissioner in guiding and advising PSBs to work in accordance with the sustainable development principle, analysis and recommendations arising from local scrutiny may help better focus support and assistance.

Consequently, local government scrutiny arrangements may wish to give thought to how to match the most appropriate method of communication with the degree of intended formality best suited to local circumstance. For example, some councils may wish to utilise Chair’s letters rather than formal reports in providing the PSB with spontaneous feedback as opposed to ‘escalating’ formative

observations to national level. Adoption of a more flexible approach has been reported as having the effect of partners perceiving scrutiny's formal reporting mechanisms as influential 'backstop powers' which in turn has encouraged greater co-operation and a more collegiate relationship with local government scrutiny.

In thinking about how scrutiny wishes to engage the PSB in developing lines of inquiry, requesting evidence, scoping future work items and establishing ways of working it might be the case that the use of Chair's letters or presentations at meetings of the PSB may be most appropriate methods of communication. Similarly, less prescriptive ways of exchanging information may be more suitable when communicating with the PSB informal feedback regarding scrutiny's initial analysis, findings and draft conclusions relating to collaborative performance.

Regarding utilising more formal powers of reporting, it is suggested that scrutiny take appropriate steps to ensuring reports and recommendations are evidence based and describe a suggested course of action to be taken to solve a shared problem. Moreover, to have impact and credibility, recommendations to the PSB should have a clear rationale and be written as statements indicating a directional change of action. In thinking about the validity of conclusions made about the PSB's performance by scrutiny, these should clearly link to scrutiny's original research focus and methods of inquiry in accordance with practice detailed in the 'Characteristics of effective scrutiny' framework.

In accordance with the Act, copies of reports and recommendations should be sent to the Future Generations Commissioner, the Auditor General in Wales and the Welsh Ministers. Given that the minister with lead responsibility for PSBs is currently the Cabinet Secretary for Finance and Local Government, copies of formal reports and recommendations should be sent to the Local Government Partnership team who may arrange that any additional ministers are briefed according to their areas of responsibility.

References

Centre for Public Scrutiny (2012) *Sub-regional and Supra-local Scrutiny*, Centre for Public Scrutiny.

Downe, J. and Ashworth, R. (2013) *Developing a Culture of Collaborative Scrutiny? An Evaluation of Practice and Potential*, Welsh Government.

Downe, J. and Ashworth, R. (2015) *Step by Step to Joint Scrutiny: A Handbook for Scrutineers*, Welsh Government.

Horton, K. (2013) *Establishing a Baseline for Local Service Board (LSB) Scrutiny in Wales*, Welsh Government.

Office for Public Management (2009) *Total Place – Lessons Learnt*.

Wales Audit Office (2014) *Good Scrutiny? Good Question! Auditor General for Wales Improvement Study: Scrutiny in Local Government*, Wales Audit Office.

Welsh Government (2014) *The report of the Commission on Public Service Governance and Delivery*.

Welsh Local Government Association (2014) *Overview and Scrutiny Member and Chair Specifications*, WLGA.

WLGA and CfPS (2010) *Scrutiny of Multi-Agency Partnerships*, WLGA.

Conwy and Denbighshire PSB – Scrutiny Option Appraisal

The following table outlines various options for the future Scrutiny arrangements of the Conwy and Denbighshire Public Service Board, as to ensure democratic accountability for partnership actions and to fulfil statutory duties.

Option		Benefits	Disadvantages	Resources Required
Option 1	<p>Keep Current Arrangements: Continue with current arrangements of utilising the separate Local Authority Scrutiny Committees to oversee each Councils' aspects of work for the Joint Public Services Board (PSB).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cost avoidance of developing a new structure. • Increased local member engagement within Denbighshire from utilising an existing DCC Scrutiny Committee • Sharing of recommendations and key issues between DCC and CCBC possible through existing links 	<ul style="list-style-type: none"> • Delay in seeking views from two committees • Possible contradictory views from each committee. • Two separate set of recommendations being sent to the PSB, two separate reports to WG Ministers and the Auditor General as per the legislation's requirements (for a single Board) • Utilising this option is likely to make it more difficult to judge the overall effectiveness of the PSB which is a key aim 	<ul style="list-style-type: none"> • Utilise existing resources.
Option 2	<p>Joint Formal Arrangements: Develop a dedicated joint Conwy and Denbighshire PSB Scrutiny committee, with the potential of extending representation to PSB partners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • All members hear the same debate. • A single scrutiny committee would make better and more effective use of the PSB officers' time to support Members to understand & scrutinise reports. • PSB has a simpler and quicker Scrutiny process. • Greater sense of accountability to 1 joint committee. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potential cost incurred in establishing committee (e.g. - chair of a joint scrutiny committee would be eligible for a senior salary (if the authorities agreed it should be a remunerated post) • Possible lower levels of member engagement if the joint committee is seen as being remote, either 	<ul style="list-style-type: none"> • Existing resources will need to be made available to the JOSC. The Committee will need to be supported by a professional scrutiny officer, as the role here is different to the roles for supporting non-scrutiny committees and that of other officers in that they are focused on assisting the scrutiny committee in its work, which includes being

		<ul style="list-style-type: none"> • Timeliness of reporting. • A joint committee will offer a more integrated, strategic and cross border approach • This option is favoured by the PSB 	<p>strategically or geographically</p> <ul style="list-style-type: none"> • Greater lead in time to setting up joint committee, including governance arrangements • Potential political concerns, i.e. balanced party representation. 	<p>constructively critical of the PSB where appropriate. A new joint committee may generate a significant body of new work for the scrutiny officer, above what would be if using existing committee arrangements.</p>
<p>Option 3</p> <p>Tudalen 124</p>	<p>Joint Informal Arrangements: Informal joint meeting of both committees.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Could share the benefits listed for a formal joint committee • Avoids senior salary costs 	<ul style="list-style-type: none"> • Unclear if an informal committee would be deemed open and transparent or if it would have sufficient status. • Issues in developing informal governance of the committee? • A need to report to the designated PSB Scrutiny Committee at each authority to enable it to make formal recommendations to the PSB, report to WG Ministers and the Auditor General as per the legislation's requirements • Potentially this option has the greatest number of structures/steps attached to it i.e. the joint informal committee having to refer items to the LAs' individual committees for them to report to WG and the Auditor General; 	<ul style="list-style-type: none"> • Possibly the most resource intensive option – although informal the committee will still need to be supported by a professional scrutiny officer and will need PSB officers to support the structure.

			<ul style="list-style-type: none">• Resource and speed implications	
--	--	--	---	--

Mae tudalen hwn yn fwiadol wag

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad y Cyfarfod:	23 Mawrth 2018
Swyddog Arweiniol:	Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd
Awdur yr Adroddiad:	Cydlynnydd Archwilio
Teitl:	Adroddiad Blynyddol Drafft Pwyllgorau Archwilio'r Cyngor 2017/18

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Y trefniadau arfaethedig i lunio Adroddiad Blynyddol Pwyllgorau Archwilio'r Cyngor.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Ceisio barn yr aelodau ar y trefniadau arfaethedig i lunio Adroddiad Blynyddol eleni, eu cefnogaeth i ymgymryd ag ymarfer gwerthuso effeithiolrwydd swyddogaeth archwilio'r Cyngor, ac unrhyw awgrymiadau sydd gan y Pwyllgor ynglŷn â sut y gellir gwella'r adroddiad.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor yn:

3.1 rhoi sylwadau ar y dull arfaethedig o lunio Adroddiad Blynyddol y Pwyllgorau Archwilio ar gyfer 2017/18;

3.2 cefnogi'r ymarfer a wnaed i werthuso effeithiolrwydd swyddogaeth archwilio'r Cyngor ac yn annog yr holl aelodau a swyddogion a wahoddir i gymryd rhan yn yr ymarfer i wneud hynny; ac

3.3 awgrymu unrhyw wybodaeth ychwanegol yr hoffai ei weld wedi'i chynnwys yn yr Adroddiad Blynyddol a gaiff ei gyflwyno i'r Cyngor Blynyddol fis Mai 2018.

4. Manylion yr Adroddiad

4.1 Mae Adran 7.4.4 yng Nghyfansoddiad y Cyngor yn datgan ei bod yn rhaid i Bwyllgorau Archwilio adrodd yn flynyddol i'r Cyngor Llawn am eu gwaith gydag argymhellion ar gyfer eu rhaglenni gwaith at y dyfodol ac ar ddulliau gweithio diwygiedig os yw hynny'n briodol.

4.2 Fel arfer, mae Adroddiad Blynyddol y Pwyllgorau'n cael ei gyflwyno i'r Cyngor Blynyddol yn ei gyfarfod ym mis Mai bob blwyddyn.

4.3 Yn rhan o'r gwaith paratoi i lunio Adroddiad Blynyddol 2017/18, bu Grŵp Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Archwilio (GCIGA), yn ei gyfarfod ym mis Ionawr 2018, yn trafod y

wybodaeth y dylid ei chynnwys yn Adroddiad Blynyddol eleni a'i fformat. O ystyried bod 2017/18 yn flwyddyn gyntaf i Gyngor newydd ac mai'n ddiweddar y cafodd Cynllun Corfforaethol y Cyngor ei gymeradwyo, penderfynodd y Grŵp y dylai adroddiad eleni ganolbwyntio ar:

- drafod blaenoriaethau corfforaethol newydd y Cyngor;
- sut i gael y cyhoedd i ymgysylltu mwy ag Archwilio;
- diweddariad ar waith Grŵp Tasg a Gorffen Mewnol Gofal Cymdeithasol i Oedolion; a
- gwybodaeth am y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus newydd a sut fydd yn cael ei archwilio yn y dyfodol.

Cytunwyd y dylai'r fformat gynnwys tudalen o luniau o aelodau pob pwyllgor yn syth cyn adroddiad ar waith y pwyllgor hwnnw yn ystod y flwyddyn.

- 4.4 Cytunodd GCIGA hefyd y byddai'n ddefnyddiol cynnal gwerthusiad cyflawn o effeithiolrwydd y swyddogaeth archwilio gan ystyried 'Canlyniadau a Nodweddion Trosolwg a Chraffu Effeithiol mewn Llywodraeth Leol' sy'n cael eu cydnabod yn genedlaethol. At y diben hwn, rhannwyd dolen at holiadur ymysg pob cynghorydd, aelod cyfetholedig a swyddog sy'n mynd i gyfarfodydd pwyllgorau archwilio yn gynnar ym mis Mawrth 2018, a 21 Mawrth 2018 oedd y dyddiad cau i ymateb. Mae'r ddolen a anfonwyd yn yr e-bost yn cyfeirio derbynyddion at arolwg electronig sydd ar gael ar 'Survey Monkey'. Mae rhannu'r holiadur cyfrinachol drwy 'Survey Monkey' yn ei gwneud yn haws i unigolion ymateb ac i ganlyniadau gael eu casglu ynghyd. Gan fod Swyddfa Archwilio Cymru yn awyddus i'r Pwyllgorau Archwilio werthuso eu heffeithiolrwydd yn rheolaidd, mae aelodau a swyddogion yn cael eu hannog i lenwi'r holiadur a'i gyflwyno erbyn y dyddiad cau uchod.
- 4.5 Bydd dadansoddiad o ganlyniadau'r holiadur wedi'i gynnwys yn yr Adroddiad Blynyddol ynghyd â gwybodaeth am unrhyw feysydd o wendid a ddaw i'r amlwg a chamau arfaethedig i wella'r meysydd hynny yn ystod y flwyddyn sydd i ddod.
- 4.6 Gan fod y gwaith o lunio'r Adroddiad Blynyddol yn dal yn y camau cynnar, gofynnir i aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd gefnogi'r dull a ddefnyddir i'w lunio ac awgrymu unrhyw wybodaeth ychwanegol neu syniadau a allai wella ansawdd yr adroddiad terfynol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Bydd llunio Adroddiad Blynyddol yn amlinellu sut mae Archwilio'n cefnogi uchelgais y Cyngor i gyflawni ei flaenoriaethau corfforaethol a'r Cynllun Corfforaethol. Bydd yn egluro rôl Archwilio wrth fonitro a herio prosiectau a chamau gweithredu i gyflawni'r blaenoriaethau yn y dyfodol. Bydd archwilio effeithiol yn gymorth i'r Cyngor gyflawni ei flaenoriaethau corfforaethol yn unol ag anghenion cymunedau a dymuniadau trigolion ac o fewn y gyllideb.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae cyhoeddi'r Adroddiad Blynyddol yn rhan o'r gwaith rheolaidd o anfon adroddiadau pwyllgorau at gynghorwyr sir ac eraill, felly nid oes costau ychwanegol ynghlwm â'i gyhoeddi. Ar ôl ei gymeradwyo a'i gyfieithu, bydd yr Adroddiad

Blynyddol yn cael ei ddsbarthu'n electronig i fannau cyhoeddus y Cyngor fel llyfrgelloedd, Siopau Un Alwad, cynghorau tref a chymuned a phob cyngor ysgol yn y Sir. Bydd hefyd ar gael ar fewnrwyd a gwefan y Cyngor.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Nid oes angen Asesiad o Effaith ar Les gan nad yw'r adroddiad hwn yn ceisio unrhyw benderfyniad na newid i bolisi. Mae'r Adroddiad Blynyddol yn cael ei gyflwyno er mwyn rhoi gwybod i gynghorwyr a thrigolion am waith y Pwyllgorau Archwilio yn ystod y deuddeng mis blaenorol yn unig ac fel modd o amlinellu meysydd gwaith posib' yn y dyfodol.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu cynnal gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?

Ymgynghorwyd ag aelodau Grŵp Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Archwilio ar gynnwys a fformat yr adroddiad.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Amherthnasol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid oes unrhyw risgiau wedi'u canfod ynghlwm ag ystyried Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae Adran 7.4.4 yng Nghyfansoddiad y Cyngor yn datgan ei bod yn rhaid i Bwyllgorau Archwilio'r Cyngor adrodd yn flynyddol i'r Cyngor Llawn am eu gwaith gydag argymhellion ar gyfer eu rhaglenni gwaith at y dyfodol ac ar ddulliau gweithio diwygiedig os yw hynny'n briodol.

Mae dyletswyddau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd mewn perthynas ag Archwilio wedi'u nodi ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

Swyddog Cyswllt:

Cydlynnydd Archwilio

Rhif ffôn: 01824 712554

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad y Cyfarfod:	23 Mawrth 2018
Aelod/Swyddog Arweiniol:	Gary Williams, Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd
Awdur yr Adroddiad:	Steve Price, Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd
Teitl:	Adolygiad Etholiadol Sir Ddinbych

1 Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn trafod ymateb Sir Ddinbych i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y Comisiwn) sy'n adolygu ffiniau Sir Ddinbych.

2 Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Roedd y Pwyllgor wedi gofyn am ddiweddariad ar yr adolygiad ar y ffiniau yn y cyfarfod hwn yn y gorffennol.

3 Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor yn ystyried y materion a godwyd a'r ymateb yn Atodiad A i ymgynghoriad y Comisiwn.

4 Manylion yr Adroddiad

4.1 Mae Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y Comisiwn) yn adolygu trefniadau etholiadol pob un o 22 awdurdod lleol Cymru. Dechreuodd y rhain ym mis Ionawr 2017 a byddai'r argymhellion terfynol yn cael eu cyflwyno i Lywodraeth Cymru i gymeradwyo newidiadau yn barod at yr etholiadau llywodraeth leol a ddisgwyllir yn 2022.

4.2 Bu cynrychiolwyr o'r Comisiwn yn cyfarfod gyda'r Arweinydd, arweinwyr y grwpiau a swyddogion ym Medi 2017 cyn mynd i gyfarfod Cyngor Llawn ym mis Hydref 2017 i gyflwyno gwybodaeth ar y polisi a'r arferion ar gyfer adolygiadau etholiadol ac, yn benodol, i drafod sut y byddai'r rhain yn siapio Adolygiad Etholiadol Sir Ddinbych.

4.3 Sefydlwyd gweithgor o aelodau a gytunwyd gydag arweinwyr y grwpiau i ystyried Adolygiad Etholiadol Sir Ddinbych a bu iddynt gyfarfod ar 22 Tachwedd 2017. Dygwyd materion na chawsant eu datrys yn y cyfarfod hwnnw ymlaen i gyfarfod arall a gynhaliwyd ar 16 Ionawr 2018.

4.4 Mae crynodeb o drafodaethau'r gweithgor gan gynnwys eu hargymhellion i'r Comisiwn yn Atodiad A.

5 Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Nid yw'r materion a ystyrir yn yr adroddiad hwn yn uniongyrchol berthnasol i'r Blaenoriaethau Corfforaethol.

6 Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

O'u gweithredu, byddai argymhellion y gweithgor yn arwain at 1 cynghorydd sir ychwanegol a fyddai â'r hawl i 'gyflog sylfaenol' am y gwaith ac i wasanaethau a chymorth priodol gan y Cyngor.

7 Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Cyfrifoldeb i'r Comisiwn yw'r adolygiadau etholiadol ac maent yn cael eu cynnal yn unol â gofynion deddfwriaethol. Nid oes angen Asesiad o Effaith ar gyfer yr adroddiad hwn.

8 Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu cynnal gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?

Mae'r Pwyllgor wedi ymgynghori gyda'r Arweinydd ac arweinwyr y grwpiau ac wedi annerch y Cyngor Llawn. Cafodd gweithgor o aelodau etholedig y dasg o ymateb i ymgynghoriad y Comisiwn.

9 Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Gallai cynrychiolaeth i rai o drigolion Sir Ddinbych ar lefel cyngor sir gael ei heffeithio pe bai Llywodraeth Cymru'n penderfynu newid ffiniau'r wardiau. Ystyriodd gweithgor o aelodau'r meini prawf ar gyfer adolygiad y Comisiwn ac mae wedi ymateb gyda'i farn.

10 Pŵer i wneud y Penderfyniad

Adrannau 21, 29 a 30 yn Neddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.

Electoral Review of Denbighshire: Recommendations and Summary of Discussions of a Member Working Group to the Local Democracy and Boundary Commission for Wales

1 Background

The Local Democracy and Boundary Commission for Wales (the Commission) were undertaking Electoral Reviews of all 22 Local Authorities in Wales, beginning in January 2017 with final recommendations to be presented to the Welsh Government to approve changes in time for the 2022 local government elections. Representatives from the Commission had met with the Leader, Group Leaders and officers in September 2017 prior to attending a full Council meeting in October to present information on the policy and practice for electoral reviews and specifically to cover how these would shape Denbighshire's Electoral Review.

A working group of members agreed with the Group Leaders was established to consider Denbighshire's Electoral Review which met on the 22 November. Issues that were not resolved at that meeting were brought to a further meeting held on the 16 January 2018.

2 Criteria, Scope and Consultation Responses

The working group were reminded of the role of the Commission and the legislative background for the programme of reviews taking place across Wales. The statutory criteria covered electoral equality (the optimum number of electors per councillor), community identity and effective and convenient local government arrangements (e.g. coherent electoral wards with common interests). An electoral review may consider:

- The number of members on the Council
- The boundaries of the electoral wards
- The number of members to be elected for any electoral ward
- The name of any electoral ward

For Denbighshire:

- The Commission's council size aim for Denbighshire was for a council of 47 members though an increase or decrease of 1 member could be acceptable.
- The Commission would be using communities and community wards as the primary building blocks making up electoral wards (Wales is divided into community areas, many of which have town or community councils as is the case in Denbighshire).
- The Commission's preference was for single member wards but they would consider up to 3 members per ward in cases where this was supported by evidence to the character of a ward or in the interests of electoral parity.
- Electoral parity for Denbighshire had been defined as 1 councillor to 1,623 electors with any variance being as close as possible to this figure.

- If proposals were made to the Commission that were at odds with the review's criteria these proposals would have to be supported by good evidence that they were the best options available
- Transfers of wards or areas between Denbighshire and any of its neighbouring authorities would not be permitted under the rules of the review.
- The Commission had provided a colour coded map of Denbighshire indicating the existing variance in electoral representation in each ward i.e. how close each county council ward was to having a councillor / electorate ratio of 1:1623. The areas coloured orange or hatched-orange were those that the Commission had highlighted as being areas of concern.
- The Commission's deadline for responses was the 23 January 2018.
- The role of the working group was to see whether there was broad agreement to making a Denbighshire County Council consultation response. If the working group could not agree on a single Denbighshire a summary of the views put forward could be given to the Commission. Individual members would still be able to make their own responses to the Commission.

As a result of the information provided by the Commission the working group confined its deliberations to the 5 electoral divisions which had a variance of between 25% and 50% above or below the county average. The Commission is recommended to retain the existing warding arrangements for the other electoral divisions.

3 Rhyl South East

This electoral division currently was 28% above the county average and the five year projected forecast was for the electorate to rise further. At the November meeting the working group decided to recommend that it be split into 2 new electoral divisions based on the component Rhyl Town Council wards of Trellewelyn and Tynewydd. With 2 members for each new division the variance figures for both the current and 5 year forecast would be improved and both wards would be within 10% of the county average in 5 years' time.

Local member Councillor Blakeley reported that Rhyl Town Council had drawn the same conclusions and felt that the electorate would be familiar with the changes as they were in place at the town council level. The Town Council had made its representations to the Commission.

RECOMMENDED –

- (i) **That the Rhyl South East division be split into 2 new electoral divisions based and named on the component Rhyl Town Council wards of Trellewelyn and Tynewydd. With 2 members for each new division.**
- (ii) **That the Commission consider renaming the remaining divisions in Rhyl (eg Rhyl South, Rhyl West, etc) in favour of using geographical rather than 'compass' based names.**
- (iii) **That the Commission consult with interested parties on proposals to rename electoral divisions in Rhyl.**

4 Llanarmon yn Iâl / Llandegla

Local member Councillor Holland reported that all 3 of the community councils within the Llanarmon yn Iâl / Llandegla electoral division had carefully considered the Commission's policy and criteria.

They were however all agreed that the current arrangements should be maintained in the interests of the 3 communities' shared geographical and historical links. All 3 were part of the Alyn Valley with a common hill-farming connection and close historic industrial and quarrying links that brought the communities together. Whilst the communities had considered whether the Llanferres community should join with Llanbedr Dyffryn Clwyd / Llangynhafal in order to reduce the variance from the county average, all the communities felt that Llanferres was a part of the Alyn Valley and very different from Llanbedr Dyffryn Clwyd on the other side of the Clwydian Hills.

The working group agreed with the representations made by the communities.

RECOMMENDED –

- (i) **That the Llanarmon yn Iâl / Llandegla electoral divisions should remain unchanged owing to the close geographical and historical links and the wishes of the communities expressed by the 3 community councils.**
- (ii) **That the name of the electoral division be changed to *Dyffryn Alun / Alyn Valley*.**

5 Llanbedr Dyffryn Clwyd / Llangynhafal

This electoral division was currently 26% below the county average and proposals were discussed by the working group to incorporate the Llanferres community from the Llanarmon yn Iâl / Llandegla electoral division.

The working group had opposed this incorporation owing to the views of the communities based on the close ties between the Llanferres, Llanarmon yn Iâl and Llandegla communities.

Whilst the merger would have produced an electoral division with an improved variance from the county average (+14%) the 5 year forecast would raise this variance to +20%.

RECOMMENDED –

That the Llanbedr Dyffryn Clwyd / Llangynhafal electoral division should remain unchanged owing to the effects incorporating possible neighbouring communities would have on those communities and the projected increase in the electorate in Llanbedr Dyffryn Clwyd / Llangynhafal over the next 5 years.

6 Llandrillo

Local member Councillor ap Gwynfor advised the working group the Llandrillo division contained the Llandrillo and Cynwyd communities. Neither of the community councils had a clerk at present so they were experiencing difficulties responding to official consultations. Councillor ap Gwynfor reported that the local view appeared to be in favour of the advantages of having a single county councillor to represent them in terms of being easy to know who to approach.

The working group referred to Llandrillo's position adjoining Denbighshire's Corwen electoral division at one end and bordering the neighbouring authorities of Wrexham, Powys and Gwynedd at every other point. Recognising that Llandrillo's electorate was 41% below the county average the working group considered a proposal to merge the Llandrillo and Corwen divisions and create a single two member ward. In favour of this proposal was the reduction in variance to between -13 and - 11 %.

The local member for Corwen, Councillor Jones reported that the communities in Corwen held similar views to those expressed by Councillor ap Gwynfor; favouring the retention of a single member ward for Corwen.

The working group considered the characteristics of Llandrillo and Corwen electoral divisions. Both divisions covered large areas; both being amongst the largest geographic sized divisions in the county. Llandrillo was a rural division whilst Corwen was framed around an urban town. Members agreed that the communities in the eastern part of Corwen such as Glyndyfrdwy, looked primarily east to Llangollen as its natural hub whilst those in Llandrillo looked west to Bala in Gwynedd. Members agreed that an amalgamated division would be a very large and disparate entity and difficult for two members to represent effectively if both had to cover the entire area.

Acknowledging the administrative difficulties that the absence of a clerk for both the Llandrillo and Cynwyd communities presented the working group concluded that Llandrillo's location and community ties strongly favoured retaining the existing Llandrillo electoral division and that this viewpoint would be supported within the communities of Llandrillo, Cynwyd and Corwen.

RECOMMENDED –

That the Llandrillo electoral division should remain unchanged for the reasons outlined above.

7 Denbigh Upper / Henllan

The town and surrounding neighbourhoods of Denbigh were divided into 3 electoral divisions. Denbigh Central, Denbigh Lower and Denbigh Upper / Henllan. Denbigh Upper / Henllan had been flagged for attention by the Commission as it was 26% under the county average. The working group considered a proposal to create a new 3 member division by amalgamating Denbigh Central with Denbigh Upper / Henllan which would produce a variance of -17% now and -14% in 5 years ' time.

Local member Councillor Swingler was not against the proposal though he raised concerns that the voice of the distinctive, largely rural community of Henllan could be weakened further if the urban Denbigh Central became part of the division.

Local member Councillor Kensler strongly favoured the 1 member 1 ward approach and this would be lost to Denbigh Central by the creation of a new 3 member ward. She also advised that plans were being developed for some significant potential residential developments that might not yet be advanced enough to provide figures for the 5 year forecast.

Local member Councillor Lloyd-Williams was not opposed to the idea of a 3 member ward and raised queries around whether there were solutions to the representational issues rural Henllan would face if it was part of an increasingly urban division.

The working group were advised that the electorate figures for Denbigh Central itself could be higher than it was. A large number of residential units in some areas of the division were home to non-qualifying nationals.

Members probed options for merging the Henllan community with Trefnant but concluded that, given Henllan's location bordering with Conwy, this could only successfully result in improving electoral variance figures by breaking up some of the existing communities, which would be contrary to the Commission's guidelines.

RECOMMENDED –

That the Denbigh Upper / Henllan electoral division should remain unchanged for the reasons outlined below:

- **Mergers would increase the number of members representing an electoral division.**
- **The incorporation of Denbigh Central would result in the loss of a single member ward.**
- **The location alongside Conwy of Denbigh Upper / Henllan restricted the possibilities to reorganise the divisions without breaking up communities.**
- **A combined Denbigh Upper / Henllan and Denbigh Central ward would detrimentally affect the representation of rural Henllan.**
- **Denbigh was expecting to see plans emerge for large residential developments. Information on the impact of these prospective developments should be awaited before re-organising the warding arrangements in the area.**

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Democratic Services Committee Forward Work Programme

Meeting	Item (description / title)		Purpose of report	Author – Lead member and contact officer	Date Entered
23 March 2018	1	Member Training & Development	To review training and development provision and participation.	Steve Price	October 2017
	2	Scrutiny of the Public Services Board	An update on progress	Steve Price / Rhian Evans	October 2017
	3	Draft Annual Report of Scrutiny	To consider the draft prior to submission to the Annual Council meeting	Steve Price / Rhian Evans	October 2017
	4	Electoral Review of Denbighshire	Consideration of the implications of proposals submitted to the Local Democracy and Boundary Commission	Gary Williams / Steve Price / Gareth Evans	October 2017
19 October 2018	1	Independent Remuneration Panel for Wales' Draft Annual Report	A review of the draft proposals and consideration of a response to the consultation	Steve Price	October 2017

Other Business

- Welsh Government proposals to reform local government
- ICT provision and support for members
- Members' Annual Reports

Democratic Services Committee Forward Work Programme

Note for officers – Democratic Services Committee Report Deadlines

<i>Meeting</i>	<i>Deadline</i>	<i>Meeting</i>	<i>Deadline</i>	<i>Meeting</i>	<i>Deadline</i>
<i>March 2018</i>	<i>9 March 2018</i>	<i>October 2018</i>	<i>5 October 2018</i>		

Updated 10/10/2017 - SP

Democratic Services Committee work programme.doc